

ترجمہ و تفسیر احادیث و روایات (۷۶)

چروکہ کانی پیغمبری خوا صلی اللہ علیہ وسلم

و

پہندو ناموژگاری وەرگرتن بیان

نامادہ کردن و وەرگیرانی

م. ابوبکر احمد قادر

پیناچونہ وہی

م. صلاح الدین عبدالکریم

منتدی اقرا التقافی
www.igra.afhamontada.com

لتحميل مكتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

بِوَدَائِهِ وَاللَّهُ جَوَّزَهَا كَتَيْب: سَهْرَدَانِي: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

پراي دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra/ahlamontada.com

زنجیره رېنماييە کانی ريښگای راست (۴۳)

چيروکه کانی پيغه مبهري خوا (ﷺ)

و

په نندو ناموژگاري وهرگرتن لبيان

ناماده کردن وهرگيترانی

ماموستا: ابوبکر احمد

۱۴۳۱ کؤچی - ۲۰۱۰ زايینی

چاپی سنيهم

پێناسەی پەرگۆوک

ناوی پەرگۆوک: چیرۆکه‌کانی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) و پەندو نامۆزگاری
وەرگرتن لێیان.

نامادەکردنی: مامۆستا ئوبریکەر أحمد

زنڤـیره: زنجیره‌ی (٤٣) له زنجیره‌ی پێنمايه‌کانی پێگای راست.

سـالـی چاپ: ١٤٣١ کۆچی - ٢٠١٠ زایینی.

نۆـبهـتی چاپ: چاپی سێهەم.

شوێنی چاپ: چاپخانه‌ی سیفا / سلێمانی

بنکە‌ی بلاوکردنه‌وه: کتێبخانه‌ی سیما / چه‌مه‌مان ☎ (٠٧٧٠١٢٣٦٠٨٩)

ژماره‌ی سپاردن: ژماره‌ (٣٤٦) ی بێ دراوه له لایهن وه‌زاره‌تی روژنـبـیره‌وه.

تـیـراژ: (١٠٠٠).

بنکە‌ی بلاوکردنه‌وه:

کتێبخانه‌ی سوننه - سلێمانی

کتێبخانه‌ی سیما - چه‌مه‌مان

کتێبخانه‌ی زانست - که‌لار

که. مافـی چاپـکردن و له‌به‌رگرتنه‌وه‌ی پارێزراوه.

پیتشه‌کس

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ ﴿١٠٢﴾ سورة آل عمران

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا

كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ ﴿١﴾ سورة النساء

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ ﴿٧٠﴾ سورة الأحزاب

أَمَّا بَعْدُ... فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ (ﷺ) وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٍ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

باوه‌پدارس خۆشه‌ویست: بێگومان مرقۆه‌کان هه‌زیان له‌ چیرۆک و به‌سه‌رهاته‌، وه‌ کاریگه‌ری هه‌یه‌ له‌سه‌ر ده‌روونی مرۆف، وه‌ هۆکاریشه‌ بۆ زیاد بوونی باوه‌پ، وه‌ هۆکاره‌ بۆ په‌یوه‌ست بوون به‌ په‌وه‌شتی جوانه‌وه‌، نه‌گه‌ر له‌ قورئانی پیروژ ورد بینه‌وه‌ نه‌وا ده‌بینین که‌ خوای په‌روه‌ردگار چه‌ندین چیرۆک و به‌سه‌رهاته‌ی به‌سوودی بۆ باس کردوین، بۆ نه‌وه‌ی که‌ دلی پیتغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پیتی دابه‌زیت، وه‌ نامۆزگاری و بیرخسته‌وه‌ی باشی تیدییه‌ بۆ باوه‌پداران، وه‌ به‌دلتیایی هه‌موو هه‌لسوکه‌وت و په‌فتارو په‌وه‌شتی په‌یوه‌ست بوو به‌ قورئانی پیروژه‌وه‌، وه‌ جابری کوپی سه‌موره‌ (خوای لی‌ په‌زای بیت) ده‌فه‌رموویت: (كَانَ لَا

يَقُومُ مِنْ مُصَلَاةٍ الَّتِي يُصَلِّي فِيهِ الصُّبْحَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَإِذَا طَلَعَتْ قَامَ، وَكَانُوا يَتَحَدَّثُونَ، فَيَأْخُذُونَ فِي أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، فَيَضْحَكُونَ وَيَتَبَسَّمُونَ^(١).

واژه: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) کاتی که نوێژی به یانی ده‌کرد، هه‌ڵ نه‌ ده‌ستا له‌ شوێنه‌ی که نوێژه‌که‌ی تیدا ده‌کرد، تا کو خۆر هه‌ڵ ده‌هات، جا کاتی که خۆر هه‌ڵ ده‌هات هه‌ڵ ده‌ستا، جا له‌ ماوه‌یه‌دا قسه‌یان ده‌کردو باسی چیرۆک و به‌سه‌رهاتی سه‌رده‌می نه‌زانیا ده‌کردو پێ ده‌که‌نین، وه‌ پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) زه‌رده‌خه‌نه‌ ده‌یگرت، هه‌روه‌ها پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی: (حَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ، فَإِنَّهُ كَانَ فِيهِمُ الْغَايِبُ)^(٢).

واژه: له‌ به‌نی ئیسرائیله‌وه‌ شت بگێڕنه‌وه‌، چونکه‌ له‌ ناو ئه‌واندا شتی زۆر سه‌ر سوپه‌ینه‌ر هه‌یه‌، وه‌ به‌ دلنیاپی پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌م چیرۆک و به‌سه‌رهاتانه‌مان بۆ ده‌گێڕێته‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی په‌ند و ئامۆزگاری لێ وه‌ربگیرن، هه‌روه‌ها بۆ به‌هێزبوونی باوه‌رمان، بۆیه‌ منیش هه‌ستام به‌ کۆکردنه‌وه‌ و وه‌رگێڕانی (٢٩) چیرۆک و به‌سه‌رهات له‌ فرمووده‌ راسته‌کانی پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌ ئومێدی ئه‌وه‌ی که بپێته‌ مایه‌ی سود و که‌ڵ لێ وه‌رگرتن بۆ باوه‌رپاران.

ک.م. أبوبکر أحمد قادر

٢٥/ربيع الثاني/١٤٣٠

(١) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (٦١٧٩).

(٢) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي سِلْسِلَةِ الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ (٢٩٢٦).

الفِصَّةُ الْأُولَى: الرَّجُلُ الَّذِي قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَذُلَّ عَلَى رَاهِبٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ لَا فَتَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً، ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَذُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ انْطَلِقْ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَاعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سَوْءٍ فَانْطَلِقْ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَإِلَى أَيَّتَهُمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ^(۱)

چیرۆکی یه‌که‌م: نه‌و پیاوه‌ی سه‌ده‌که‌سی کوشتبوو

هاوه‌لی خو‌شه‌ویست نه‌بو سه‌عیدی خودری (خوا‌ی لی‌ په‌زای بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: له‌ پێش ئێوه‌دا له‌ به‌نی ئیسرائیل پیاویک نه‌وه‌و نو‌که‌سی کوشتبوو، ئینجا پرسیا‌ری کرد سه‌باره‌ت به‌ زان‌ترین که‌سی سه‌ره‌زه‌وی، ده‌ست‌نیشانی پیاویکی خوا‌په‌رستی بو‌ کر‌ا،

(۱) أخرجهُ مُسْلِمٌ (۷۱۸۴).

ئه‌ویش پۆیشته‌ لای و پیتی ووت: من نه‌وه‌ دو تو که سم کوشتووه‌ ئایا بۆم هه‌یه‌ ته‌وه‌ بکه‌م؟

خوا په‌رسته‌ که ووتی: نه‌خێر، پیاوه‌ که خوا په‌رسته‌ که ی کوشت و بوو به‌ سه‌د که‌س، پاشان پرسیا‌ری کرد سه‌باره‌ت به‌ زاناترین که‌سی سه‌ر زه‌وی، وه‌ ده‌ستنیسانی پیاویکی زانای بۆ کرا، پیاوه‌ که چووه‌ لای و پیتی ووت: من سه‌د که سم کوشتووه‌، ئایا بۆم هه‌یه‌ ته‌وه‌ بکه‌م؟

زاناکه‌ ووتی: به‌لێ، کێ پێکه‌ له‌ ته‌وه‌ی تو ده‌گریت، برۆ بۆ ئه‌و زه‌وییه‌ ده‌ستنیسانی دێیه‌کی بۆکرد، چونکه‌ ئه‌و دێیه‌ خه‌لکانێکی تێدایه‌ خوا‌ی په‌روه‌ردگار ده‌په‌رستن، تۆش له‌وێ خوا په‌رسته‌، وه‌ نه‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ خاکه‌ که‌ی خۆت، چونکه‌ شوێنێکی خراپه‌، پیاوه‌ که پۆیشت تاکو گه‌یشته‌ نیوه‌ی پێکه‌ که‌و مردن پێکه‌ی پێگرت، له‌و جێگه‌یه‌ دا مه‌لانیکه‌ی په‌حمه‌ت و مه‌لانیکه‌ی سزا هه‌ریه‌ که‌یان ده‌یویست پو‌حی بیات، مه‌لانیکه‌ی په‌حمه‌ت ووتی: ئه‌م پیاوه‌ له‌ شوێنی خۆی ده‌رچووه‌ و ته‌وه‌ کاره‌و به‌ دلی پو‌وی کردۆته‌ خوا‌ی په‌روه‌ردگار، هه‌روه‌ها مه‌لانیکه‌ی سزا ووتی: له‌ زانیاندا هه‌یج خێرو چاکه‌یه‌کی نه‌کردوه‌، خوا‌ی په‌روه‌ردگار مه‌لانیکه‌یه‌کی له‌ سه‌ر شیوه‌ی مرقۆف بۆ په‌وانه‌ کردن، ئه‌وانیش کردیان به‌ دادوه‌ر له‌ نێوان خۆیاندا، مه‌لانیکه‌ ته‌ که‌ی که‌ له‌ سه‌ر شیوه‌ی مرقۆفا بوو ووتی: هه‌ر دوو زه‌ویه‌ که‌ بپۆن له‌ هه‌ر لایه‌کیانه‌وه‌ نزیک بوو، ئه‌وا بۆ ئه‌وه‌ تانه‌، دوو مه‌لانیکه‌ ته‌ که‌ش زه‌ویه‌کانیان پێوا بینیان به‌ بستیک له‌و دێیه‌وه‌ نزیکه‌ که‌ ویستی بۆی بپوات، بۆیه‌ مه‌لانیکه‌ی په‌حمه‌ت بریدی .

چه‌ند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) دروست نییه بۆ هیچ كه‌سیك فه‌توا بدات بۆ خه‌لكی، نه‌گه‌ر حوكمی نه‌و شته نه‌زانیت، چ جایی خوا ناسیش بی‌ت و شاره‌زایشی مه‌بی‌ت له هه‌ندێك بواری ئایینیدا، چونكه نه‌گه‌ر نه‌و خواناسه شاره‌زا بوايه به شه‌ری خوا، نه‌و ده‌رگای ته‌وبه‌ی دانه‌ده‌خست و نه‌فسی خۆشی له‌ده‌ست نه‌ده‌دا .

(۲) ده‌بی‌ت نه‌زان پرسیار له كه‌سیك بكات كه زانا بی‌ت به شه‌ری خوا، تاكو كیشه‌كه‌ی بۆ چاره‌سه‌ر بكات .

(۳) خوای په‌روه‌ردگار زۆر به‌په‌حمو به‌سۆزو لی‌بۆرده‌یه به‌رامبه‌ر به به‌نده‌کانی، نه‌گه‌ر چی به‌نده‌کان گونا‌ه و تاوانه‌کانیان به‌ئه‌ندازه‌ی كه‌فی سه‌ر ده‌ریا بی‌ت، به‌مه‌رجێك ته‌وبه‌ بکه‌ن و بگه‌ڕێنه‌وه بۆ‌لای، په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿قُلْ يٰۤعِبَادِی الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰۤی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا ۚ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ﴾ ﴿٥٢﴾ سورة الزمر .

واته: ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) پێ‌یان بێ‌ی: په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمووی‌ت: ئه‌ی به‌نده‌كانم نه‌وانه‌ی گونا‌ه و تاوانتان زۆره، بێ ئومید مه‌بن له په‌حمو به‌زه‌یی په‌روه‌ردگار، چونكه به‌پاستی په‌روه‌ردگار له هه‌موو تاوانه‌كانتان خۆش ده‌بی‌ت (نه‌گه‌ر ته‌وبه‌ی پاسته‌قینه بکه‌ن) به‌پاستی په‌روه‌ردگار زۆر لی‌خۆشبوو به‌به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانه .

(۴) زانا به‌شه‌ری خوا نه‌و كه‌سه‌یه ده‌رگای ته‌وبه‌ ده‌كاته‌وه بۆ خه‌لكی، وه ده‌رگای شه‌پو خراپه‌کاری و بێ ئومید بوون له په‌حمه‌تی خوا داده‌خات .

(۵) پێویسته له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی که ته‌ویه ده‌کات و ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ لای خوای گه‌وره، له براده‌رو هاو‌پێی خراپ دوور بکه‌وێته‌وه .

(۶) پێویسته له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی که ته‌ویه ده‌کات نزیک بکه‌وێته‌وه له‌و که‌سانه‌ی که کاری باش و خێر نه‌نجام ده‌ده‌ن، چونکه مرۆڤ له‌سه‌ر نایینی براده‌رو خۆشه‌ویسته‌که‌یه‌تی .

(۷) پێویستی گه‌ڕانه‌وه بۆ لای زانا‌یان له کاتی کێشه‌و دووبه‌ره‌کیدا .

(۸) نابێت له‌ که‌سی گونا‌ه‌بار و تاوان‌کار بێ ئومێد بین، چونکه نازانین به‌چی کۆتایی به‌ژیانی دیت .

(۹) فه‌زل و گه‌وره‌یی مرۆڤی خواپه‌رست و زانا به‌سه‌ر مرۆڤێک که ته‌نها خوا په‌رسته، چ جایی به‌سه‌ر خه‌لکی ئاساییدا .

(۱۰) توانای مه‌لائیکه بۆ خۆخستنه‌سه‌ر شیوه‌ی مرۆڤه‌کان به‌ویستی په‌روه‌ردگار، وه‌کو ئه‌و مه‌لائیکه‌ته‌ی خوای په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر شیوه‌ی مرۆڤ ناردی بۆ ئه‌وه‌ی کێشه‌ی نێوان مه‌لائیکه‌ی په‌حمه‌ت و مه‌لائیکه‌ی سزا چاره‌سه‌ر بکات .

النَّصَّةُ الثَّانِيَّةُ: الرَّجُلُ الَّذِي تَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُ

عَنْ حُذَيْفَةَ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) « تَلَقَّتِ الْمَلَائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَقَالُوا: أَعْمَلْتَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا قَالَ: لَا، قَالُوا: تَذَكَّرْ. قَالَ: كُنْتُ أَذَابُ النَّاسَ فَأَمُرُ فِتْيَانِي أَنْ يَنْظُرُوا الْمَغْسِرَ وَيَتَجَرَّوْا وَفِي رِوَايَةٍ (وَأَتَجَاوَزُ) عَنِ الْمُوسِرِ، قَالَ قَالَ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ تَجَوَّزُوا عَنْهُ » وَفِي رِوَايَةٍ (قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَحْنُ أَحَقُّ بِذَلِكَ مِنْهُ تَجَاوَزُوا عَنْهُ)^(۱).

چیرۆکی دووه‌م: ئەو پیاوێی پەروردگار چاوپۆشی لێکرد

هاوێلی خۆشه‌ویست حوذه‌یفه (خوای لاپازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: مه‌لانیکه‌ته‌کان پۆچی پیاویک له ئوممه‌تانی پێش ئێوه یان وه‌رگرت و پۆحیان کێشا، ئینجا مه‌لانیکه‌ته‌کان به‌ پیاوه‌که‌یان وت: ئایا تو هه‌چ خێرو چاکه‌ت کردوه‌؟ پیاوه‌که‌ ووتی: نه‌خێر، مه‌لانیکه‌ته‌کان ووتیان: بێر بکه‌ره‌وه، پیاوه‌که‌ ووتی: من له‌ دونه‌یادا قه‌رزم ده‌دا به‌خه‌لک، وه‌ فه‌رمانم ده‌کرد به‌ کارمه‌نده‌کانم چاوه‌پوانی دواخستنی هه‌تانه‌وه‌ی قه‌رزێ نه‌دارو ده‌ست کورت بکه‌ن و خاتری ده‌ست پۆیشته‌وش بگرن، هه‌روه‌ها چاوپۆشیشی لێکه‌ن، ئینجا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: په‌روه‌ردگار به‌مه‌لانیکه‌ته‌کانی فه‌رموو: ئێوه‌ش لێی ببورن و چاوپۆشی لێکه‌ن. یان فه‌رمووی: ئێمه‌ شایسته‌ترین به‌ و په‌وه‌شته، چاوپۆشی لێکه‌ن و لێی ببورن .

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۲۰۷۷) وَمُسْلِمٌ (۳۹۶۹).

چەند سوودو نامۆزگارییەك لەم چیرۆكەدا.

(۱) بەخشندەیی و میهرەبانی خوای پەرەردگار بەرامبەر بەندەکانی، لە بەندەیه‌کی خۆش دەبێت بەهۆی ئەوێ قەرزێ داوه بەخەلکی و چاو پۆشی لەو کەسەش کردووه کە نەبێ بووه قەرزەکی بداتەو .

(۲) فەزڵ و گەورەیی قەرزدا بەخەلکی و چاو پوانی کردن و داخستنی هێنانەوێ قەرز لای قەرزدار .

(۳) کەس بە کردەوێ خراب کافر نابێت ئەگەر باو و پەدای بیت، ئەو پیاو تەنها کاریکی چاکە نەکردبوو، جگە لەوێ قەرزێ دەدا بە خەلکی و پاشان چاو پوانی داخستنی هێنانەوێ قەرزەکی دەکرد .

(۴) بەلگەیەکی گەورە تیادیە لەسەر بنەمایەکی گەورە دەربارە ی سیفەتەکانی خوای پەرەردگار، ئەویش چاو پۆشیکردن و ئی بووردییە، پەرەردگار بە مەلاییکەتەکانی فرموو: ئێمە شایستەترین بەو پەوشتە، چاو پۆشی لێبکەن و لێی ببون .

(۵) هەر کەسێک چاو پۆشی و کار ناسانی لە قەرزێک بکات کە لای هەژار بیت، ئەوا پەرەردگار کار ناسانی بۆ دەکات، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویەتی: (وَمَنْ يَسْرِ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)^(۱) .

واقیە: هەر کەسێک کار ناسانی بۆ قەرزێ هەژار بکات و لە قەرزەکی ببوریت، ئەوا پەرەردگار کاری دنیاو دواپۆزی بۆ ناسان دەکات .

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ .

(۶) کار ناسانی بۆ قهرز لای ههژار، هۆکاره بۆ نهوهی که پزگارت بێت له نارهحه تیه کانی پۆژی دواپی، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرموویه تی: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْجِيَهُ اللَّهُ مِنْ كُرْبٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلْيُنْفَسْ عَنْ مُغْسِرٍ أَوْ يَضْغِ عَنْهُ) ^(۱).
واته: ههركه سێك پێی خۆشه پهروه رداگار پزگاری بکات له نارهحه تیه کانی پۆژی دواپی، نهوا با قهرزی قهرزازی ههژار کهم بکاتهوه، یان لێی خوش بێت و دهستی لی هه لگریت .

(۷) چاوه پوانی کردن و دواخستنی قهرز لای ههژار، به نه ندازهی قهرزه که خیر بۆ خاوهن قهرز ده نوسریت، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرموویه تی: (مَنْ أَنْظَرَ مُغْسِرًا كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ وَمَنْ أَنْظَرَهُ بَعْدَ حِلِّهِ كَانَ لَهُ مِثْلُهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ) ^(۲).
واته: ههركه سێك چاوه پوانی دواخستنی هێنانه وهی قهرز له لای ههژار و دهست کورت بکات، پێش نه وهی کاتی هاتنی دانه وهی قهرزه که بێت، نهوا هه موو پۆژێک به نه ندازهی نه وه قهرزه خێرو چاکه ی بۆ ده نوسریت، ههروه ها هه رکه سێکیش چاوه پوانی دواخستنی هێنانه وهی قهرز له لای ههژار و دهست کورت بکات، له دوا ی تیه پ بوونی کاتی هێنانه وهی قهرزه که، نهوا هه موو پۆژێک به نه ندازهی دوو نه وه ندهی قهرزه که خیری بۆ ده نوسریت .

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (۳۹۷۶) .

(۲) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ فِي السُّنَنِ (۲۴۱۸)، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْعَامِعِ (۶۱۰۸) .

(۸) چاوه‌پوانی کردو وواخستنی قەرز لای هەژار، ھۆکارە بۆ ئەوەی خاوەن قەرز لە ژێر سیبەری عەرشی پەروەردگاردا حەشر بکەیت، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی: (مَنْ أُنْظِرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظْلَهُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ)^(۱).

واتە: ھەرکەسێک چاوه‌پوانی وواخستنی ھێنانەوێ قەرز لە لای هەژار دەست کورت بکات، یان لە قەرزەکی دا بشکێنێت و دەست لە قەرزەکی ھەلبگرێت، ئەوا پەروەردگار لە پۆژی دوایدا ئەو خاوەن قەرزە دەخاتە ژێر سیبەری عەرشی خۆیو، وە لەو پۆژەدا ھیچ سیبەرێک نییە جگە لە سیبەری عەرشی خۆی پەروەردگار .

(۹) ھەندێک لە زانایان دەفەرموون: قەرزدا بەخەلکی چاکتر و گەورەترە لە خێر و دەدەقی سوننەت، چونکە خێر و دەدەقی سوننەت دەدرێت بە هەژار و دەست کورت و نەبوو جگە لە وانیش، بەلام قەرز جگە لە دەست کورت و نەبوو ھیچ کەسی تر داوای قەرز ناکات .

(۱) أخرجه مسلم (۷۴۳۷) .

الْقِصَّةُ الثَّالِثَةُ: الثَّلَاثَةُ الَّذِينَ آوَاهُمُ الْغَارُ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: يَتِمُّ ثَلَاثَةٌ تَفْسِرُ يَمْسُونَ أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ، فَأَوَوْا إِلَى غَارٍ فِي جَبَلٍ، فَالْحَطَّتْ عَلَى فَمِ غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَالْطَبَقَتْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: انْظُرُوا أَعْمَالًا عَمِلْتُمُوهَا صَالِحَةً لِلَّهِ فَادْعُوا اللَّهَ بِهَا لَعَلَّهُ يُفَرِّجْهَا عَنْكُمْ، قَالَ أَحَدُهُمْ: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، وَلِي صَبِيَّةٌ صِغَارٌ كُنْتُ أَرْغَى عَلَيْهِمْ، فَإِذَا رُحْتُ عَلَيْهِمْ حَلَبْتُ، فَبَدَأْتُ بِوَالِدَيْهِ أَسْقِيهِمَا قَبْلَ بَنِي، وَإِنِّي اسْتَأَخَرْتُ ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمْ آتِ حَتَّى أَمْسَيْتُ فَوَجَدْتُهُمَا نَامًا فَحَلَبْتُ كَمَا كُنْتُ أَحْلُبُ، فَقُمْتُ عِنْدَ رُءُوسِهِمَا أَكْرَهُ أَنْ أَوْقِظَهُمَا وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْقِيَ الصَّبِيَّةَ، وَالصَّبِيَّةُ يَتَضَاغُونَ عِنْدَ قَدَمَيَّ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَلَسِي فَعَلْتُهُ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ لَنَا فَرْجَةً تَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ فَفَرَجَ اللَّهُ فَرَأَوْا السَّمَاءَ، وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنَّهَا كَانَتْ لِي بِنْتُ عَمٍّ أَحَبَّتُهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ، فَطَلَبْتُ مِنْهَا فَأَبَتْ حَتَّى أَتَيْتُهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ فَبَغِيْتُ حَتَّى جَمَعْتُهَا، فَلَمَّا وَقَعْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ: يَا عَبْدَ اللَّهِ اتَّقِ اللَّهَ، وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ فَقُمْتُ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَلَسِي فَعَلْتُهُ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا فَرْجَةً فَفَرَجَ وَقَالَ الثَّالِثُ: اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَأَجَرْتُ أَحِيرًا بِفَرَقِ أُرْزُ، فَلَمَّا قَضَى عَمَلَهُ قَالَ: أَعْطِنِي حَقِّي فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ فَرَعَبَ عَنْهُ، فَلَمْ أَزَلْ أَرْزَعُهُ حَتَّى جَمَعْتُ مِنْهُ بَقَرًا وَرَاعِيَهَا فَجَاءَنِي فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ، فَقُلْتُ: أَذْهَبَ إِلَيَّ ذَلِكَ الْبَقَرِ وَرَاعِيَتُهَا فَخُذْ فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَسْتَهْزِئْ بِي فَقُلْتُ: إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ فَخُذْ فَأَخَذَهُ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَلَسِي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ مَا بَقِيَ، فَفَرَجَ اللَّهُ^(١).

(١) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (٢٣٣٣) وَمُسْلِمٌ (٦٨٨٤).

چیرۆکی سێ یەم: ئەو سێ کەسەی چوونە ناو ئەشکەوتە کەوێ

هاوێلی خۆشەویست عەبدوللای کۆری عومەر (خوایان لێ پانی بێت) دەفەرموویت: گوێم لێ بوو پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دەیفەرموو: سێ کەس لە ئوممەتانی پێش ئێوە پۆیشتن و دەرچوونە دەرەوێ دێ، جا توشی باران بارین بوون، پەنایان بردە بەر ئەشکەوتیک، کاتیەک کە چوونە ناو ئەشکەوتە کەوێ، بەردێک لە شاخە کەوێ کەوتە خوارەوێ دەرگای ئەشکەوتە کەوێ گرت، وە ئەوانیش بێ ئومێد بوون، ئینجا لە ناو خۆیاندا بەیەکتریان ووت: سەیری چاکەتان بکەن، ئەو کردەوانە سێ کە ئە نجامتان داوێ کامیان لە بەر رەزامەندی پەرەردگار بوو، بپاریتەوێ پێی بە لکو پزگارمان بێت .

یەکیکیان ووتی: خۆیە خۆت ئاگاداری دایک و باوکێکم هەبوو چوو بوونە ناوسالەوێ، وە منداڵی بچوکیشم هەبوو شوانیم بۆ دەکردن، ئینجا هەركات شیرم دەدۆشی و دەم هێناوێ و لە پێشدا لە دایک و باوکمەوێ دەستم پێدەکرد پێش ئەوێ بیدەم بە منداڵەکانم، وە پۆزێکیان درەنگ هاتمەوێ کاتیەک بینیم دایک و باوکم نوستوون، وە شیرە کەم دۆشی بوو وەک جاران، جا لە لای سەریانەوێ پراوە ستام، پێم ناخۆش بوو خەبەریان بکەمەوێ، وە پێشم ناخۆش بوو کە لە پێشدا بیدەم بە منداڵەکانم لە کاتی کە منداڵەکانم لای پێم دەگریان و دەنۆزانەوێ لە برساندا تاکو بەیانی پۆژ بووێ وێ، وە خۆیە ئەگەر ئەو کارەم لە بەر خاتری تۆ کردوێ و لەم ناپەرەهەتی پزگارمان بکەوێم بەردە لای دەوێ دەرگامان بۆ بکەرێ وێ بتوانین ئاسمان ببینین، پەرەردگار بەردە کەوێ جۆلاندو ئاسمانیان بینی .

دوو هه‌میان ووتی: خواجه که‌چه‌ مامێکم هه‌بوو زۆرم خۆش ده‌ویست زیاتر له‌ خۆش ویستنی پیاو بۆ خێزانه‌که‌ی، وه‌ جارێکیان داوای کاری بۆ شه‌رعیم لێکرد نه‌ویش پازی نه‌بوو، ووتی: تاكو سه‌د دینارم پێنه‌ده‌ی پازی نابم، وه‌ منیش چووم تاكو سه‌د دینارم په‌یداکرد، وه‌ کاتیك ویستم کاری خراپی له‌گه‌لدا نه‌نجام بده‌م، که‌چی مامه‌که‌م پێی ووتم: ئه‌ی به‌نده‌ی خوا له‌ خوا بترسه‌، وه‌ بۆت دروست نییه‌ جووت ببی له‌گه‌لدا مه‌گه‌ر به‌ حه‌لالی نه‌بیته‌، وه‌ منیش هه‌ستم و ئه‌و کاره‌م نه‌کرد هه‌رچه‌نده‌ ده‌شم توانی ئه‌و کاره‌ بکه‌م، خواجه ئه‌گه‌ر ئه‌و کاره‌م له‌ به‌ر ره‌زانه‌ندی تۆ کردوه‌ له‌م نا‌په‌هه‌تییه‌ پزگارمان بکه‌و ده‌رگامان بۆ بکه‌ره‌وه‌، ئینجا به‌رده‌که‌ که‌میکی تری لێ جولا.

سێهه‌میان ووتی: خواجه منیش کرێکاریکم به‌کرێ گرتبوو، به‌ حه‌وت کیلو برنج، جا کاتیك له‌ کاره‌که‌ی بووه‌وه‌، ووتی: کرێکه‌م پێ بده‌، منیش کرێکه‌ی حه‌وت کیلو برنج بوو، خستمه‌ به‌رده‌ستی نه‌ویش پێی پازی نه‌بوو توپه‌بوو، جا کاتیك کرێکاره‌که‌ پۆیشت و به‌ کرێکه‌ی پازی نه‌بوو، منیش برنجه‌که‌م بۆی تۆو کردو برنجه‌که‌ گولێ کردو ئینجا بۆیم دورییه‌وه‌ و بۆیم کۆکرده‌وه‌، تاكو چه‌ند مانگایه‌کم لێ کرێ بۆی، پاش ماوه‌یه‌ك کابرای کرێکار هاته‌وه‌ و پێمی ووت: له‌ خوا بترسه‌ حه‌قم مه‌خۆ، منیش پێم ووت: بچۆ بۆلای ئه‌و مانگایانه‌ و بۆ خۆتی ببه‌، نه‌ویش پێی ووتم: له‌ خوا بترسه‌ و گالته‌م پێ مه‌که‌، منیش پێم ووت: گالته‌ت پێناکه‌م بپۆ بیبه‌، نه‌ویش بردی، خواجه ئه‌گه‌ر ئه‌م کاره‌م له‌ به‌ر ره‌زانه‌ندی تۆ کردوه‌ له‌م نا‌په‌هه‌تییه‌ پزگارمان بکه‌و ده‌رگامان بۆ بکه‌ره‌وه‌، ئه‌و به‌رده‌ لابه‌ده‌، ئینجا به‌رده‌که‌ لاچوو نه‌وانیش پزگاریان بوو.

چەند سوودو ئامۆژگارییه‌ك لهم چیرۆكه‌دا.

(۱) فەزڵ و گەڕەیی نیه‌ت پاکی له‌ كرده‌وه‌دا، ئه‌گه‌رچی ته‌نها كرده‌وه‌یه‌كیش بێت .

(۲) كرده‌وه‌ی چاك و باش له‌كاتی خۆشیدا ئه‌نجامی بده‌یت سوودت پێ ده‌گه‌یه‌نێت له‌كاتی ناپه‌حه‌تی و سه‌ختیدا، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: (تَعْرِفُ إِلَى اللَّهِ فِي الرَّخَاءِ يَغْرِقُكَ فِي الشَّدَّةِ)^(۱).

واته‌: له‌ كاتی خۆشگۆزه‌رانی و ژیاڵ خۆشیدا په‌روه‌ردگار بناسه‌و بپه‌سته‌و سنووره‌كانی بپاریزه‌و له‌ گوناھوتوان دوریكه‌وه‌ره‌وه‌، په‌روه‌ردگار له‌ كاتی ناپه‌حه‌تی و ناخۆشیدا ئه‌ت ناسیت و به‌هاتاته‌وه‌ دیت و پزگارت ده‌كات و ده‌تپاریزیت .

(۳) پێویسته‌ له‌سه‌ر موسڵمان له‌ كاتی پارانه‌وه‌دا ته‌نها پشت به‌ خوای په‌روه‌ردگار بپه‌ستیت و داوا له‌ جگه‌ له‌ په‌روه‌ردگار نه‌كات و خۆی توشی هاوبه‌ش بپاریاردان نه‌كات، چونكه‌ په‌روه‌ردگار ده‌فەرموویت: ﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ ﴾ سورة یونس .

واته‌: جگه‌ له‌ (اللَّهُ) هاتاو هاوار نه‌بیت بۆ هیچ كه‌سیك یان هیچ شتیك، نه‌ قازانج و نه‌ سوودت پێ ده‌گه‌ینێت وه‌ نه‌ زیان، چونكه‌ قازانج و زیان ته‌نها به‌ده‌ست خوای په‌روه‌ردگاره‌ .

(۱) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ وَالطَّبْرَانِيُّ وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَنْبَابِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۲۹۶۱) .

(۴) دروسته بۆ موسلمان به کرده وه چاکه کانی بیاریته وه به تاییه تی نه و کرده وانه ی که له بهر ره زامه ندی خوی گه وه نه نجامی داوه .
 (۵) فه زلۆ و گه وده یی چاکه کردن له گه ل دایک و باوکدا، وه گوپرایه لی کردنیان له چاکه دا .

(۶) خۆشه ویستی په ره وردگار پیش ده خریت، به سه ره خۆشه ویستی نه فسی خۆت بۆ هه واو ئاره زوو .

(۷) هه رکه سیک واز له کاری خراب بهینیت به تاییه ت زینا، له ترسی په ره وردگار، نه وا په ره وردگار پزگاری ده کات له نا په حه تی .

(۸) فه زلۆ و گه وده یی پاراستنی نه مانه ت و دانه وه ی به خاوه نی .

(۹) دروست نییه کریکی کریکار دوا بخریت چونکه پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی: (اَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ)^(۱) .

واته کری و پاره ی کریکار بهن پیش نه وه ی عاره قه که ی وشک ببیته وه .

(۱۰) دروسته گه شه پیدانی پاره ی کریکار، وه کاریکی چاکه به مه رجیک به رژه وه ندی خاوه ن پاره (کریکاره که) ی تیدابیت .

(۱۱) خاوه ن کاره که چاکه ی کرد له گه ل کریکاره که دا، به وه ی ماله که

بۆ زیاد کردو گه شه ی پید، به لام کریکاره که چاکه ی نه کرد له گه ل خاوه ن

کاره که، ده بویه هه قی ماندو بوونه که ی پی بدایه .

(۱۲) هه ژاری و نه بوونی هۆکاره بۆ بلۆ بوونه وه ی خراپه کاری .

(۱) (صَحِيحُ أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَهَ فِي السُّنَنِ (۲۴۱۲)، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۱۰۵۵).

تیبینی / ئایا لهو سی که سه دا کامیان زیاتر پارانه وه که ی سوودی هه بووه بۆ هاوپی و براده ره کانی وه بۆ لابرندی بهرده که .

پیشه و ئیبنو حه جهر (په حمه تی خوی ئی بیت)^(۱)، ده فه رموویت: که سی سی یه میان، چونکه یه که میان له تاریکی پزگاری کردن، وه دووهمیان توژیک له شوینی ده رباز بوونی فراوان کرده وه، بۆ نمونه ئه گهر که سیک به لایاندا برپوات و بیان بینیت چاره سه ریکیان بۆ بدۆزیت وه، به لام سی یه میان پارانه وه که ی بووه هۆی لاچونی بهرده که و پزگار بوونیان، بۆیه ده گونجیت که سی سییه میان کرده وه که ی باشترو چاکتر بوو بیت له و دوانه ی تر، وه که سی یه که م که له گه ل دایک ویاوکیدا باش بووه که مته رخه می تیدا بووه، هه روه ها سییه میان پیاویکی نه مانه ت پاریز بووه، وه که سی دووهم چاکترینیان بووه چونکه دلی ترسی خوی تیدا بووه، په روه ردگار ده فه رموویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ﴾

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾ سورة النازعات .

واقه : به لام نه وه ی له خوی په روه ردگار ترسابیت و جله وی گرتبیت وه له هه وه سو ئاره زوه کان، نه و به دلنیا یی ته نها به هه شت جیگه ی حه وانه وه یه تی .

هه روه ها که سی دووهم وازی له و پارهی هه ش هینا که بۆ نه و کاره خراپه یه په یدای کردبوو.

(۱) فتح الباری شرح صحیح البخاری، للحافظ: احمد ابن حنبل (رحمه الله) (۱۰/۲۶۸/۳۲۰) .

القصة الرابعة: الرجل الذي أمر أولاده أن يحرقوه بعد موته

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: «كَانَ رَجُلٌ يُسْرِفُ عَلَى نَفْسِهِ، فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، قَالَ لِبَنِيهِ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْرِقُونِي ثُمَّ أَطْحَنُونِي ثُمَّ ذَرُونِي فِي الرِّيحِ، فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَدَرَ عَلَى رَبِّي لَيُعَذِّبَنِي عَذَابًا مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا، فَلَمَّا مَاتَ فَعَلَ بِهِ ذَلِكَ، فَأَمَرَ اللَّهُ الْأَرْضَ فَقَالَتْ: اجْمَعِي مَا فِيكَ مِنْهُ، فَفَعَلَتْ فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ، فَقَالَ: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ، قَالَ: يَا رَبِّ، خَشِيتُكَ، فَفَقَرْتُ لَهُ» (۱).

چیرۆکی چوارهم: نه‌و پیاوه‌ی فه‌رمانیکرد به منداله‌کانی لاشه‌ی بسوتینن

دوای مردنی

هاوه‌لی خۆشه‌ویست نه‌بو هوره‌یره (خوا‌ی ئی پانی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویته‌ی: پیاویک هه‌بوو بێ ئاگا‌و غافل بوو له‌ نه‌فسی خۆی به‌رده‌وام تاوانی نه‌نجام ده‌دا، جا کاتی مردنی نزیك بووه‌وه به‌ منداله‌کانی وت: نه‌گه‌ر مردم بمسوتینن و بمده‌ن به‌ده‌م با‌دا له‌ پوژیک‌دا با‌ی بی‌ت، چونکه‌ سویند به‌خوا نه‌گه‌ر په‌روه‌ردگارم بم دۆزیت‌وه‌و توانای به‌سه‌رمدا هه‌بی‌ت، نه‌وا سزادانی‌ک سزام ده‌دات هه‌یج که‌سی‌کی به‌و شیوه‌یه‌ سزا نه‌دا‌بی‌ت، جا کاتی‌ک مرد منداله‌کانی نه‌و کاره‌یان نه‌نجام‌دا، ئینجا په‌روه‌ردگار فه‌رمانی کرد به‌زه‌وی کۆی بکه‌روه‌ه چیت تیدا‌یه، زه‌ویش کۆی کرده‌وه پیاوه‌که‌ به‌پێوه‌ وه‌ستا، په‌روه‌ردگار پێی فه‌رموو: چی وای لیک‌ردی نه‌م کاره‌ بکه‌یت؟

پیاوه‌که‌ ووتی: په‌روه‌ردگار ترسی سزای تۆ، خوا‌ی گه‌وره‌ش لێی خۆش‌بوو .

(۱) أخرجه البخاري (۳۴۸۱) .

چه نه سوودو نامۆزگارییه که له م چیرۆکه دا.

(۱) پێویسته مرقفی موسلمان له سه ره مه رگدا وه سه ته تی باش بۆ مندالی بکات.
(۲) ترسان له خوای په ره ردگار له به رزترین پله یه، وه په ره ردگار به هۆیه وه له تاوانی زۆر ده بوو، ئه وه بوو په ره ردگار له وه بنده یه بوورا، هه رچه نه ده تاوانی زۆریشی هه بوو .

(۳) تواناو ده سه لاتى خوای په ره ردگار به سه ر بنده کانییه وه، هه ره ها زیندو کردنه وه ی بنده کانی، وه هه رشتیکی بویت یه که سه ر ده بییت، له نایه تیکدا ده فه رموویت: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ أَنْ يَجْمَعَ عِظَامُهُ﴾ (۲) ﴿بَلَىٰ قَدِيرٌ عَلَيْهِ أَنْ سُورَىٰ بِأَنَّهُ﴾ (۱) ﴿سورة القيامة﴾

واقه؛ نایا مرقفه کان واده زانن هه رگیز ئیسه که کانیان کۆ ناکه ینه وه، به ئی، له وه ش زیاتر توانامان هه یه که نه خشه ورده کانی سه ر په نجه کان به دیبه یئینه وه .

(۴) نابیت گوێپایه ئی هه ی که سیك بکریت له بى فره مانى خوای په ره ردگادا، ئه و پیاوه فره مانى به منداله کانی کرد لاشه ی بسوتیئریت، ئه میش کاریکه سه ریچی فره مانى خوای په ره ردگاره و نابیت بۆ هه ی که سیك ئه نجام بدريت (۵) دروست نیه بۆ هه ی که سیك که سیکی تر کافر بکات به بیانوی ئه وه ی تاوانی ئه نجامداوه، (کافر نه کردنی که سیکی ده ستنیشان کراو هه رچه نه ده ووه یاخود کرداری کوفری ئه نجام دا بیت تا کو پاستی پى ده گات)، ئه مه ش بۆ چوونی ئه هلی سوننه و جه ماعه یه .

القصة الخامسة: الغلام المؤمن مع الملك الكافر

عَنْ صُهَيْبٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: كَانَ مَلِكٌ لِّمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَكَانَ لَهُ سَاحِرٌ فَلَمَّا كَبِرَ قَالَ لِلْمَلِكِ: إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ فَأَبْعَثْ إِلَيَّ غُلَامًا أَعْلَمُهُ السَّحْرَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ غُلَامًا يَعْلَمُهُ فَكَانَ فِي طَرِيقِهِ إِذَا سَلَكَ رَاهِبٌ فَقَعَدَ إِلَيْهِ وَسَمِعَ كَلَامَهُ فَأَعَجَبَهُ فَكَانَ إِذَا أَتَى السَّاحِرَ مَرًّا بِالرَّاهِبِ وَقَعَدَ إِلَيْهِ فَإِذَا أَتَى السَّاحِرَ ضَرْبُهُ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى الرَّاهِبِ فَقَالَ: إِذَا خَشِيتَ السَّاحِرَ فَقُلْ حَبْسَنِي أَهْلِي، وَإِذَا خَشِيتَ أَهْلَكَ فَقُلْ حَبْسَنِي السَّاحِرَ، فَيَنْتَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَتَى عَلَى ذَابَّةٍ عَظِيمَةٍ قَدْ حَبَسَتْ النَّاسَ فَقَالَ: الْيَوْمَ أَعْلَمُ السَّاحِرَ أَفْضَلَ أَمْ الرَّاهِبَ أَفْضَلَ فَأَخَذَ حَجَرًا فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ أَمْرُ الرَّاهِبِ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ أَمْرِ السَّاحِرِ فَاقْتُلْ هَذِهِ الدَّابَّةَ حَتَّى يَمُوتَ النَّاسُ، فَرَمَاهَا فَقَتَلَهَا وَمُتَّى النَّاسُ فَأَتَى الرَّاهِبَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ: أَيُّ بَنَى أَلْتَ الْيَوْمَ أَفْضَلَ مِنِّي، قَدْ بَلَغَ مِنْ أَمْرِكَ مَا أَرَى وَإِلَيْكَ سَتَّبَلِي، فَإِنْ ابْتَلَيْتَ فَلَا تُدِلْ عَلَيَّ، وَكَانَ الْغُلَامُ يُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَيُدَاوِي النَّاسَ مِنْ سَائِرِ الْأَدْوَاءِ فَسَمِعَ جَلِيسٌ لِلْمَلِكِ كَانَ قَدْ عَمِيَ فَأَتَاهُ بِهِدَايَا كَثِيرَةً فَقَالَ: مَا هَذَا لَكَ أَجْمَعُ إِنْ أَلْتَ شَفِيتَنِي فَقَالَ إِلَيَّ لَا أَشْفِي أَحَدًا إِلَّا مَا يَشْفِي اللَّهُ فَإِنْ أَلْتَ آمَنْتَ بِاللَّهِ دَعَوْتُ اللَّهَ فَشَفَاكَ، فَأَمَنَ بِاللَّهِ فَشَفَاهُ اللَّهُ فَأَتَى الْمَلِكَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ كَمَا كَانَ يَجْلِسُ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَنْ رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ قَالَ: رَبِّي، قَالَ: وَلَكَ رَبٌّ غَيْرِي قَالَ: رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الْغُلَامِ فَجِئَ بِالْغُلَامِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: أَيُّ بَنَى قَدْ بَلَغَ مِنْ سِحْرِكَ مَا تُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَتَفْعَلُ وَتَفْعَلُ، فَقَالَ إِلَيَّ لَا أَشْفِي أَحَدًا إِلَّا مَا يَشْفِي اللَّهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الرَّاهِبِ فَجِئَ بِالرَّاهِبِ فَقِيلَ لَهُ: ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى فَدَعَا بِالْمِنْشَارِ فَوَضَعَ الْمِنْشَارَ فِي مَفْرَقِ رَأْسِهِ فَشَقَّهُ حَتَّى وَقَعَ شَقَاهُ ثُمَّ جِئَ بِجَلِيسِ الْمَلِكِ فَقِيلَ لَهُ ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى فَوَضَعَ الْمِنْشَارَ فِي مَفْرَقِ رَأْسِهِ فَشَقَّهُ بِهِ حَتَّى

وَقَعَ شِقَاةٌ ثُمَّ جِئَ بِالْغُلَامِ فَقِيلَ لَهُ ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ اذْهَبُوا بِهِ إِلَى جَبَلٍ كَذَا وَكَذَا فَاصْعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ فَإِذَا بَلَغْتُمْ ذُرْوَتَهُ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاطْرَحُوهُ فَذَهَبُوا بِهِ فَصَعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ فَقَالَ اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَرَجَفَ بِهِمُ الْجَبَلُ فَسَقَطُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ قَالَ: كَفَانِيهِمُ اللَّهُ، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ اذْهَبُوا بِهِ فَاحْمِلُوهُ فِي قُرْقُورٍ فَتَوَسَّطُوا بِهِ الْبَحْرَ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاقْدِفُوهُ، فَذَهَبُوا بِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَالْكَفَاتُ بِهِمُ السَّفِينَةُ فَعَرَفُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ قَالَ كَفَانِيهِمُ اللَّهُ، فَقَالَ لِلْمَلِكِ إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا أَمَرْتُكَ بِهِ، قَالَ: وَمَا هُوَ قَالَ: تَجْمَعُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَتَصْلُبُنِي عَلَى جَذَعٍ ثُمَّ تَأْخُذُ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِي ثُمَّ ضَعِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قُلْ بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغُلَامِ، ثُمَّ ارْمِنِي فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ قَتَلْتَنِي. فَجَمَعَ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَصَلَبَهُ عَلَى جَذَعٍ ثُمَّ أَخَذَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ثُمَّ وَضَعَ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قَالَ: بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغُلَامِ، ثُمَّ رَمَاهُ فَوَقَعَ السَّهْمُ فِي صُدْغِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي صُدْغِهِ فِي مَوْضِعِ السَّهْمِ فَمَاتَ فَقَالَ النَّاسُ آمَنَّا بِرَبِّ الْغُلَامِ آمَنَّا بِرَبِّ الْغُلَامِ، فَأَتَى الْمَلِكُ فَقِيلَ لَهُ أَرَأَيْتَ مَا كُنْتُ تَحْذَرُ قَدْ وَاللَّهِ نَزَلَ بِكَ حَذْرُكَ قَدْ آمَنَ النَّاسُ، فَأَمَرَ بِالْأَخْدُودِ فِي أَفْوَاهِ السَّكَكِ فَخُدَّتْ وَأَضْرَمَ النَّارَ وَقَالَ مَنْ لَمْ يَرْجِعْ عَنْ دِينِهِ فَاحْمَرُّهُ فِيهَا، أَوْ قِيلَ لَهُ افْتَحِمِ، فَفَعَلُوا حَتَّى جَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا فَتَقَاعَسَتْ أَنْ تَقَعَ فِيهَا فَقَالَ لَهَا الْغُلَامُ يَا أُمَّهُ اصْبِرِي فَإِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ ^(١).

چیرۆکی پینجهم: لاویکی باوه‌ردار له‌گه‌ل پادشایه‌کی بی باوه‌ر

هاوه‌لی خۆشه‌ویست صوه‌ه‌یب (خوای ئی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووێتی: له‌ ئوممه‌تانی پێش ئیوه‌ پادشایه‌که‌ هه‌بوو، جا ئه‌و پادشایه‌ ساخیریکی هه‌بوو، کاتیک ساخیره‌که‌ به‌ ساڵدا چوو پیر بوو به‌ پادشاکه‌ی ووت: من به‌ ساڵدا چوومو پیربوومه‌و مردنیشم نزیک بۆته‌وه‌، لاویکم بۆ بنیره‌ بۆته‌وه‌ی سیحری فیریکه‌م، پادشاکه‌ لاویکی بۆناردو پۆژانه‌ لاواکه‌ ده‌چوو بۆلای ساخیره‌که‌، له‌ ڕیگا که‌یدا راهیبیک هه‌بوو، هه‌رکات لاوه‌که‌ ده‌گه‌یشه‌ شوێنی راهیبه‌که‌ داده‌نیشتو گوێی ئی ده‌گرتو قسه‌کانی له‌لا به‌سه‌ند بوو، وه‌ هه‌رکات به‌تایه‌ بۆلای ساخیره‌که‌ لێی ده‌داو پێی ده‌ووت: بۆ دره‌نگ هاتووی، لاوه‌که‌ش هات بۆلای راهیبه‌که‌و سکاڵای کرد، راهیبه‌که‌ ووتی: هه‌رکات چوویت بۆ لای ساخیره‌که‌ بلێ ماله‌وه‌ دره‌نگ ناردومیتی، وه‌ هه‌رکات که‌ پایته‌وه‌ بۆ ماله‌وه‌ بلێ ساخیره‌که‌ دره‌نگ ناردومیتیه‌وه‌، لاوه‌که‌ به‌م شیوه‌یه‌ به‌رده‌وام بوو تاکو پۆژنکیان سه‌یری کرد له‌سه‌ر ڕیگای خه‌لک ئاژه‌لێکی ترسناکی که‌ وده‌ ڕیگای له‌ خه‌لکی گرتووه‌و که‌س ناتوانیت تیپه‌پیت، بۆیه‌ لاوه‌که‌ ووتی: ئه‌مڕۆ ده‌زانو بۆم ده‌رده‌که‌ویت که‌ ئایا به‌رنامه‌و مه‌نه‌جی ساخیره‌که‌ پاستو په‌وايه‌ یان به‌رنامه‌و مه‌نه‌جی راهیبه‌که‌، به‌ردیکی هه‌لگرتو ووتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگار ئه‌گه‌ر به‌رنامه‌و مه‌نه‌جی ئه‌و راهیبه‌ت له‌لا خۆشه‌ویستتره‌ له‌ به‌رنامه‌و مه‌نه‌جی ئه‌و ساخیره‌، ئه‌وا به‌م به‌رده‌ ئه‌و ئاژه‌له‌ بکوژیت و بمریت، به‌لکو خه‌لکی ڕزگاریان بێتو تیپه‌پن، لاوه‌که‌ به‌رده‌که‌ی تیگرتو ئاژه‌له‌که‌ی کوشت، ئینجا خه‌لکی

تیپه پینو پزگاریان بوو، لاوه که به پاهیبه که ی ووت: که نه و کاره ی کردوه، پاهیبه که ووتی: نه ی پۆله نه مپۆتۆ له من باشترو خیرتری له لای خوا، به لام تاقی ده کریتته وه، وه نه گهر تاقی کرایته وه ناوی من و شوینی من به کهس مه لێ، لاوه که کوپرو زکما و نه خۆشی به له کی و هه موو نه خۆشیه که دوعای بۆ ده کردوو به ئیزنی خوا چاک ده بوونه وه، پادشا وه زیریکی هه بوو هه ردوو چاوی کوپر بوو کاتی که گوی بیستی نه وه بوو که لاوی که هیه دوعا بۆ کوپر ده کات و چاک ده بیته وه، بۆیه دیاری و خه لاتیکی زۆری له گه ل خۆی بردو چوو بۆ لای لاوه که وه پیتی ووت: شیفام بده و چاوه کانم چاک بکه ره وه، لاوه که ووتی: من کهس چاک ناکه مه وه و شیفاش لای من نییه به لکو ته نها نه وه ی که شیفای خه لک ده دات خوای په ره ردگار، نه گهر باوه پی پبه یتنی، نه وا بۆت ده پارپمه وه و خوا شیفات ده دات، وه زیره که باوه پی هینا به خوای گه وه و چاوی چاک بووه وه، پاشان وه زیره که هات بۆ لای پادشا که و لای دانیشته هه ره وک چۆن جارن له لای داده نیشت، پادشا که بینی چاوی چاک بۆته وه به وه زیره که ی ووت: کی چاوه کانی بۆ گیرایته وه، وه زیره که ووتی: په ره ردگارم، پادشا که ووتی: جگه له من په ره ردگار یکی تر هیه ؟ وه زیره که ووتی: په ره ردگاری من وتۆ (الله) یه، ئینجا پادشا که به رده وام سزاو نه شکه نه ی وه زیره که ی ده دا تا کو وه زیره که شوینی لاوه که ی به پادشا که ووت، ئینجا نازدیان به دوا ی لاوه که داو هینایان بۆ لای پادشا، پادشا که کاتی که که لاوه که ی بینی پیتی ووت: نه ی پۆله سیجره که ت گه یشتۆته نه و پاده یه کوپرو زکما و نه خۆشی به له کی چاک بکه یته وه ؟

لاوهکه ووتی: من هیچ که سێک چاک ناکه مه وه، ته نها خوای پهروه ردگار شیقای خه لک ده دات، ئینجا بهرده وام سزاو نه شکه نهجی لاهه که یان ده دا تا کو شوینی راهیبه که یانی پی ووت، ئینجا راهیبه که یان هیتا و پتیان ووت: له و دینه ی خۆت په شیمان ببه وه و بگه پتوه، راهیبه که ووتی: په شیمان نابمه وه، ئینجا مشاریکیان هیتا و له ناوه پاستی سه ری دایان و کردیان به دوو له ته وه، ئینجا وه زیره که یان هیتا و پتیان ووت: بگه پتوه و په شیمان ببه وه له و دینه، وه زیره که په شیمان نه بویه وه، به هه مان شیوه وه زیره که شیان کرد به دوو له ته وه، ئینجا لاهه که یان هیتا و پتیان ووت، بگه پتوه و په شیمان ببه وه له و دینه ی که له سه ریت؟ لاهه که په شیمان نه بووه وه، ئینجا پادشاکه فره مان ی کرد که بیبه ن بۆ سه ر شاخێک، نه گه ر په شیمان بووه وه، نه وای بیگه پتینه وه نه گه ر په شیمانیش نه بووه وه، نه وای له سه ر شاخه که وه بیخه نه خواره وه، کاتێک که گه یشتنه سه ر شاخه که لاهه که له خوا پارایه وه و ووتی: خوا به پزگارم بکه ی له ده ست نه مانه به وه ی که خۆت ده ته وێ، شاخه که له ژیریان که وته له رزه و که وتنه خواره وه و ته نها لاهه که پزگاری بوو، پاشان لاهه که گه راپیه وه بۆ لای پادشاکه، پادشاکه به لاهه که ی ووت: چیت له وانه کرد که تزیان برد؟ لاهه که ووتی: نه و خوا به ی که من ده یبه رستم پزگاری کردم له ده ستی نه وان، نه م جاره یان پادشاکه فره مان ی کرد که بیبه نه ناوه پاستی ده ریا نه گه ر په شیمان یووه وه، نه وای بیگه پتینه وه، نه گه ر په شیمانیش نه بووه وه، نه وای بیخه نه ناو ده ریا که وه، دوو باره لاهه که له خوا پارایه وه که پزگاری بکات، ووتی: پهروه ردگار پزگارم بکه ی له ده ستیان

بهوهی که خۆت ده ته ویت، په روه ردگار غه رقیانی کرد، لاوه که گه پابه وه بۆلای پادشا کاتیک بینی پئی ووت: چیت له وانه کرد که تۆیان برد! لاوه که ووتی: ئه و خوابه ی که من ده په پرستم پرزگاری کردم له ده ست ئه وان، ئینجا لاوه که ووتی: تۆ ناتوانی من بکوژی تاكو ئه وه ی که پیت ده لیم جیبه جیبه نه که ی، پادشاکه ووتی: چیه؟ لاوه که ووتی: خه لکی کۆبکه ره وه له به ک جیگه دا، پاشان به دار خورمایه که وه بم به سته ره وه، ئینجا پمیک له پمه کانم ده ربکه و بلای: به ناوی خوا خوای ئه و لاوه، پاشان پمه که م تیبگره، ئه گه ر ئه ته وئ بم کوژی، پادشاکه خه لکی کۆ کرده وه لاوه که ی به سته وه به قه د دارخورمایه که وه، پاشان له به ر چاوی خه لکی پمیک له پمه کانی لاوه که ی هه لگرت و ووتی: به ناوی خوا خوای ئه و لاوه، پادشاکه پمه که ی تیبگرت و دای له نئوان گوئی و چاوی لاوه که، ئینجا ده سته سهر شوینی پمه که تا پۆخی ده رچوو مرد، کاتیک خه لکه ئه وه یان بینی هه موویان ووتیان: باوه پمان هینا به خوای ئه و لاوه، ئینجا به پادشاکه یان ووت: ئه ی پادشا ئه وه ی که تۆ لئی ده ترسای ئه و گه وره تر پووی دا! پادشاکه فه رمانی کرد که چال هه لکه نریت و ناگری تیدا بکریته وه، هه رکه سیك په شیمان بووه وه ئه و لئی بگه رین هه رکه سیکیش په شیمان نه بووه وه، ئه و بیخه نه ناو ناگره که وه، به رده وام خه لکیان ده کرده ناو ناگره که وه تاكو گه شته ئافره تیک مندالیکي شیره خۆره ی پئی بوو، به ئافره ته که یان ووت: په شیمان ببه وه؟ ئافره ته که له به ر منداله که ی هه لۆیسته یه کی کرد، بۆیه منداله که به ویست خوا هاته قسه و به دایکی ووت: ئه ی دایه ئارام بگره به پاستی تۆ له سه ر حه قی .

چهند سوودو نامۆزگار بیه‌ك له‌م چیرۆكه‌دا.

- (۱) هه‌موو مندالێك له‌سه‌ر فیتره‌تێکی پاك له‌دايك ده‌بی‌ت .
- (۲) سیحر به‌ فێربوونه‌، وه‌ ساحیره‌كه‌ به‌ پادشاهی وت: لایکم بۆ بنیره‌ فێری سیحری ده‌که‌م، به‌لام فێربوون و فێرکردنی بۆ باوه‌ریه‌، په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ﴾ (سورة البقرة .
واته‌: به‌لكو شه‌یتانه‌كان كافر بوون، چونکه‌ خه‌لکیان فێری سیحر ده‌کرد .
- (۳) دروسته‌ بۆ که‌سی‌ك درۆ بکات نه‌گه‌ر پووبه‌پوی دوژمن بووه‌وه‌ له‌کاتی زه‌رووریدا، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموو‌یه‌تی: درۆ کردن خه‌لāl نبیه‌ بۆ هه‌یج که‌سی‌ك، مه‌گه‌ر له‌ سۆ کاتدا، له‌وانه‌ش: (وَالْكَذِبُ فِي الْحَرْبِ)^(۱) .
واته‌: له‌کاتی جه‌نگدا، کاتێک پووبه‌پوی دوژمن ده‌بی‌ته‌وه‌، وه‌ نه‌و لاوه‌ درۆی له‌گه‌ل ساحیره‌كه‌ ده‌کرد بۆنه‌وه‌ی له‌ فێلی پزگاری بی‌ت .
- (۴) پارانه‌وه‌ له‌ په‌روه‌ردگار بۆ نه‌وه‌ی پاستی و حه‌قت بۆ پوون بکاته‌وه‌و گومان‌ت نه‌هێلێت، هه‌روه‌ك چۆن نه‌و لاوه‌ پارایه‌وه‌ له‌ په‌روه‌ردگاری .
- (۵) باوه‌رداری پاسته‌قینه‌ نه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ هۆکاره‌كان بداته‌وه‌ پال په‌روه‌ردگار نه‌ك ببدا ته‌ پال خۆی بۆ نه‌وه‌ی بلێن پایه‌ به‌رزه‌ له‌ لای خوا .
- (۶) زۆر جار پێك ده‌که‌وێت ته‌له‌به‌ له‌ مامۆستاکی باشترو چاکتر بی‌ت، نه‌گه‌ر چی ته‌له‌به‌که‌ش منداڵ بی‌ت، وه‌ پێویسته‌ مامۆستاکی دان به‌وه‌دا بنی‌ت، وه‌ك چۆن پاهیه‌به‌که‌ وتی: نه‌ی پۆله‌ تو باشترو خێرت‌ری له‌لای خوا وه‌ك له‌من .

(۱) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ فِي السُّنَنِ (۱۹۳۹) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْمَعَامِ (۷۷۲۳) .

(٧) لابردنی ناپه‌حه‌تی نازار پێگه‌یاندن له‌سه‌ر پێگای خه‌لكی، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی: (وَإِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ) ^(١).

واژه: لابردنی ناپه‌حه‌تی و نازار پێگه‌یاندن له‌سه‌ر پێگا خێرو سه‌ده‌قه‌یه.

(٨) هه‌ركه‌سێك فرمان به‌ چاكه‌ و پێگه‌ری له‌ خراپه‌ بكات، ئه‌وا به‌ دلتیایی تاقی ده‌كرێته‌وه، وه‌ پێویسته‌ له‌كاتی تاقی‌كردنه‌وه‌دا خۆگرێت، چونكه‌ پاداشتی گه‌وره‌ ده‌درێته‌وه، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی: (يُتَلَّى النَّاسَ عَلَى قَدْرِ دِينِهِمْ فَمَنْ نَحَنَ دِينَهُ اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَمَنْ ضَعَفَ دِينَهُ ضَعُفَ بَلَاؤُهُ) ^(٢).

واژه: خه‌لكی تاقی ده‌كرێته‌وه به‌ئەندازه‌ی ئایینه‌كه‌یان، جا هه‌ركه‌سێك باوه‌ری به‌هێزیت، ئه‌وا تاقی‌كردنه‌وه‌كه‌ی قورس و گرانه، وه‌ هه‌ركه‌سێكیش باوه‌ری لاواز بیت، ئه‌وا تاقی‌كردنه‌وه‌كه‌ی لاواز و ئاسان ده‌بیت.

(٩) هه‌ركه‌سێك هه‌له‌ی كرد له‌ ووتنه‌دا پێویسته‌ بۆی چاك بکه‌یته‌وه، به‌تایبه‌تی له‌ بیروباوه‌ردا، وه‌زیره‌كه‌ به‌ لاوه‌كه‌ی ووت: شیفا م ده‌ ئه‌ویش ووتی: من شیفا‌ی هه‌یج كه‌سێك ناده‌م به‌لكو په‌روه‌ردگار شیفا ده‌دات.

(١٠) نه‌گه‌ر پۆرت ته‌واو نه‌بوو بیت، ئه‌وا هه‌یج كه‌سێك ناتوانیت بتكوژیت و ته‌نانه‌ت زیانیشت پێگه‌ینیت، پادشاکه‌ هه‌رچه‌نده‌ هه‌ولێ دا لاوه‌كه‌ بکوژیت به‌لام نه‌ی ده‌توانی، تاكو خۆی پێگه‌ی به‌ پادشاکه‌ نیشاندا.

(١) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ فِي السُّنَنِ (١٢٨٥) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْمَجْمُعِ (٨٠٩٦).

(٢) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ ابْنُ حِبَّانَ فِي صَحِيحِهِ (٢٩٨٢) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْمَجْمُعِ (٩٩٣).

(۱۱) خۆبه ختکردن له پیناوی خوا، ئه لاره له بهر به رژه وهندی هه موو خه لکی ئاماده یه خۆی به خت بکات، بۆ ئه وهی که خه لکی باوه پینن و بزگاریان بێت له شیرکو نه زانی .

(۱۲) خوای گه وره باوه پداران جیگرو چه سپاو ده کات له سه ر ئایین، وه ده فه رموویت: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾ (سوره ابراهيم) واته: خوای گه وره باوه پداران دامه زراوو جیگیر ده کات به ووته ی پاست و په وا له ژیا نی دونه یاندا، وه کاتی که ئه و ئافه رته سه یری منداله که ی ده کات شیره خۆره بێ گونا مه منداله که دیته قسه و ده لیت: ئه ی دایه خۆگر به تۆ له سه ر حه قی، بۆیه به خۆی و منداله که یه وه ده چیته ناو ئاگره که وه گو یی بێ نادات، چونکه له پیناوی خوای گه وره یه .

(۱۳) سه ر ئه نجام و چاره نووسی باوه پداران له دوا ی مردنیان بۆ به هه شته، وه سه ر ئه نجام و چاره نووسی بێ باوه په کان بۆ ناو ئاگرو دۆزه خه .

(۱۴) باوه پ پینستی به کاتی دوورو درێژ نییه بۆ ئه وه ی جیگیر بێت له ناو ده لکاندا، ئه و قه ومه ی پازی بوون به ئاگره که چه ند ساتیک به سه ر باوه په تانه که یاندا تێ نه په ریوو، وه باوه پ جیگیر ببوو له ناو دلایندا .

(۱۵) توندو تیژی بێ باوه پان به رامبه ر باوه پداران، پادشا بێ باوه په که راهیبه که و وه زیره که ی به مشار کرده دوو که رته وه خه لکه که ی سوتاند .

(۱۶) له ئومه تانی پیش ئه م ئومه ته پادشا هه بووه بانگه شه ی خوایه تیان کردووه و تو یانه ئی مه خوای خه لکین، وه ک فیرعه ون و نه مرودو ئه م پادشایه .

(۱۷) جاری واهیه بهرگه نه گرتنی ئازارو ئه شکه نجه ده بیته هۆی لاواز بوونی باوه پ، ههروهها وا له مڕۆڤ دهکات دان به شتی وادا بنیت که نابیت بیلت، نهو پیاوهی پهروهردگار چاوه کانی بۆ گێڕایه وه، له ژێر سزاو ئه شکه نجه دا ناوی منداڵه که ی هینا، ههروهها منداڵه که ش ناوی پاهیه که ی هینا، به لام سزاو ئه شکه نجه کاری تینه کردن و په شیمان نه بوونه وه له ئاینه که یان .

(۱۸) خوای گه وره بی باوه په کان لاوازو بی دهسه لات دهکات به رامبه ر باوه پداران، وه خوای گه وره نهو پادشایه ی بی دهسه لات کردبوو به رامبه ر نهو منداڵه و نهیده توانی بیکوژیت، تاکو خۆی ڕیگه ی نیشاندا .

(۱۹) خوای پهروهردگار ئه ولیاو پیاوچا کانی خۆی ده پارێزیت و سه ریان ده خات به سه ر دوژمندا، ههروهکو چۆن ئه و منداڵه ی له کوشتن ده پاراست و دوعا کانی قه بول ده کردو دوژمنه کانی له ناو ده برد .

(۲۰) خرابه کاران به رده وام هه ول ده دهن خه لکی گومرا بکه ن، ته نانه ت له کاتی نزیک بوونه وه ی مردنیشیاندا، ساحیره که به په رۆش بوو له سه ر فێرکردنی ئه و منداڵه بۆ ئه وه ی ببیته میراتگری و له دوا ی خۆی خه لکی پی گومرا بکات و له خوای پهروهردگاریان دوور بخه نه وه .

رونگردنه وه یه ک: خۆ به ختکردن له پیناوی خوای پهروهردگارا بریتی نییه له خۆ کوشتن و خۆ ته قانده نه وه، وه ئهم فهرمودیه ش نابیت به به لگه له سه ر ئه نجامدانی ئه و کاره، ئه و لاوه ی له م فهرمودیه دا باسکراوه ڕێنموونی پادشاکه دهکات بۆ ئه و ڕیگه یه ی که پینی ده کوژیت، چونکه به رژه و نندی گشتی تێدا یه، به وه ی ئه و خه لکه هه موویان چوونه سه ر ئایینی لاوه که، وه له دۆزه خ پزگاریانی کردوو به ره به م هشت به ڕیانی کرد، به لام ئه وه ی که خۆی ده ته قینیت به خه لکی به ره و دۆزه خ به ڕی دهکات ئه گه ر کاهر بن، وه ئه گه ر موسلمان بن، ئه و به ناحق ده یان کوژیت و پوو به ره یی سزای خوای گه وره ده بیت به وه .

القصة السادسة: الرجل الذي دخل الجنة في كلب سقاه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بَنَاءً فَتَزَلَّ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ بَلَغَ مِنِّي، فَتَزَلَّ الْبِئْرُ فَمَلَأَ خُفَّهُ مَاءً ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ حَتَّى رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَقَفَرَ لَهُ» قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّا لَنَا فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ لِأَجْرٍ أَفَقَالَ «فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ»^(۱).

چیرۆکی شه شهه: ئەو پیاوێی چوووه بەههشتهوه له بهر ئەوێی سهگێکی تێر ناوکرد هاوێلی خوشه و یست ئەبو هورهیره (خوای لی پازی بیت) دهفه رموویت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرمووێتی: پیاوێک به پێگایه کدا ده پویشته زۆری تینو بوو پیرێکی دۆزییه وه ناوی تیدا بوو، ئینجا دابه زییه ناو بیره که و ناوی خواردو پاشان هاته دهره وه، سهگێکی بینی زمانی دهره میناوه وهناسه برکییه تی وه تینوداو خۆل دهره وه، پیاوکه ووتی: به پاستی ئەم سهگه وهك منی لی به سه رهاتووه، ئینجا پیاوکه دووباره چوووه ناو بیره که وهو پیلاره که ی پرکرد له ناو به ده می گرتی تا کو هاته دهره وه ی بیره که، جا ناوکه ی دا به سهگه که و تێر ناوی کرد، خوای گهوره ئەو کاره ی لێوه رگرتو سوپاسی کردو لێی خوشبوو، ووترا: ئەو پيغه مبهري خوا (ﷺ) چاکه کردن له گه ل نازه ل وئاودانی پاداشتی هیه؟ پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموی: بۆ هه موو نازه لێکی زیندوو پاداشت و ئەجر هیه (هه موو خاوه ن جگه رێک).

(۱) أخرجه البخاري (٦٠٠٩)، ومسلم (٥٨٢٠).

چەند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) به‌خشنده‌یی و لێبوورده‌یی و فراوانی په‌حمه‌تی خوای په‌روه‌ردگار، پاداشتیکی زۆر گه‌وره‌ ده‌داته‌وه‌ له‌سه‌ر كرده‌وه‌یه‌کی كه‌م .

(۲) ئاو نیعمه‌تیکی په‌روه‌ردگار و مژۆف و ئازهل به‌بێ ئاو ناتوانن بژین .

(۳) ئاو به‌خشین خێرو سه‌ده‌قه‌یه‌، سه‌عدی كۆری عوباده (ﷺ) فه‌رمووی:

ئهی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دایکم مرد ئایا چی بۆ بکه‌م به‌خێر؟ فه‌رمووی: ئاوی بۆ بکه‌ به‌خێر، ئه‌ویش چوو بیریکی لێداو فه‌رمووی: ئه‌مه‌ بۆدایکم ^(۱) .

(۴) به‌نده‌یه‌ك به‌هۆی ئه‌وه‌ی سه‌گیکی تێر ئاوکرد چووه‌ به‌هه‌شته‌وه‌، ئهی

ئه‌گه‌ر مژۆفێك تێر ئاو بکریت ده‌بێت خێرو پاداشتی چی بێت؟

(۵) ئاودان و تێرکردنی ئازهل و پاراستنی له‌سه‌رماو گه‌رما خێره‌و پاداشتی

له‌سه‌ره‌، زانایان ده‌فه‌رموون: به‌مه‌رجێك ئه‌و ئازهل زیان به‌خش نه‌بێت .

(۶) هه‌ندێك له‌زانایان ده‌فه‌رموون ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی كه‌

دروسته‌ سه‌فه‌رکردن به‌ته‌نها، ئه‌گه‌ر زانی توشی ئاره‌حه‌تی و هه‌لاکه‌ت نابێت.

(۷) ئاو به‌خشین له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگار یه‌کێکه‌ له‌ كرده‌وه‌ چاکه‌كان،

هه‌ندێك له‌ پێشینه‌كان فه‌رموویانه‌: (مَنْ كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ فَعَلَيْهِ بِسْقَى الْمَاءِ) ^(۲) .

واته‌: هه‌ر كه‌سێك تاوان و گوناھی زۆره‌ با ئاو بکات به‌خێرو بیه‌خشییت .

(۱) (حَسَنٌ أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالتَّسَانِي، وَحَسَنَةُ الشَّيْخِ الْأَلْبَانِي فِي صَحِيحِ الْخَامِعِ (۱۱۱۳) .

(۲) عمدة القاري شرح صحيح البخاري (۵۲/۱۹)، شرح البخاري لابن بطال (۲۰/۱۲) .

الْقِصَّةُ السَّابِعَةُ: الْأَبْرَصُ وَالْأَعْمَى وَالْأَقْرَعُ الَّذِينَ ابْتَلَاهُمُ اللَّهُ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) « إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصٌ وَأَقْرَعٌ وَأَعْمَى بَدَأَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا، فَأَتَى الْأَبْرَصَ، فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ، قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ، قَالَ فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ، فَأَعْطَى لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا، فَقَالَ أَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ هُوَ شَكٌّ فِي ذَلِكَ، إِنَّ الْأَبْرَصَ وَالْأَقْرَعِ، قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ، وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ فَأَعْطَى نَاقَةً عَشْرَاءَ، فَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا، وَأَتَى الْأَقْرَعُ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا، قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ، قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ، وَأَعْطَى شَعْرًا حَسَنًا، قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ، قَالَ فَأَعْطَاهُ بَقْرَةً حَامِلًا، وَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا، وَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ يَرُدُّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي، فَأَبْصَرُ بِهِ النَّاسَ، قَالَ فَمَسَحَهُ، فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ، قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْغَنَمُ، فَأَعْطَاهُ شَاةً وَالِدًا، فَأُلْتِجَ هَذَانِ، وَوُلِدَ هَذَا، فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنْ إِبِلٍ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنْ بَقَرٍ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ، ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ، تَقَطَّعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفَرِي، فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ لَهُ إِنَّ الْحَقُوقَ كَثِيرَةٌ، فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَغْرَفُكَ، أَلَمْ تُكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ

فَقَالَ لَقَدْ وَرِثْتُ لِكَابِرٍ عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ، وَأَتَى الْأَفْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا، فَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ، وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مُسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ وَتَقَطَّعَتْ بِي النِّجَالُ فِي سَفَرِي، فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ شَاةً أَتُبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي، فَقَالَ قَدْ كُنْتَ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ بَصْرِي، وَفَقِيرًا فَقَدْ أَغْنَانِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ، فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ، فَقَالَ أَمْسِكْ مَا لَكَ، فَإِنَّمَا ابْتَلَيْتُمْ، فَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» (١).

چیرۆکی هه‌وته‌م: به‌له‌کی‌ک و که‌چه‌لی‌ک و کویری‌ک نه‌وانه‌ی په‌روم‌ردگار تاقیانیک‌رده‌وه هاوه‌لی خۆشه‌ویست نه‌بو هه‌وره‌یره (خوای لی پازی بیست) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: سی‌که‌س هه‌بوون له‌نومه‌تانی پیش ئیوه (له‌به‌نی ئیسرائیل) نه‌وس‌ی که‌سه: به‌له‌کی‌ک و که‌چه‌لی‌ک و کویری‌ک، خوای که‌وره‌ویستی وابوو که‌تاقیبان بکاته‌وه، بۆیه مه‌لانیکه‌تیکی نارد بۆلایان، مه‌لانیکه‌ته‌که هات بۆلای پیاوه به‌له‌که‌که و پێی ووت: چ شتی‌ک له‌لای تو زۆر باش و خۆشه‌ویسته (واته: هه‌ز و ئاره‌زو له‌چ شتی‌ک ده‌که‌یت؟) پیاوه به‌له‌که‌که ووتی: په‌نگو‌پوویه‌کی چاک و جوان و پێستی‌کی چاک،

(١) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (٣٤٦٤)، وَمُسْلِمٌ (٧٣٥٧).

چونکه به‌پاستی خه‌لكی لێم بێزار بوونه‌و هه‌زبان پێم نیه‌و
 هه‌زناکه‌ن بم بینن، مه‌لانیکه‌ته‌که‌ ده‌ستی به‌ لاشه‌یدا هێناو
 به‌له‌کیه‌که‌ی چاک بووه‌و په‌نگی گۆرا بوو به‌ مروفیکی په‌نگ جوان
 بێست چاک و باش، پاشان مه‌لانیکه‌ته‌که‌ پێی ووت: چ سامان و مالێک
 له‌لای تۆ له‌هه‌موویان خۆشه‌ویستتره‌؟ ئه‌ویش ووتی: (وشتریان
 مانگا)، مه‌لانیکه‌ته‌که‌ وشتیکی ئاوسی سک پێی پێداو ووتی:
 په‌روه‌ردگار فەرداری بکات، ئینجا مه‌لانیکه‌ته‌که‌ ڕۆیشتو چوو بۆلای
 پیاوه‌ که‌چه‌له‌که‌و پێی ووت: چ شتێک له‌لای تۆ باش و خۆشه‌ویسته
 (واته‌: هه‌ز و ئاره‌زو له‌ چ شتێک ده‌که‌یت؟) پیاوه‌ که‌چه‌له‌که‌ ووتی:
 قزێکی جوان و له‌م که‌چه‌لییه‌ ڕزگارم بێیت، چونکه‌ به‌پاستی خه‌لكی
 لێم بێزار بوونه‌و هه‌زبان پێم نیه‌و هه‌زناکه‌ن بم بینن، مه‌لانیکه‌ته‌که‌
 ده‌ستی به‌ سه‌ریدا هێناو که‌چه‌لییه‌که‌ی چاک بووه‌وه‌و بوو به‌
 که‌سیکی قز چوان، پاشان مه‌لانیکه‌ته‌که‌ پێی ووت: چ سامان و مالێک
 له‌لای تۆ له‌هه‌موویان خۆشه‌ویستتره‌؟ ئه‌ویش ووتی: مانگا،
 مه‌لانیکه‌ته‌که‌ش مانگایه‌کی ئاوسی سک پێی پێداو ووتی: خوای
 په‌روه‌ردگار فەرداری بکات، ئینجا مه‌لانیکه‌ته‌که‌ ڕۆیشتو چوو بۆلای
 پیاوه‌ کوێره‌که‌و پێی ووت: چ شتێک له‌لای تۆ باش و خۆشه‌ویسته
 (واته‌: هه‌ز و ئاره‌زو له‌ چ شتێک ده‌که‌یت؟) پیاوه‌ کوێره‌که‌ ووتی:
 خوای په‌روه‌ردگار چاوه‌کانم بۆ بگێڕێته‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لكی پێی
 بینن، ئینجا مه‌لانیکه‌ته‌که‌ ده‌ستی هێنا به‌سه‌ر چاوه‌کانیدا، وه

خوای گەورە هەردوو چاوی بۆ گێڕایەو، پاشان مەلائیکەتەکە بە پیاوێک کۆنەرەکی ووت: چ مالت و سامانێک لەلای تۆ لە هەموویان خۆشەوێستەر؟ ئەویش ووتی: مەپ، مەلائیکەتەکە مەپێکی ئاوسێ سەپێ پێدا، پاشان خاوەن و شتێ مانگاکی بەرەمێکی زۆری لێکەوتەو بە فەزڵی خوای گەورە، وە خاوەن مەپەکش بەوینەیی ئەوان، ئینجا پیاوێ بەلەکەکی بوو بەخاوەن دۆلێک و شتر، وە پیاوێ کەچەلەکی بوو بەخاوەنی دۆلێک مانگا، وە پیاوێ کۆنەرەکی بوو بەخاوەنی دۆلێک مەپ، پاشا ماوەیەکی مەلائیکەتەکە هات بۆلای پیاوێ بەلەکەکی لەسەر ئەو شێوەیەکی کە پێشتر هاتبوو بۆلای (بۆئەوێ حوجەیی نەمێنێت)، پێی ووت: پیاوێکی هەژار و پێسواری هێچ شتێکم پێ نەماوە بۆ پەیداکردنی خۆراک وە بۆگەیشتنەوێم بە شوێنی خۆم، جا هێچ کەسێک ناتوانێت من بگەینێتەوێم شوێنی خۆم جگە لە خوای گەورەو پاشان تۆ، جا داوات لێدەکەم تۆ ئەو خواوەنی کە ئەو پەنگو پووە جوان و پێستە چاکەیی پێداوی و مالت و سامانی پێ بەخشبووی، و شتێکم پێ بدە بۆ ئەوێ بگەمەوێ شوێنی خۆم؟

پیاوێ بەلەکەکی لەوێ لامدا ووتی: بەراستی مافەکان زۆرن و ئەزکی زۆرم بەسەرەوێم ناتوانم و شتێکت پێبەدم، یان مافەکان زۆرن تۆ و شتێکت بەر ناکەوێت، پیاوێ بەلەکەکی مەبەستی ئەو بوو بەپێی بکات و هێچی نەدات، مەلائیکەتەکی پێی ووت: وەک ئەوێ وایە بێت ناسم، ئایا تۆ پیاوێکی بەلەکی نەبووی خەلکی حەزیان بە بینینت نەبوو، وە لێت بێزار ببوون و بێزیان لێت

ده‌کرده‌وه؟ وه ه‌زار بوویت خ‌وای په‌روه‌ردگار ده‌وله‌مندی کردی بوو‌یت به‌ خ‌اوه‌نی ئه‌م مال‌و سامانه زۆره، پیاوه به‌له‌که‌که ووتی: ئه‌م مال‌و سه‌روه‌ته‌م له‌ باو با‌پیرانه‌وه بۆ ماوه‌ته‌وه ده‌ست به‌ ده‌ست گه‌یشته‌وه به‌من، مه‌لانیکه‌ته‌که ووتی: ئه‌گه‌ر درۆ ده‌که‌یت خ‌وای گه‌وره وه‌ک خ‌ۆت لی بکاته‌وه، پاشان مه‌لانیکه‌ته‌که هات بۆلای که‌چه‌له‌که له‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌یه‌ی که‌پیشتر هاتبوو بۆلای، ئه‌وه‌ی به‌ به‌له‌که‌که‌ی ووتبوو به‌ که‌چه‌له‌که‌شی ووت، که‌چه‌له‌که به‌هه‌مان شیوه‌ی به‌له‌که‌که وه‌لامی دایه‌وه، مه‌لانیکه‌ته‌که ووتی: ئه‌گه‌ر درۆ ده‌که‌ی خوا وه‌ک خ‌ۆت لی بکاته‌وه، پاشان مه‌لانیکه‌ته‌که هات بۆلای پیاوه کو‌یره‌که له‌سه‌ر شیوه‌ی یه‌که‌م جار که هاتبوو بۆلای و پ‌یی وت: پ‌یاویکی هه‌زارو ر‌ی‌ب‌وارم و هیچ شتی‌کم پ‌ی نه‌ماوه بۆ په‌یدا‌کردنی خ‌ۆراک و گه‌یشته‌وه‌م به‌ شو‌ینی خ‌ۆم، جا هیچ که‌سی‌ک ناتوان‌یت من بگه‌ین‌یت‌وه شو‌ینی خ‌ۆم جگه له‌ خ‌وای گه‌وره‌و پاشان تۆ، جا داوات ل‌یده‌که‌م تو ئه‌و خ‌وايه‌ی که‌ چاوه‌کانی بۆ گ‌ی‌را‌یت‌وه مه‌ر‌یکم پ‌ی بده بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌مه‌وه شو‌ینی خ‌ۆم؟ پیاوه کو‌یره‌که له‌ وه‌لامدا ووتی: من کو‌ی‌رو نابینا بووم په‌روه‌ردگار چ‌اوی بۆ گ‌ی‌را‌مه‌وه، هه‌زار بووم په‌روه‌ردگار ده‌وله‌مندی کردم، چ‌یت پ‌ی‌ویسته بۆخ‌ۆت بب‌یه، سو‌یند به‌خوا ده‌ست ناه‌ینمه ر‌یت ئه‌م‌رۆ به‌ ئاره‌زووی خ‌ۆت چی ده‌به‌ی بب‌یه له‌ پ‌تی خوا، مه‌لانیکه‌ته‌که پ‌یی ووت: مالی خ‌ۆت بگه‌ر بۆخ‌ۆت، ئ‌یوه تاق‌ی‌کرانه‌وه، به‌راستی خ‌وای په‌روه‌ردگار له‌ تۆ پ‌ازی بوو، وه خه‌شم وق‌ینی گرت له‌ دوو هاوه‌له‌که‌ت .

چهند سوودو نامۆزگارییه‌ك لهم چیرۆكه‌دا.

(۱) تاقیکردنه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار بۆ به‌نده‌کانی، بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ربه‌که‌وێت کۆ شوکرانه‌ی خوای په‌روه‌ردگار ده‌کات له‌سه‌ر نیعمه‌ته‌کان .

(۲) هه‌ندیک جار مه‌لائیکه‌ته‌کان له‌سه‌ر شیوه‌ی مرقوف دین بۆلای به‌نده‌کان و قسه‌یان له‌گه‌ڵدا ده‌که‌ن و شیفای نه‌خۆش ده‌ده‌ن به‌ فه‌رمانی په‌روه‌ردگار.
(۳) خوای په‌روه‌ردگار به‌ره‌که‌ت بخاته‌ مائی هه‌ر که‌سیکه‌وه، ئه‌وا ئه‌و ماله‌ که‌شه ده‌کات و زیاده‌کات .

(۴) ده‌وله‌مه‌ندی به‌لگه‌ نییه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی خوا ئه‌و که‌سه‌ی خۆش ده‌وێت، به‌لکو هه‌ر که‌سیک ده‌وله‌مه‌ند بێت، ئه‌وا خوای په‌روه‌ردگار تاقی ده‌کاته‌وه .
(۵) هیچ شتیک نییه به‌لای نه‌خۆشه‌وه خۆشتر بێت له‌وه‌ی خوا شیفای بدات .
(۶) ته‌نها خوا ده‌به‌خشیت و ده‌گریته‌وه و ده‌وله‌مه‌ندی وه‌ه‌زاری به‌ده‌ست ئه‌وه .
(۷) له‌ نیشانه‌و ئه‌ده‌بی خواپه‌رستی ئه‌وه‌یه شیفای بگێڕدێته‌وه بۆلای خوا، پیاوه‌ کویره‌که‌ ووتی: من کوێرو نابینا بووم په‌روه‌ردگار چاوی بۆ گێڕامه‌وه .
(۸) مرقوفی نه‌زان به‌خیل ده‌بێت له‌کاتی ده‌وله‌مه‌ندیدا، وه‌ مرقوفی ژیر ئه‌و که‌سه‌یه ده‌ستکراوه بێت له‌ به‌خشین له‌ پێگه‌ی خوای په‌روه‌ردگاردا .
(۹) له‌ناو خه‌لکیدا که‌سانیک هه‌ن بیریان چۆته‌وه که‌ پێشتر هه‌ژار بوونه، وه‌ پێشیان ناخۆشه‌ یادیان به‌خێته‌وه .

(۱۰) هه‌ر که‌سیک سوپاسی په‌روه‌ردگار بکات له‌سه‌ر نیعمه‌ته‌کان و به‌خشیت له‌ پێگه‌ی ئه‌ودا، ئه‌وا په‌روه‌ردگار زیاتری پێده‌به‌خشیت، وه‌ هه‌ر که‌سیک به‌خیلی بکات، ئه‌وا ماله‌که به‌هه‌ده‌ری ده‌دات و په‌روه‌ردگار لێی توپه‌ ده‌بێت.

(۱۱) به خشین له ڕێگهی خوادا ده بێته هۆی پازی بوونی خوای پهروهردگار، وه به خیلی و ده سنگرتنه وه ده بێته هۆی توپهیی خوای گهروه .

(۱۲) سوپاسی نیعمه ته کان به گوێره ی خۆیانه: سوپاسی مال و سامان ئه وه یه که بیه خشیت له بهر په زامه ندی پهروهردگار، وه سوپاسی زانست و زانیاری ئه وه یه کاتی که پرسایرت لی ده کریت پاستی و حق بلییت .

(۱۳) (الصَّاحِب) هاوه له که ت ته نها به کار نایات بۆ که سیکی نزیک، به لکو بۆ که سیکیش به کار دیت که له حالی ئه و بجیت، وه مه لائیکه ته که به کوێره که ی ووت: ئیوه تاقیکرانه وه به پاستی پهروهردگار له تو پازی بوو، وه خه شم و قینی گرت له دوو هاوه له که ت .

(۱۴) زانای پایه بهرز شیخ (ابن عثیمین)^(۱) ده فه رموویت: مروفه کان پازی نین به قه زاو قه ده ری پهروهردگار، ئه و سی که سه که توشی به لاو نه خۆشی ببوون ده یان ووت: فلانه مال و سامان له لای من له هه موویان خۆشه و یستتره ؟ ئه میش پێچه وانه ی پازی بوونه به قه زاو قه ده ر، وه بێگومان مروفه کان له کاتی به لاو موسیبه ت و نا په حه تی دا چوار جۆرن:

بی ئارامه: که ئه میش حه رامه .

ئارامگره: که ئه میش واجبه .

پازییه: که ئه میش موسته حه به .

سوپاس گوزاره: که ئه میش چاک و باشه .

(۱) بروهانه: القول المفید شرح کتاب الترجید .

الفِصَّة الثَّامِنَة: الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى عَقَارًا وَفِي عَقَارِهِ جَرَّةٌ فِيهَا ذَهَبٌ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا لَهُ فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ وَلَمْ أَبْتَغِ مِنْكَ الذَّهَبَ. فَقَالَ الَّذِي شَرَى الْأَرْضَ إِنَّمَا بَعَثْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا قَالَ: فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ أَلَكُمَا وَلَدٌ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِي غُلَامٌ وَقَالَ الْآخَرُ لِي جَارِيَةٌ. قَالَ أَلِكُوهَا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِكُمَا مِنْهُ وَتَصَدَّقَا (۱).

چيروكى هه شتهد: نهو پياوهى زهويه كى كړى و نه زهويه كه دا گوزيه ك نالتونى تيدا بوو هاوه لى خو شه ويست نه بو هوره يره (خوای لا پازى بيت) ده فه رمو ویت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فه رمو ویتى: پياوېك خانوويه ك يان زهوى له پياوېكى تر كړى، نهو پياوهى كه زهويه كى كړي بوو گوزيه ك نالتونى له زهويه كه دا دوزيه وه، ئينجا پياوه كړپاره كه به پياوه فرو شياره كى ووت: نالتونه كه ت ببه وه له لای من، چونكه من زهويم له تو كړپوه نه ك نالتون، پياوه فرو شياره كه ووتى: من زهويه كه و نه وهى كه تييدا يه به تو م فرو شتو وه، پاشان هاتن بولای دادوهرېك بو نه وهى چاره سه ريكيان بو بدوزيته وه، دادوهره كه ووتى: نايا مندالتان هه يه؟ يه كيكيان ووتى: من كوړېكم هه يه، نه وهى تر شيان ووتى: منيش كچېكم هه يه، ئينجا پياوه دادوهره كه ووتى: كه واته تو كچكه ت بده به كوړه كه و نهو ماله خه رج بكن بويان و خيريشى ليېكن .

(۱) أخرجه البخاري (۳۴۷۲)، ومسلم (۴۴۷۲).

چه‌ند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆكه‌دا.

(١) بوونی پیاو چاکان و له‌ خوا ترسو به‌ په‌رۆش له‌ هه‌موو سه‌رده‌میکدا له‌سه‌ر به‌ ده‌ست هێنانی مالی حه‌لال، هه‌روه‌ها دوور که‌وتنه‌وه‌ له‌ حه‌رام .

(٢) پێیوسته‌ نه‌مانه‌ت بگێرێدێته‌وه‌ بۆ خاوه‌نه‌که‌ی، چونکه‌ په‌روه‌ردگار فه‌رمانی پێکردوین نه‌مانه‌ت و سپارده‌کان بگێرینه‌وه‌ بۆ خاوه‌نه‌کانیان .

(٣) قه‌ناعه‌ت و پازی بوون مال و سه‌روه‌تیکه‌ بێ کۆتاییه‌، وه‌ به‌خێرو به‌ره‌که‌ت ده‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ خاوه‌نه‌که‌ی .

(٤) هه‌رکس پازی بێت به‌وه‌ی خوا پێی به‌خشیه‌، نه‌واده‌وله‌مه‌ندترین که‌سه‌، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: (وَأَرْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَعْنَى النَّاسِ)^(١) واته‌: وه‌ پازیه‌ به‌و به‌شه‌ی په‌روه‌ردگار بۆی داناوی ده‌وله‌مه‌ندترین که‌سی.

(٥) پزق و پۆزی دابه‌شکراوه‌، هه‌رده‌بێت پێت بگات له‌کات و شوێنی خۆیدا، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: (لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ هَرَبَ مِنْ رِزْقِهِ كَمَا يَهْرُبُ مِنَ الْمَوْتِ لَأَذْرَكَ رِزْقَهُ كَمَا يُذْرِكُهُ الْمَوْتُ)^(٢).

واته‌: نه‌گه‌ر ئاده‌میزاد پابکات له‌پزق و پۆزییه‌که‌ی وه‌کو چۆن له‌ مردن پاده‌کات، نه‌وا پزق و پۆزییه‌که‌ی ده‌یگرێته‌وه‌ وه‌کو چۆن مردن ده‌یگرێته‌وه‌.

(٦) پێیوسته‌ موسڵمان پازی بێت به‌ حه‌لال، هه‌روه‌ها دووریکه‌وێته‌وه‌ له‌ حه‌رام و هۆکاری خراب بۆ به‌ده‌ست هێنانی پزق و پۆزی .

(١) (حَسَن) أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ فِي الْمُسْنَدِ (٢٣٠٥)، وَحَسَنَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْإِسْلَامِ (١٠٠) .

(٢) (صَحِيح) صَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْإِسْلَامِ (٥٢٤٠)، وَفِي سِلْسِلَةِ الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ (٩٥٢) .

القصة التاسعة: الرجل الذى استلف ألف دينار

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) « أَنَّهُ ذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَغْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسْلِفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَقَالَ أَتَيْتِي بِالشُّهَدَاءِ أَشْهَدُهُمْ، فَقَالَ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا، قَالَ فَأَتَيْتِي بِالْكَفِيلِ، قَالَ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا، قَالَ صَدَقْتَ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ، فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ اتَّخَذَ مَرَكَبًا يَرْكَبُهَا، يَقْدُمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَّلَهُ، فَلَمْ يَجِدْ مَرَكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً، فَتَقَرَّرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ، وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ، ثُمَّ رَجَعَ مَوْضِعَهَا، ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى الْبَحْرِ، فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تُسْلِفْتُ فَلَانًا أَلْفَ دِينَارٍ، فَسَأَلَنِي كَفِيلًا، فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا، فَضَرَبَ بَكَ، وَسَأَلَنِي شَهِيدًا، فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا، فَضَرَبَ بَكَ، وَأَنَّى جَهِدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرَكَبًا، أَبْعَثْ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ، وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ حَتَّى وَلَجَتْ فِيهِ، ثُمَّ انْصَرَفَ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرَكَبًا، يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرَكَبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا الْمَالُ، فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ وَالصَّحِيفَةَ، ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَأَتَى بِالْأَلْفِ دِينَارٍ، فَقَالَ وَاللَّهِ مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرَكَبٍ لَاتِيكَ بِمَالِكَ، فَمَا وَجَدْتُ مَرَكَبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ هَلْ كُنْتَ بَعَثْتَ إِلَيَّ بَشِيرًا قَالَ أَخْبَرْتُكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرَكَبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ فِيهِ، قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَدَّى عَنْكَ الَّذِي بَعَضْتَ فِي الْخَشَبَةِ فَانْصَرَفَ بِالْأَلْفِ الدِّينَارِ رَاشِدًا ^(١) .

(١) أخرجه البخاري (٢٢٩١) .

چیرۆکی نۆیه‌م: ئهو پیاوه‌ی هه‌زار دیناری به‌ قه‌رز وهرگرت

هاوه‌لی خۆشه‌ویست ئه‌بو هوره‌یره (خوای لا پازی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویت: پیاویک هه‌بوو له‌ ئوممه‌تانی پیش ئیه‌ پرسیا‌ری ده‌کرد بۆ ئه‌وه‌ی که یه‌کیک هه‌زار دیناری بداتی به‌قه‌رز، پیاویکی دۆزییه‌وه، پیاوه‌که پێی ووت: چه‌ند شایه‌تیکم بۆینه‌ شایه‌تیت بۆ بده‌ن، ئه‌ویش ووتی: خوا‌ی گه‌وره به‌سه که شایه‌ت بی‌ت له‌ نێوان من و تۆدا، پیاوه‌که ووتی: که‌فیلیم بۆ بی‌نه که‌سیک تۆ له‌ ئه‌ستۆ بگرت و زامنت بکات، ئه‌ویش ووتی: خوا‌ی گه‌وره به‌سه بۆ که‌فیل و زامنی من، پیاوه‌که ووتی: راست ده‌که‌یت، ئینجا پیاوه‌که هه‌زار دیناری داپێی به‌قه‌رز تا‌کو ماوه‌یه‌کی دیاریکراو، پاشان پیاوه‌که رۆشت و نیش و کاری خۆی پێ جێبه‌جێ کرد، که ماوه‌ دیاریکراوه‌که ته‌واو بوو، پیاوه‌ قه‌رزاره‌که ده‌یویست سوارییه‌کی ده‌ست بکه‌وێت و پاره‌ قه‌رزه‌که بی‌تێته‌وه بۆ خاوه‌نه‌که‌ی، به‌لام هیچی ده‌ست نه‌که‌وت که بجێته‌وه بۆ‌لای خاوه‌ن قه‌رزه‌که، بۆیه‌ دا‌ریکی هێناو دا‌ره‌که‌ی کون کرد ئینجا هه‌زار دیناره‌که‌ی کرده ناو کونی دا‌ره‌که‌وه‌و نوسراوێکیشی له‌گه‌ڵدا نارد بۆ‌خواوه‌ن قه‌رزه‌که، پاشان دا‌ره‌که‌ی جوان پێچایه‌وه‌و کردیه‌ ناو ئاوه‌که‌وه، ئینجا هات بۆ‌لای ده‌ریاکه‌و ووتی: خوا‌یه تۆ بۆ خۆت ده‌زانیت من هه‌زار دینارم له‌ فلانه‌که‌س وهرگرت به‌ قه‌رز، داوا‌ی که‌فیل و زامنی لێ‌کردم منیش ووت: خوا‌ی گه‌وره به‌سه بۆ که‌فیل و زامنی من، وه‌ پازی بوو به‌وه‌ی تۆ که‌فیل و زامنی من بکه‌یت، هه‌روه‌ها داوا‌ی شایه‌تی لێ‌کردم منیش ووت: خوا‌ی گه‌وره به‌سه که شایه‌تی من بی‌ت، وه‌ پازی بوو به‌وه‌ی که تۆ شایه‌تم

بیت، وه من ههولۆ کۆششم دا بۆ ئهوهی که سوارییهکم دهست بکهوێت و پارهکهی بۆ بیهمهوه، بهلام دهستم نهکهوت، ئهوا منیش بهتۆی دهسپێرم، ئینجا پیاوهکه دارهکهی کرده ناو دهریاکهوه، پاشان پیاوهکه پۆیشت، ئهوا پیاوهی که ههزار دینارهکهی دابوو به قهرز سهیر سوارییهکانی دهکرد به لکو پیاوه قهرزدارهکه بیست و قهرزهکهی بۆ بیئیتتهوه، کاتی که سهیری ئاوهکهی دهکرد بینی که دارێک له سهراوهکهیه، ئینجا پیاوهکه دارهکهی بردهوه بۆ مالهوه و مشاریکی بردو دارهکهی برییهوه و کاتی که سهیری کرد قهرزهکه و نوسراویکی تێدايه، پاشان ماوهیهک پیاوه قهرزدارهکه هات بۆ لای خاوهن قهرزهکه و ههزار دیناری تریشی له گهڵ خۆیدا هێناو به خاوهن قهرزهکهی ووت: سوێند به خوا سوایم دهست نهکهوت تا کو قهرزهکهت بۆ بیئمهوه، بهردهوام ههولم دهدا بۆ ئهوهی که سوارییهکم دهست بکهوێت و قهرزهکهت بۆ بیئمهوه، بهلام هیچ دهست نهکهوت، خاوهن قهرزهکه ووتی: ئایا تۆ هیچ شتی کهت بۆ من نه ناردهوه؟ ئهویش ووتی: پێتم ووت که هیچ سوارییهکم دهست نهکهوت که قهرزهکهت بۆ بیئمهوه، ئیستاش ئهوته ههزار دینارهکم بۆ هێناوی، خاوهن قهرزهکه ووتی: بهراستی خوای گهره ئهمانه تهکهی پێگه یاندمهوه، بهوهی که قهرزهکهت کردبووه ناو دارێکهوه، ئهوه ههزار دینارهی که هێناوته بۆ خۆت ههلبگرهوه .

چه‌ند سوودو نامۆزگارییه‌ك لهم چیرۆكه‌دا.

(۱) بوونی پیاو چاکان و له‌خواترس له ناو ئوممه‌ته‌کانی پێش ئیسلام، ئه‌و پیاوه‌ی قه‌رزه‌که‌ی دا به پیاوه‌که‌ی تر به‌مه‌به‌ستی پاداشتی په‌روه‌ردگار ئه‌و کاره‌ی ده‌کرد، بۆیه به‌وه پازی ده‌بوو که خوا شایه‌ت و که‌فیل بێت .

(۲) قه‌رزدان به‌خه‌لکی له‌شه‌ر عدا پرێگه پێدراوه‌و پاداشتی زۆری له‌سه‌ره .
(۲) پێویسته له‌کاتی قه‌رزداندا نوسراو هه‌بێت، وه‌ کاتی دانه‌وه‌ی دیاریکراو بێت، هه‌روه‌ها شایه‌تیش هه‌بێت .

(۳) پێویسته موسلمان هۆکار بگرێته به‌ر پاشان پشت به‌خوا به‌هه‌ستێت .
(۴) هه‌ر شتێک به‌ په‌روه‌ردگار بسپێدرێت، ئه‌وا ده‌ی پارێزێت، پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (إِذَا اسْتَوْدِعَ اللَّهُ شَيْئًا حِفْظُهُ)^(۱) .

واته‌: ئه‌گه‌ر شتێک به‌ خوای په‌روه‌ردگار بسپێدرێت، ئه‌وا ده‌ی پارێزێت .
(۵) ئه‌گه‌ر موسلمان نیه‌تی پاک بێت و نیه‌تی دانه‌وه‌ی قه‌رزێ هه‌بێت، ئه‌وا خوای په‌روه‌ردگار کار ئاسانی بۆ ده‌کات، تاکو قه‌رزه‌که‌ی بداته‌وه .

(۶) دانه‌وه‌ی ئه‌مانه‌ت و وه‌فا به‌رامبه‌ر به‌ خاوه‌ن ئه‌مانه‌ت واجب، وه‌ دروست نییه قه‌رز له‌کاتی دیاریکراو داوا بخرێت، چونکه هه‌ر که‌سیک له‌ دونه‌یادا قه‌رز هه‌که‌ی نه‌داته‌وه، ئه‌وا له پۆژی دوا بیدا له‌چاکه‌کانی قه‌رزێ پێده‌درێته‌وه .

(۱) (صَحِيحُ صَحْحَةِ الشَّيْخِ الْأَلْبَانِيِّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۱۷۰۸)، وَفِي السَّلْسِلَةِ الصَّحِيحَةِ (۲۵۴۷) .

القصة العاشرة: السحابة التي أمرت أن تسقي حديقة الرجل الصالح
 عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: (يَبْنِي رَجُلٌ بِفَلَاحٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسْقِي حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ، فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشَّرَاجِ قَدْ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَبَعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَا اسْمُكَ؟ قَالَ فُلَانٌ لِلْإِسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ لِمَ تَسْأَلُنِي عَنْ اسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَاؤُهُ يَقُولُ: اسْقِي حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟ قَالَ: أَمَّا إِذَا قُلْتَ هَذَا فَأِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَأَكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ)^(١).

چيروکي ديهيم؛ نهو هورهدي فهرمانی پیکرا باخی پیاویک ناویدات

هاوهلی خو شه ویست نهو هورهیره (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت:
 پیغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموویه تی: له کاتی کدا پیاویک له ده شتی کدا بوو،
 گوئی له دهنگی ک بوو به هوریکي دهووت: باخ و بیستانانی فلانه کهس ناو
 بده، نینجا هوره که ناوه که ی کرد به سهر زهوییه کی بهرده لانی رهشدا (
 زهوییه که پرپوو له بهرد)، سهیری کرد ناوه که هه مووی به جوگه له یه کدا
 رویشت، وه پیاویک به پیوه وه ستابوو له ناو باخ و بیستانه کیدا به بیله که یه وه
 ناو دیری دهکات، نه میش به پیاوه باخه وانه که ی ووت: نهی بهنده ی خوا ناوت
 چیه؟

(١) أخرجه مُسْلِمٌ (٧٣٩٨) .

پیاوه باخه وانه که ووتی: فلان، ناوی خۆی پێ ووت، هه ر ئه و ناوه بوو که گوێی لێ بوو له هه وره که بیستی، پیاوه باخه وانه که پێی ووت: ئه ی به نده ی خوا بۆ له ناوی من ده پرسی؟

ئه مێش ووتی: چونکه گویم له ده نگێک بوو له هه وره وه ده یووت: ئه مه ئاوه که یه تی باخو بیستانی فلانه که س ئاو بده، ناوی تۆی هینا!

پیاوه که به باخه وانه که ی ووت: ئایا تۆ چی له به روبوم و حاصلاتی ئه م باخو بیستانه ده که یه ت؟ پیاوه باخه وانه که ووتی: من چاوه پێی به روبوم و حاصلاتی ئه م باخو بیستانه ده که م، ئینجا هه رکات پێگه یشت، ئه و سێ یه کی لێ ده که م به خێرو سه ده قه بۆ فه قیرو هه ژاران، وه سێ یه کی له گه ل مال و منداله که مدا ده یخوین، هه روه ها سێ یه کی بۆ به نه تۆو ده هیلمه وه .

چهند سوودو ئاموزگارییه ک له م چیرۆکه دا.

(۱) په روه ردگار چهند مه لانیکه یه کی تاییه ت کردوه به هه ورو باران بۆ ئاودانی باخو بیستانی ئه وکه سانه ی خێرو سه ده قه ده دن به هه ژاران .

(۲) موسلمانێ ژیره داناو تیگه یشتو ئه وکه سه یه که یارمه تی هه ژارو لیقه و ماوان بدات، وه مافی خێزانیشی بدات .

(۳) یارمه تیدانی هه ژاران و لیقه و ماوان هۆکاره بۆ زیاده بوونی پێنق و پۆزی و فه پداری .

(۴) ئه گه ر ناوی که سیکت نه زانی پێی بلێ به نده ی خوا .

(۵) ئه گه ر که سیك هه والی ئاوه که تی پرسی دروسته پێی بلێی بۆ له ناوی من ده پرسی وه کو خاوه ن باخه که به پیاوه که ی ووت: بۆ له ناوی من ده پرسی؟

(۶) دروسته گێڕانه‌وه‌ی هه‌وائی که‌ سێک که‌ خوای په‌روه‌ردگار پێزی لێنا بێت، ئه‌گه‌ر زانرا ئه‌و که‌ سه‌ توشی فتنه‌ نابێت .

(۷) دروسته گێڕانه‌وه‌ی هه‌وائی ئه‌و قه‌ومانه‌ی پێش خۆمان، بۆ ئه‌وه‌ی بێته‌ په‌ندو ئامۆژگاری بۆ ئێمه‌، چونکه‌ به‌پاستی له‌ چیرۆک و به‌سه‌رهاته‌کانیاندا په‌ندو ئامۆژگاری هه‌یه‌ بۆ که‌سانی که‌ ژێرو هۆشمه‌ندن.

(۸) خوای په‌روه‌ردگار به‌نده‌یه‌کی خۆش ده‌وێت که‌ کاره‌کانی به‌ جوانی و پێکو پێکی به‌پێوه‌ ببات و مافی خۆی پێیدات، له‌وانه‌: ئه‌و به‌ش کردنه‌ی باخه‌وانه‌که‌ بوو که‌ به‌رو بوومی باخه‌که‌ی ده‌کرد به‌سێ به‌شی یه‌کسانه‌وه‌ .

(۹) هه‌ر به‌نده‌یه‌ک خوای په‌روه‌ردگار لێی پازی بێت، ئه‌وا چی له‌ ئاسمان و زه‌ویدا هه‌یه‌ بۆی ده‌خاته‌ به‌ر ده‌ستی، ئه‌و باخه‌وانه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی خوای په‌روه‌ردگار لێی پازی بوو به‌ویستی په‌روه‌ردگار ئه‌و هه‌وره‌ باخه‌که‌ی ئاودا .

(۱۰) یه‌کێک له‌ ده‌رگاکانی به‌هه‌شت ناوی خێرو سه‌ده‌قه‌یه‌ .

(۱۱) مه‌لائیکه‌ته‌کان دواي لێخۆش بوون بۆ ئه‌و که‌سانه‌ ده‌که‌ن که‌ له‌ پێناو ره‌زاهه‌ندی په‌روه‌ردگار ده‌به‌خشن .

(۱۲) هه‌ر که‌سێک له‌ پێناوی خوای په‌روه‌ردگاردا بیه‌خشیت، ئه‌وا خوای په‌روه‌ردگار جێگه‌ی به‌خشینه‌که‌ی به‌زیاذه‌وه‌ بۆ پرده‌کاته‌وه‌ .

(۱۳) به‌خشین له‌ به‌ر ره‌زاهه‌ندی خوای گه‌وره‌ پارێزه‌ره‌ له‌ ئاگر .

(۱۴) به‌خشین له‌ به‌ر ره‌زاهه‌ندی خوای په‌روه‌ردگار چاره‌سه‌ره‌ بۆ نه‌خۆشی .

(۱۵) به‌خشین له‌ به‌ر ره‌زاهه‌ندی خوای گه‌وره‌ توپه‌یی خوا لاده‌بات .

الفَصَّةُ الْحَادِيَةِ عَشَرَ: جُرَيْجُ الْعَابِدِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ رَجُلٌ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، يُقَالُ لَهُ جُرَيْجٌ، وَكَانَ جُرَيْجٌ رَجُلًا عَابِدًا فَاتَّخَذَ صَوْمَعَةً فَكَانَ فِيهَا فَائِتُهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ فَانْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ يَا رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ فَقَالَتْ اللَّهُمَّ لَا تُمِتْهُ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى وُجُوهِ الْمُؤْمِسَاتِ، فَتَذَكَّرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرَيْجًا وَعِبَادَتَهُ وَكَانَتْ امْرَأَةٌ بَغْيٌ يَتَمَثَّلُ بِحُسْنِهَا فَقَالَتْ إِنْ شِئْتُمْ لَأُفْتِنَنَّكُمْ قَالَ: فَتَعَرَّضَتْ لَهُ فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا فَآتَتْ رَاعِيًا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَقَعَ عَلَيْهَا فَحَمَلَتْ فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ هُوَ مِنْ جُرَيْجٍ، فَأَتَتْهُ فَاسْتَنْزَلُوهُ وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ فَقَالَ مَا شَأْنُكُمْ؟ قَالُوا زَنَيْتَ بِهَذِهِ الْبَغْيِ فَوَلَدَتْ مِنْكَ فَقَالَ: أَتَيْنَ الصَّبِيَّ؟ فَجَاءُوا بِهِ فَقَالَ: دَعُونِي حَتَّى أَصَلِّيَ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ وَقَالَ يَا غُلَامُ مَنْ أَبُوكَ قَالَ فَلَانُ الرَّاعِي قَالَ: فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرَيْجٍ يَقْبَلُونَهُ وَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ وَقَالُوا نَبِيُّ لَكَ صَوْمَعَتِكَ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ: لَا أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ فَفَعَلُوا (١).

(١) أخرجه البخاري (٢٤٨٢)، ومسلم (٦٤٥٥).

چیرۆکی یانزەیه‌م: جوهره‌یجی خوا په‌رست

هاوه‌لی خۆشه‌ویست ئه‌بو هوره‌یره (خوای لی‌پازی بێت) ده‌فه‌رموویت: پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فه‌رمووێتی: پیاویك هه‌بوو له ئوممه‌تانی پێش ئێوه (له به‌نی ئیسرائیل)، پێی ده‌ووترا جوهره‌یج، جوهره‌یج پیاویکی خواپه‌رست بوو، شوێنێکی بۆ خۆی دابین کردبوو (له‌و شوێنه‌دا به‌ندایه‌تی تیدا ده‌کرد بۆ خوا) جارێکیان جوهره‌یج نوێژی ده‌کرد (نوێژی سوننه‌ت) دایکی هات بۆلای و پێی ووت: کوپم جوهره‌یج، جوهره‌یج له‌دای خۆیدا ووتی: په‌روه‌ردگار دایکم یان نوێژه‌که‌م، ئینجا نوێژه‌که‌ی هه‌لبژارد (واته: به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر نوێژه‌که‌ی)، دایکی پۆشت، بۆ به‌یانی به‌هه‌مان شیوه‌ دایکی هاته‌وه‌و جوهره‌یج نوێژی ده‌کرد، پێی ووت: کوپم جوهره‌یج، ئه‌ویش ووتی: په‌روه‌ردگار دایکم یان نوێژه‌که‌م، ئینجا نوێژه‌که‌ی هه‌لبژارد (به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر نوێژه‌که‌ی)، دایکی پۆشت، بۆ به‌یانی به‌هه‌مان شیوه‌ دایکی هاته‌وه‌و جوهره‌یج نوێژی ده‌کرد، پێی ووت: کوپم جوهره‌یج، ئه‌ویش ووتی: په‌روه‌ردگار دایکم یان نوێژه‌که‌م، ئینجا نوێژه‌که‌ی هه‌لبژارد (به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر نوێژه‌که‌ی)، ئینجا دایکی ووتی: خواجه مه‌یمرینه‌ تاكو پوخساری داوین پیسان ده‌بینیت، به‌نی ئیسرائیلیه‌کان که‌وتنه‌ باسکردنی جوهره‌یج و به‌ندایه‌تی‌ه‌که‌ی، وه‌ ئافره‌تێك به‌د په‌روشت (داوین پیس) هه‌بوو که نمونه‌ بوو له‌ جوانیدا، ئافره‌ته‌که‌ ووتی: ئه‌گەر ئێوه بتانه‌وی ئه‌وا من جوهره‌یج له‌خشته‌ ده‌بهم و توشی فیتنه‌ی ده‌که‌م، ئینجا ئافره‌ته‌که‌ چوو بۆلای جوهره‌یج و (پێگه‌ی پێگرت به‌وه‌ی کاری داوین پیسی له‌گه‌ڵدا بکات)، به‌لام جوهره‌یج گوێی پێی

نه دا، ئافره ته کهش چوو بۆلای شوانێک که ئهو شوانه سهردانی جورهیجی ده کرد، ئافره ته که له گه ل شوانه که دا کاری داوێن پیسی کردو سکی پریوو (واته: حامیله بوو لهو شوانه)، کاتێک که منداڵه که ی بوو، ئافره ته داوێن پیسه که ووتی: ئهم منداڵه له جورهیجه، ئینجا خه لکه که چون بۆ لای جورهیج و ئهو شوینه ی که جورهیج به ندایه تی تیدا ده کرد پوو خانیا ن وتیکیاندا، وه ده ستیان کرد به لیدانی جورهیج، جورهیجی خوا به رست ووتی: چیتانه بۆچی وام لیده که ن و لیم ده ده ن؟ خه لکه کهش ووتیان: تو له گه ل ئهم ئافره ته کاری داوێن پیسیت کردو وه مندا لێ لیتی بووه، جورهیج ووتی: کوا مندا لکه ؟ خه لکه کهش مندا لکه یان بۆ هینا، جورهیج ووتی: وازم لی بێنن با نوێژ بکه م، پاشان نوێژی کردو کاتێک لی بووه وه، هات بۆ لای مندا لکه و ده ستی هینا به سکی مندا لکه داو ووتی: کوپه باوکت کێیه ؟ مندا لکه کهش هاته زمان و ووتی: فلانه که سی شوان، ئینجا خه لکه که پوو یان کرده جورهیج و ماچیان ده کردو ده ستیان پيدا ده هینا و پاشان خه لکه که به جورهیجیان ووت: شوینی تیک (جیگه یه کت) بۆ دروست ده که ی نه وه له ئالتون وزیو؟ جورهیج ووتی: نه خیر، به لکو وه کو خۆیم بۆ لیبکه نه وه که له گل دروست کرابوو، خه لکه کهش شوینه که یان بۆ دروست کرده وه.

چهند سوودو ئاموزگارییه ک له م چیرۆکه دا.

(۱) ئازاردانی دایکو باوک و پشتگۆی خستنیان هۆکاره بۆ توش بوون به فیتنه و ناخۆشی ژیا ن، وه ک ئه وه ی له م چیرۆکه دا پوویدا .

(۲) نابیت دایک و باوک دوعاو نزا له منداڵه‌کانیان بکه‌ن، چونکه دوعاو پارانه‌وه‌یان قه‌بوڵو پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) قه‌ده‌غی له‌و کاره‌ کردووه .

(۳) وه‌لامدانه‌وه‌ی دایک له‌ پێشتره‌ له‌ نوێژی سوننه‌ت، چونکه وه‌لامدانه‌وه‌ی دایک پێویست (واجب)ه‌، وه‌ واجب و پێویست پێش سوننه‌ت ده‌خړیت، جا نه‌گه‌ر به‌کتێک له‌ نوێژی سوننه‌تدا بوو دایکی یان باوکی بانگیان کرد، نه‌وا ده‌بیت نوێژه‌که‌ی به‌رپێت و وه‌لامیان بداته‌وه‌ نه‌گه‌ر زانیتی توپه‌ ده‌بن، به‌لام نه‌گه‌ر زانیتی که‌ توپه‌ نابن نه‌وا با نوێژه‌که‌ی نه‌بپێت، به‌لکو کورتی بکاته‌وه‌ و پاشان وه‌لامیان بداته‌وه‌، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر نوێژه‌که‌ فەرز بوو نه‌وا با نوێژه‌که‌ی نه‌بپێت، به‌لکو کورتی بکاته‌وه‌ .

(۴) هه‌رکه‌ سی‌ک پاست بکات له‌گه‌ڵ خوادا، هیچ فیتنه‌یه‌ک زیانی پێناگه‌ی‌نێت.

(۵) به‌هێزی باوه‌ری جوهره‌یج نه‌وه‌بوو منداڵێکی تازه‌ له‌ دایک بوو دینه‌ قسه‌.

(۶) هه‌رکه‌ سی‌ک له‌ کاتی خۆشیدا خوا بناسێت و به‌ندایه‌تی بۆ بکات، نه‌وا خوای گه‌وره‌ له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا به‌ ته‌نگیه‌وه‌ دیت و پرزگاری ده‌کات .

(۷) هه‌رکه‌ سی‌ک کاری داوێن پیسی و به‌د په‌وشتی بکات، نه‌وا سومعه‌ و پێزو سه‌نگی نامی‌نێت له‌ ناو خه‌لگیدا .

(۸) تاقیکردنه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار بۆ به‌نده‌ صالحه‌کان، بۆ نه‌وه‌ی ده‌ربکه‌وێت تاچه‌نده‌ ئارامگرن به‌رامبه‌ر به‌ نا‌په‌هه‌تی دنیا، وه‌ جوهره‌یج تاقیکرایه‌وه‌ به‌وه‌ی که‌ ماله‌که‌یان پوو‌خاندو لێیانداو قسه‌ی ناشیرینیان پێی ووت .

(۱۰) نوێژ ته‌نها تاییه‌ت نه‌بووه‌ به‌م ئوممه‌ته‌وه‌، به‌لکو ئوممه‌تانی تریش نوێژیان له‌سه‌ر بووه‌، به‌لام جیاوازی هه‌بووه‌ له‌گه‌ڵ نوێژی ئەم ئوممه‌ته‌دا .

(۱۱) مرقفی باوه‌ردار له‌کاتی ناخۆشی و ئازارو په‌ژاره‌دا په‌نا ده‌بات بۆ نوێژ، خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ ﴿سورة البقرة ۱۵۰﴾ واته‌: پشت ببه‌ستن به‌نوێژو ئارامگرتن (بۆگه‌یشتن به‌ ئامانج)، وه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌گه‌ر کارێکی ناخۆش و نا‌په‌رحه‌ت به‌اتایه‌ته‌ پێش نه‌وا نوێژی ده‌کرد (إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى) ^(۱).

(۱۲) دروسته‌ بیرکردنه‌وه‌ له‌ناو نوێژدا، جوهره‌یجی خواپه‌رست بیری ده‌کرده‌وه‌و ده‌ی ووت: په‌روه‌ردگار دایکم یان نوێژه‌که‌م، ئینجا نوێژه‌که‌ی هه‌له‌ بژاردو به‌رده‌وام ده‌بوو له‌سه‌ر نوێژه‌که‌ی .

(۱۳) له‌ دواى هه‌موو نا‌په‌رحه‌تییه‌ك خۆشی و ئاسوده‌یی به‌دوادا دیت .

(۱۴) فیل و نه‌خشه‌و پیلانی ئافره‌تی داوین پيس ژۆر گه‌وره‌و مه‌ترسی داره .

(۱۵) خۆ به‌که‌م زانیو دونیانه‌ویستی جوهره‌یج به‌وه‌ی خه‌لكه‌ پێیان ووت: شوین و جینگه‌یه‌كت بۆ دروست ده‌که‌ینه‌وه‌ له‌ ئالتون و زیو؟ به‌لام جوهره‌یج ووتی: نه‌خێر، به‌لكو وه‌كو خۆیم بۆ ئی بکه‌نه‌وه‌ كه‌ له‌گل دروست كرابوو .

(۱۶) نابیت هه‌ر كه‌سێك هه‌والێکی گێژاپه‌وه‌ یان تۆمه‌تیکی دایه‌ پال كه‌سێك، به‌كسه‌ر باوه‌ری پێ بکړیت به‌بێ ئه‌وه‌ی به‌لگه‌ یان سه‌لماندنێکی هه‌بیت، هه‌روه‌ك خه‌لكی ئه‌و گونده‌ ئه‌نجامیانداو باوه‌ریان به‌قه‌سێ ئه‌و ئافره‌ته‌ داوین پيسه‌کرد، پێویست بوو له‌سه‌ر ئه‌و خه‌لكه‌ له‌قه‌سێ ئه‌و ئافره‌ته‌ بكۆلنه‌وه‌ پێش ئه‌وه‌ی له‌ جوهره‌یج بده‌ن و ماله‌که‌ی تێك بده‌ن .

(۱) (حَسَن) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ، وَحَسَنَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۴/۷۰۳) .

القصة الثانية عشر: رَجُلٌ دَخَلَ الْجَنَّةَ بِتَنْجِيَّتِهِ الْأَدَى عَنْ طَرِيقِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ، وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ فَأَخَذَهُ فَشَكَرَ اللَّهَ لَهُ، فَقَفَرَ لَهُ (۱).

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَأَنَّهُ تُؤَذَى النَّاسُ (۲).

چیرۆکی دوانزهیه م: پیاویک چوو به هه شته وه به هوی لابردنی ناره حه تی له سه ر پێگه

ها وه لی خۆشه و یست نه بو هوره یه (خوای لی پازی بیت) ده فه رموویت:

پيغه مبهري خوا (ﷺ) فه رموویه تی: له کاتیکدا پیاویک به پێگه دا ده پویشیت،

لقه دارێکی دپکاوی ده بینیت و لای ده بات له سه ر پێگا که و دوری ده خاته وه،

خوای گه وره نه و کاره ی لی وه رگرت و سوپاسی کردو لیتی خۆشبوو، وه له

پیاویه تیکی تر دا: نه بو هوره یه (خوای لی پازی بیت) ده فه رموویت: پيغه مبهري

خوا (ﷺ) فه رموویه تی: پیاویکم بینى له خۆشی و نازو نيعمه تا بوو له

به هه شته دا، چونکه دارێکی له سه ر پێگه بپي بوو، نه و داره خه لکی ئازار ده دا.

چهند سوودو ناموزگارييه ك له م چیرۆكه دا.

(۱) به خشنده یی و میهره بانی خوای په ره ر دگار به رامبه ر به نده کانی، له

به نده یه کی خۆش ده بیت به هوی نه وه ی دارێکی له سه ر پێگه بپيوه .

(۲) پێگه و بان مافی هیه، یه کیك له مافه کانی نه وه یه کاتیک ناره حه تییه ك

له سه ر پێگه ده بینیت، وه ك (دپكو دارو به ردو ئاسنو هتد) لای بیه ی .

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۲۴۷۲)، وَمُسْلِمٌ (۶۶۱۲) .

(۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (۶۶۱۴) .

(۳) فه‌زلۆ پاداشتی لابرینی ناره‌حتی و نازار پیغه یاندن له‌سه‌ر پیغه‌وبان، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویتی: هه‌ر كه‌سیك به‌ردیك ناره‌حتیه‌ك له‌سه‌ر پیغه‌ی خه‌لكی لابات، ئه‌وا چاكه‌یه‌كی بۆ ده‌نوسریت، وه‌ هه‌ر كه‌سیكیش چاكه‌ی هه‌بیت ده‌چیت به‌هه‌شته‌وه^(۱).

(۴) كرده‌وه‌ی چاك هه‌رچه‌نده‌ كه‌م بیت پاداشتی زۆری له‌سه‌ر، ئه‌بو به‌رزهی ئه‌سه‌لمی (په‌زای خوای لیبت) فه‌رمووی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) شتیكم فیریكه‌ سودی لی وه‌ریگرم؟ فه‌رمووی: (اغزِلِ الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ)^(۲).
واته: ناره‌حتی و نازار پیغه‌یاندنی سه‌ر پیغه‌و بانێ موسلمانان لابده‌.

(۵) زۆریك له‌ خه‌لكی توشی هه‌له‌و تاوان و سه‌رپیچی ده‌بن، به‌وه‌ی كه‌ خۆل و خاشاك و شتی پیس فری ده‌دات له‌سه‌ر پیغه‌ی موسلمانان.

(۶) ئه‌و دارو درختانه‌ دروسته‌ بپردریت كه‌ مایه‌ی نازارو ناره‌حتی خه‌لكیه‌، به‌لام ئه‌گه‌ر سودی هه‌بوو بۆ خه‌لكی به‌وه‌ی له‌ سیبه‌ری دابنیشن یان له‌ به‌رو بومی بخۆن، ئه‌وا دروست نییه‌ بپردریت، به‌لكو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌په‌شه‌ی توندی له‌و كه‌سانه‌ كرده‌وه‌ كه‌ دارو درختیك ده‌بن سودی هه‌یه‌ بۆ موسلمانان، ده‌فه‌رموویت: (مَنْ قَطَعَ سِدْرَةَ صَوَّبَ اللَّهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ)^(۳).

واته: هه‌ر كه‌سیك داری توترك بپریت (داریكی دپكاوییه‌ بۆ په‌رژین به‌كاردیت)، ئه‌وا خوای گه‌وره‌ سه‌ری به‌ ناگر داده‌پۆشیت.

(۱) (حَسَن) أَخْرَجَهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْمُعْتَمَكِ الْكَبِيرِ، وَحَسَنُ الشَّيْخِ الْأَلْبَانِي فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (٦٢٦٥).

(۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (٦٦١٦).

(۳) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِي فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (٦٤٧٦) وَفِي الصَّحِيحَةِ (٦١٤).

القصة الثالثة عشر: النبي الذي أخرج قزينة النمل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: (كُذِّلَ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ تَحْتَ شَجَرَةٍ، فَلَدَغَتْهُ نَمْلَةٌ، فَأَمَرَ بِجَهَازِهِ فَأَخْرَجَ مِنْ تَحْتِهَا ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَأَحْرَقَتْ فَأَوْحَى إِلَهُهُ إِلَيْهِ، فَهَلَّا نَمْلَةٌ وَاحِدَةً) ^(۱).

وَفِي رِوَايَةٍ: (أَنَّ نَمْلَةً قَرَصَتْ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرِيَةِ النَّمْلِ فَأَحْرَقَتْ فَأَوْحَى إِلَهُهُ إِلَيْهِ أَفَى أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتْ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ) ^(۲).

چیرۆکی سیانزیه‌م: ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ی شاره‌ می‌ڕوله‌یه‌کی سوتاند

هاوێلی خۆشه‌وێست ئەبو هوره‌یره (خوای لێ پازی بێت) دەفه‌رموویت: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووێتی: پێغه‌مبه‌رێک له‌ پێغه‌مبه‌ران هه‌واری خست له‌ بن دارێکدا، می‌ڕوله‌یه‌ک گازی لێگرت، ئینجا پێغه‌مبه‌ره‌که‌ فه‌رمانی کرد جێگه‌و خواردنه‌که‌یان هه‌ڵ بگرن له‌ بن ئەو داره‌دا، پاشان فه‌رمانی کرد شاره‌ می‌ڕوله‌که‌یان سوتان، په‌روه‌ردگار وه‌حی بۆنارد، ئەو بۆچی ته‌نها یه‌ک می‌ڕوله‌ت نه‌ سوتان (ئەو می‌ڕوله‌یه‌ی که‌ گازی لێگرتی).

وه‌ له‌ ڕیوایه‌تیکی تردا می‌ڕوله‌یه‌ک گازی له‌ پێغه‌مبه‌رێک له‌ پێغه‌مبه‌ره‌کان گرت، ئینجا پێغه‌مبه‌ره‌که‌ فه‌رمانی کرد که‌ شاره‌ می‌ڕوله‌که‌ بسوتێنن، وه‌ خوای په‌روه‌ردگار سڕوشی بۆنارد، ئایا می‌ڕوله‌یه‌ک گازی لێگرتی، به‌لام تۆ ئوممه‌تێک (که‌ لێک) کت له‌ ناو برد که‌ ته‌سبیحات و ستایشی خوایان ده‌کرد.

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۵۷۹۸) وَمُسْلِمٌ (۵۸۱۱).

(۲) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۳۳۱۹) وَمُسْلِمٌ (۵۸۱۰).

چەند سوودو نامۆزگارییەك لەم چیرۆكەدا.

(۱) ناگادار كردنەوه له توپە بوون .

(۲) بێویستە مڕۆڤ دادپەرۆەر بێت، چونکە هیچ کەسیکی گوناھبار گوناھمی هیچ کەسیکی تر هەڵ ناگرێت .

(۳) لە ئوممە تانی پێشودا دروست بوو مێرولە بسوتینریت، بەلام لەشەرعی ئەم ئوممە تەدا دروست نییە و قەدەغە کراوە سزای مارو مێرو بدریت بە ئاگر، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویەتی: (إِنَّهُ لَا يَتَّبِعِي أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ)^(۱) واتە: هیچ کەس بۆی نییە سزای خەلکی بدات بە ئاگر جگە لە خۆی گەرۆرە.

(۴) کوشتنی مێرولە قەدەغە کراوە، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویەتی: (نَهَى عَنْ قَتْلِ أَرْبَعٍ مِنَ الدُّوَابِّ الثَّمَلَةُ وَالنَّحْلَةُ وَالْهُذُودُ وَالصُّرْدُ)^(۲) .

واتە: قەدەغە کراوە لە کوشتنی چوار گیانەوەر ئەوانیش: مێرولە و هەنگو و هودھود و صورد (صورد: بەلندەییە کە سەری گەرۆری و ژێرسکی سپی و سەر پشتی سەوز و پەلەو وەری بچوک دەخوات) .

(۵) جاری واهییە بەهۆی کرداری هەندیک لەخەلکی ئومەتیک لە ناو دەچیت، وەك چۆن، ئەو مێرولەییە بە ئەنجامدانی کاریکی هەڵ ئوممەتییکی بە سوتاندن . دا .

(۱) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۲۴۲۵) .

(۲) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ (۶۹۶۸) .

(۶) می‌روله ته‌سبیحات و ستایشی خوای گه‌وره ده‌کات، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ (الإسراء: ۴۴).

واته: ستایشی خوای گه‌وره ده‌کات هه‌ر حه‌وت ئاسمانه‌کان، هه‌روه‌ها زه‌ویی و ئه‌وه‌ی له‌ناویدا‌یه، وه‌ هه‌چ شتێک نییه‌ که به‌ سوپاسی ئه‌و ستایش نه‌کات، به‌لام ئیوه‌ تێ ناگه‌ن له‌ ته‌سبیحاته‌کانیان، به‌پاستی خوای گه‌وره‌ زۆر هه‌یدی و لێ‌بوورده‌یه.

(۷) زانا‌یان ده‌فه‌رموون: ئه‌گه‌ر می‌روله له‌مالدا هه‌بوو، ئه‌وا ئه‌توانیت گازی لێ‌ نزیک بکه‌یته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئاگا‌دار ببێته‌وه‌ و بپروا، وه‌ به‌ ویستی خوا ده‌پروا، وه‌ ئه‌گه‌ر هه‌ر نه‌پۆشیت و بپێزاری ده‌کردی، ئه‌وا ده‌توانیت بیکۆزیت نه‌ک بپسوتیتیت^(۱).

(۱) شَرْحُ رِیَاضِ الصَّالِحِينَ، لِلشَّيْخِ الْعَلَامَةِ: مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْعَلَمِيِّ (رَحِمَهُ اللَّهُ).

القِصَّةُ الرَّابِعَةُ عَشَرَ: عَجُوزُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّى النَّبِيُّ (ﷺ) أَغْرَابِيًّا فَأَكْرَمَهُ فَقَالَ لَهُ: ائْتِنَا، فَأَتَاهُ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) سَلْ حَاجَتَكَ، فَقَالَ: نَاقَةٌ بِرَحْلِهَا، وَأَعْتَرَا يَخْلِبُهَا أَهْلِي! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَعَجَزْتُمْ أَنْ تَكُونُوا مِثْلَ عَجُوزِ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَقَالَ الصَّحَابَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا عَجُوزُ بَنِي إِسْرَائِيلَ؟ قَالَ: إِنَّ مُوسَى (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ) لَمَّا سَارَ بِبَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ مِصْرَ، ضَلُّوا الطَّرِيقَ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: عَلِمْنَاوَهُمْ: نَحْنُ نُحَدِّثُكَ، إِنَّ يُوسُفَ (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ) لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُنِ أَخَذَ عَلَيْهِمَا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ أَنْ لَا يُخْرَجَ مِنْ مِصْرَ حَتَّى تُنْقَلَ عِظَامُهُ مَعَنَا، قَالَ: فَمَنْ يَعْلَمُ مَوْضِعَ قَبْرِهِ؟ قَالُوا: مَا نَدْرِي أَيْسَنَ قَبْرِ يُوسُفَ (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ)، إِلَّا عَجُوزٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَبَعَثَ إِلَيْهَا، فَأَتَتْهُ، فَقَالَ: ذُلُّوْنِي عَلَى قَبْرِ يُوسُفَ (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ)، قَالَتْ: لَا وَاللَّهِ لَا أَفْعَلُ حَتَّى تُعْطِيَنِي حُكْمِي، قَالَ: وَمَا حُكْمُكَ؟ قَالَتْ: أَكُونُ مَعَكَ فِي الْجَنَّةِ، فَكَّرَهُ أَنْ يُعْطِيَهَا ذَلِكَ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ أَعْطَاهَا حُكْمَهَا، فَأَنْطَلَقَتْ بِهِنِ إِلَى بُحَيْرَةٍ مَوْضِعَ مُسْتَنْقَعِ مَاءٍ، فَقَالَتْ: أَلْضَبُوا هَذَا الْمَاءَ فَأَنْضَبُوا، قَالَتْ: اخْفَرُوا وَاسْتَخْرَجُوا عِظَامَ يُوسُفَ (عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ) فَلَمَّا أَقْلَوْهَا إِلَى الْأَرْضِ، إِذَا الطَّرِيقُ مِثْلُ ضَوْءِ النَّهَارِ^(١).

(١) (صحيح) أخرجه أبو يعلى وألحاهم وصححه الشيخ الألباني في السلسلة الصحيحة (٣١٣).

چیرۆکی چوارده‌یه‌م: پیره‌ژنه‌که‌ی به‌نی ئیسرائیل

هاوه‌لی خۆشه‌ویست نه‌بو موسای نه‌شعهری (خوای لا پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیاویکی گوندنشین هات بۆ لای پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) وه‌ پێزی لیگرت و پاشان فه‌رمووی: وه‌ره‌ بۆلامان؟ پیاوه‌که‌ش هات بۆلای، پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: داواکه‌ چیت پێویسته‌؟ پیاوه‌ گوندنشینکه‌ ووتی: وشتریکم پێویسته‌ به‌ باره‌وه‌و بزنیکیش شیرێ هه‌بیت بۆمال و مندالم، پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: سه‌یرم لی دیت و به‌لامه‌وه‌ سه‌یره‌ ئایا ناتوانن وه‌کو نه‌و پیره‌ژنه‌ی به‌نی ئیسرائیل بکه‌ن، هاوه‌له‌کان فه‌رموویان: نه‌ی پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) نه‌و پیره‌ژنه‌ی به‌نی ئیسرائیل چیه‌؟ نه‌ویش فه‌رمووی: کاتیك موسا (عليه السلام) له‌گه‌ل ئوممه‌ته‌که‌ی ده‌رچوون وپۆیشتنه‌ده‌ر (شه‌و په‌وی پێکردن) له‌میسر، پێگه‌که‌یان لی تیك چوو لییان وون بوو، ووترا: نه‌مه‌چیه‌؟ ئینجا زاناکانیان ووتیان: ئیمه‌ پیتان ده‌لێین، له‌کاتیگدا پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) مردنی نزیک بوویه‌وه‌، په‌یمان و وه‌عدی له‌ باو باپیرانمان وه‌رگرت به‌هیچ شیوه‌یه‌ک له‌ میسر نه‌چنه‌ده‌ر تاکو ئێسکانه‌کانی لاشه‌که‌ی پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) له‌گه‌ل خۆیان نه‌به‌نه‌ده‌ر، فه‌رمووی: کێ شوینی قه‌بره‌که‌ی ده‌زانیت؟ ووترا: نازانین قه‌بره‌که‌ی له‌ کوێدایه‌، جگه‌ له‌ پیره‌ژنیکی به‌نی ئیسرائیلی، ئینجا پێغه‌مبهر موسا (عليه السلام) ناردی به‌شوین پیره‌ژنه‌که‌دا نه‌ویش هات، پێی فه‌رموو: پیمان بلێ قه‌بری پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) له‌کوێیه‌؟ پیره‌ژنه‌که‌ ووتی: نا به‌خوا پیتان نالیم

تاكو ئه‌وه‌ی ده‌مه‌وێت پێم نه‌ده‌ن، ئه‌ویش پێی فهرموو: حه‌قی تۆجیه‌و داوای چی ده‌که‌یت؟ پیره‌ژنه‌که‌ ووتی: له‌گه‌ڵتایم له‌ به‌هه‌شتدا!

پێغه‌مبهر موسا (عليه السلام) پێی ناخۆش بوو ئه‌و حه‌قه‌ی پێ بدات، چونکه‌ ئه‌و داواکاریه‌ له‌ ده‌سه‌لاتی ئه‌ودا نییه‌، خوای گه‌وره‌ وه‌حی بۆ پێغه‌مبهر موسا (عليه السلام) نارد که حه‌قی خۆی پێ بدات، ئینجا پیره‌ژنه‌که‌ که‌وته‌ پێ بۆ ئه‌وه‌ی شوێنی قه‌بره‌که‌یان پێ بڵێت، تاكو گه‌یشته‌ ده‌ریاچه‌یه‌ك گۆمێك ئاوی تێدا پاوه‌ستابوو، پیره‌ژنه‌که‌ ووتی: ئێره‌ هه‌ڵ بکه‌ن و ده‌ری بکه‌ن، ئه‌وانیش هه‌ڵیانکه‌ند و ئێسکه‌نه‌کانی لاشه‌که‌ی پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) ده‌رکه‌وتوو هه‌ڵیان گرتو له‌سه‌ر زه‌وی دایان ناو به‌رزیان کرده‌وه‌، پاشان پێگه‌و بان وه‌ك پۆژی لیهاو پوناك بووه‌وه‌ .

چهند سوودو نامۆگارییه‌ك لهم چیرۆکه‌دا.

(۱) پێغه‌مبهری خوا (عليه السلام) پێی خۆش بووه‌و حه‌زی کردووه‌ که ئوممه‌ته‌که‌ی وه‌کو ئه‌و پیره‌ژنه‌ی به‌نی ئیسرائیل داوای پله‌و پایه‌ی به‌رز بکه‌ن .

(۲) پودانی موعجزه‌ی پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) به‌وه‌ی که ئوممه‌ته‌که‌ی له‌دوای خۆی ئێسکه‌نه‌کانی به‌جێ ده‌هێلن، بۆیه‌ فهرمانی کرد به‌وه‌ی که هه‌رکات میصریان به‌جێهێشت و چون بۆ شام، ئه‌وا ئێسکی پیرۆزی ئه‌میش له‌گه‌ڵ خۆیان بیه‌ن، بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ باوک و باپیرانیدا بنیژێت .

(۳) پودانی موعجزه‌ی پێغه‌مبهر یوسف (عليه السلام) له‌دوای مردنی به‌وه‌ی که ئوممه‌ته‌که‌ی به‌جێانه‌هێشت پێگه‌یان لێ تێك چوو وه‌ به‌ده‌رکه‌وتنی لاشه‌و ئێسکه‌نه‌کانی پێگه‌که‌یان بۆ پوه‌ن بۆوه‌ .

(۴) له ناو به‌نی ئیسرائیلدا ئافره‌تی چاک و له خواترس هه‌بووه که زۆر تامه‌زۆری به‌هه‌شت و هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ران بووه .

(۵) پێیۆسته مرۆفی باوه‌ردار له‌کاتی نزیک بوونه‌وه‌ی مردنیدا وه‌سیه‌ت بکات بۆ منداڵ و خێزان و که‌س و کاری، به‌وه‌ی که مافی کێی لایه‌ یان کێ مافی لایه‌تی... هتد.

(۶) پێیۆسته که‌س و کاری مردوو وه‌سیه‌تی مردوو جێبه‌جێبکه‌ن، نه‌گه‌ر وه‌سیه‌ته‌که‌ شه‌ری بوو (واته‌: تاوان وه‌له‌و گوناهاکاری و بیدعه‌ و گه‌یروگرفتی تێدانه‌بوو، وه‌ نه‌گه‌ر وه‌سیه‌ت (تاوان و وه‌له‌و گوناهاکاری و بیدعه‌ گه‌یروگرفتی تێدا بوو) نه‌وا پێیۆسته له‌سه‌ر که‌س و کاری مردوو که‌ جێبه‌جێ نه‌که‌ن^(۱) .

(۷) تامه‌زۆیی به‌نده‌ صالحه‌کان بۆ به‌هه‌شتی خوای گه‌وره‌ و نه‌ویستنی دونه‌یا، به‌وه‌ی کاتێک پیره‌ژنه‌که‌ ووتی: قه‌بره‌که‌تان پێ نالێم تاكو په‌یمان پێنه‌ده‌ی به‌وه‌ی که له به‌هه‌شتدا له‌گه‌لتایم! خوای گه‌وره‌ وه‌حی بۆ پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌ السلام) نارد که په‌یمان و حه‌قی پێ بدات .

(۸) که‌م ته‌رخه‌می به‌نی ئیسرائیل و گوێ نه‌دانیا به‌ قه‌بری پیغه‌مبه‌ران، له‌سه‌ر نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌ السلام) له‌ناویاندا بووه‌ و قه‌بری پیغه‌مبه‌ر یوسف (عليه‌ السلام) یان نه‌زانیه‌وه .

(۱) بجزیاتر شاره‌ زا بونته‌ پروانه‌ په‌رتوکی (أحكام الجنائز وبعثتها) للشيخ: مُحَمَّدُ نَاصِرِ الدِّينِ الْأَلْبَانِي (رحمه الله).

القصة الخامسة عشر: المرأة التي صنعت رجلين من خشب

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ امْرَأَةً قَصِيرَةً، فَصَنَعَتْ رَجُلَيْنِ مِنْ خَشَبٍ، فَكَانَتْ تَسِيرُ بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ قَصِيرَتَيْنِ، وَاتَّخَذَتْ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ وَحَشَتْ تَحْتَ فَصِّهِ أَطِيبَ الطِّيبِ الْمِسْكِ، فَكَانَتْ إِذَا مَرَّتْ بِالْمَجْلِسِ حَرَّكَهُ فَتَفَحَّ رِيحُهُ) ^(۱).

چیرۆکی پانزەیه‌م: ئەو ئافەرەتە‌ی دوو پێی داری بو‌خۆی دروستکرد

هاوێلی خۆشه‌وێست ئەبو سەعیدێ خۆدری (خوای لێ پانی بێت) دە‌فه‌رمووی‌ت: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: له‌ به‌نی ئیسرائیل ئافه‌ره‌تیکی کورته‌ بالا هه‌بوو، نه‌ه‌لی بن به‌رزی بو‌خۆی دروست کردبوو له‌ دار (دوو پێی له‌ دار بو‌خۆی دروستکرد)، بو‌شه‌وی بالای به‌رز بێت و له‌کاتی پۆیشته‌ندا بالا کورته‌ پێوه‌ دیار نه‌بێت، ئینجا کاتی‌ک که‌ به‌نیوان دوو ئافه‌ره‌ته‌دا ده‌پۆیشه‌ت، هه‌روه‌ها بازانگوو ئنگوستیه‌ی ئالتون و خرخالی پێوه‌ بوو، سه‌رنجی خه‌لکی پاده‌کێشا بو‌لای خۆی، وه‌ خۆشته‌رین بو‌نی پێوه‌ده‌کرد که‌ میسک بوو، ئینجا هه‌رکات به‌لای کۆمه‌لیکدا بپۆیشه‌تایه‌ که‌ پیاوانی لی‌ بوايه‌ ئالتونه‌که‌ی ده‌جولاندو بو‌نی بلاو ده‌بووه‌ وه‌ .

(۱) (صحيح) أخرجه أحمد وصححه الشيخ الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة (٤٨٦).

چه ند سوودو ناموزگار بیهک له م چیرۆکه دا.

(١) ئافره تانی به دپه وشت پۆشاک و نه عل و نه و جۆره جل و بهرگانه ده پۆشن که ده بیته هوی سه رنج پاکیشی خه لکی .

(٢) حه رامه بۆ ئافره تی موسلمان بۆن له خوی بدات و بجیته ده ره وه ، (به لام له ماله وه بۆ میرده که ی دروسته) ، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی :
(اَيُّمَا امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ عَلَى قَوْمٍ لِيَجِدُوا مِنْ رِيحِهَا فَهِيَ زَانِيَةٌ)^(١) .

واته : هه ر ئافره تیک بۆن له خوی بدات و پاشان له مال ده رچیته و پیاوانی بیگانه بۆنی نه و ئافره ته بکه ن نه و نه و ئافره ته زیناکه ره .

(٣) خراپه ترینی ئافره تان نه وانه ن که جوانی خویان ده رده خه ن، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : (... وَشَرُّ نِسَائِكُمُ الْمُتَبَرِّجَاتُ الْمُتَخَيَّلَاتُ وَهُنَّ الْمُنَافِقَاتُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْهُنَّ إِلَّا مِثْلُ الْغُرَابِ الْأَعْصَمِ)^(٢) .

واته : خراپه ترینی ئافره ته کانتان، نه وانه ن که جوانی خویان ده رده خه ن، وه خویان ده رازیننه وه له خویان رازین و فه خروشانازی ده که ن به سه ر ئافره تانی تر دا، به راستی نه وانه خویان ده شو به یێن به دوپوه کانه وه، نه وانه ناچه به هه شته وه مه که ره که وه که له باز له (جۆریکه له که له په ش) نه بیته .

(٤) شاره زای و توانای ئومه تانی پێشو له دروستکردنی که لوپه لی گومانای، به وه ی نه و ئافره ته دوقاچ بۆخوی دا بین ده کات و خه لکی پێ فریو ده دات .

(٥) بۆنی میسک له هه موو بۆنه کانی تر خۆشته ره وه که له چیرۆکه که دا هاتوه .

(١) (حَسَنٌ أَخْرَجَهُ النَّسَائِيُّ، وَحَسَنُ الشَّيْخِ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْعَامِيعِ (٢٧٠١) .

(٢) (صَحِيحٌ أَخْرَجَهُ الْبَيْهَقِيُّ وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْعَامِيعِ (٣٣٣٠) وَفِي الصَّحِيحَةِ (١٨٤٩) .

القصة السادسة عشر: الملك الذي فر من الحكم

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ اسْتَخْلَفُوا خَلِيفَةً عَلَيْهِمْ، بَعْدَ مُوسَى فَقَامَ يُصَلِّي لَيْلَةً فَوْقَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فِي الْقَمَرِ، فَذَكَرَ أُمُورًا صَنَعَهَا فَخَرَجَ، فَتَدَلَّى بِسَبَبٍ، فَأَصْبَحَ السَّبَبُ مُعَلَّقًا بِالْمَسْجِدِ وَقَدْ ذَهَبَ، قَالَ: فَالْطَّلَقَ حَتَّى أَتَى قَوْمًا عَلَى شَطِّ الْبَحْرِ، فَوَجَدَهُمْ يَضْرِبُونَ أَوْ (يَصْنَعُونَ) لَبَنًا، فَسَأَلَهُمْ: كَيْفَ تَأْخُذُونَ عَلَى هَذَا اللَّبَنِ؟ فَأَخْبَرُوهُ، فَلَبِنَ مَعَهُمْ، فَكَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ حِينَ الصَّلَاةِ قَامَ يُصَلِّي، فَرَفَعَ ذَلِكَ الْعَمَالَ إِلَى دِهْقَانِهِمْ، فَقَالَ: إِنْ فِينَا رَجُلًا يَصْنَعُ أَوْ (يَفْعَلُ) كَذَا وَكَذَا، فَأَرْسَلْ إِلَيْهِ، فَأَبَى أَنْ يَأْتِيَهُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ إِذْ جَاءَ يَسِيرُ عَلَى دَابَّتِهِ فَلَمَّا رَأَاهُ فَرَّقَتِيْعُهُ فَسَبَقَهُ فَقَالَ أَنْظِرْنِي أَكَلِمَكَ كَلِمَةً فَقَامَ حَتَّى كَلِمَتُهُ، فَأَخْبَرَهُ خَبْرَهُ فَلَمَّا أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ مَلِكًا، وَأَنَّهُ فَرَّ مِنْ رَهْبَةِ رَبِّهِ قَالَ: إِنِّي لِأُظْنِي لِحِقَّ بِكَ، قَالَ: فَاتَّبَعَهُ فَعَبَدَ اللَّهَ، حَتَّى مَاتَا بِرُمَيْلَةٍ مِصْرَ^(١).

چیرۆکی شانزه‌یەم: ئەو پێشەوایە لە فەرمان به‌وایی هه‌لات

هاوه‌لی خۆشه‌یست عه‌بدللی کورێ مه‌سعود (خوایان ئازانی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووێتی: به‌نی ئیسرائیل پێشەوایه‌کیان بۆ خۆیان دانا له‌دوای پیغه‌مبه‌ر موسا (علیه‌السلام)، ئەم پێشەوایه‌ پیاویکی له‌خواترس و به‌ویژدان و ژیر بوو، کاتێک که‌شه‌و ده‌هات هه‌لده‌ستا له‌ (بیت المقدس) نوێژی ده‌کرد، ئینجا شه‌ویکیان هه‌ستا بۆ ئەوه‌ی خواپه‌رستی و نوێژ بکات، به‌ری کرده‌وه‌ چه‌ند کاریکی کردوه‌، خوای که‌وره‌ به‌و کاره‌ پازی نه‌بووه‌، بۆیه

(١) (صحيح) أخرجه أحمد وصححه الشيخ الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة (٢٨٣٣).

بریاری دا بپوات و خۆی بشاریته وه واز له پێشه‌وایه‌تی بێنیت، پویششت تاكو
 گه‌یشه‌ شوینتك كۆمه‌لێك كریكاری بینى له كه‌نار پویاریك خه‌ریكى
 دروستكردنى خشتن، ئینجا پرسىاری كرد له‌و كریكارانه كه به‌چه‌ند دروستى
 ده‌كه‌ن؟ نه‌وانیش هه‌والیان پێدا كه به‌چه‌ند دروستى ده‌كه‌ن، وه ئه‌میش وه‌ك
 نه‌وان ده‌ستى كرد به‌ دروستكردنى خشت، ئینجا وای لێهات كه خواردن و
 خواردنه‌وه‌و بژێوى پۆژانه‌ی له‌سه‌ر دروستكردنى خشت بپین بوو، وه ئه‌گه‌ر
 كاتى نوێژ بهاتایه، ئه‌وا ده‌ستى له‌كار هه‌ل ده‌گرت و نوێژه‌كه‌ی ده‌كرد، بۆیه
 كریكاره‌كان ئه‌م هه‌واله‌یان بۆ پادشای ولات باسكرد، به‌وه‌ی كه پیاویك هه‌یه
 به‌وشیوه‌یه‌ كار ده‌كات، بۆیه پادشاكه ناردی به‌شویتیدا (چونكه ئه‌م
 كاره‌ی پێ سه‌یر بوو)، به‌لام پیاوه‌كه نه‌چوو، تاكو سێ جار پادشا ناردی
 به‌شویتیدا، ئینجا پادشاكه به‌سواری ولاخه‌وه هات بۆ لای پیاوه‌كه (به‌شوینى
 كاره‌كه‌ی)، پیاوه‌كه بینى وا پادشاكه دیت بۆ لای پای كردو هه‌لات،
 پادشاكه به‌سواری ولاخه‌كه‌یه‌وه كه‌وته‌ دواى به‌لام بۆی نه‌گیرا، پادشاكه
 كه‌زانى بۆی ناگیریت بانگی له پیاوه‌كه كرد بوه‌ستیت تاكو قسه‌ی له‌گه‌لدا
 بكات، پیاوه‌كه كه گوتی له پادشاكه بوو ئه‌و قسه‌یه‌ی كرد وه‌ستاو باسى
 به‌سه‌رهاتى خۆی بۆ پادشاكه كرد، پادشاكه زانى ئه‌م پیاوه پێشه‌واى
 قه‌ومه‌كه‌ی بووه‌و پای كردووه له‌ده‌ستیان، بۆیه ووتی: گومانم وایه كه پیت
 گه‌یشتم (چونكه حالى ئه‌م پادشایه‌ش وه‌كو حالى ئه‌و پیاوه بوو)، ئینجا
 هه‌ردووکیان پێكه‌وه وازیان له پێشه‌واى هێناو ده‌ستیان كرد به‌خوا په‌رستى
 تاكو پێكه‌وه له پومه‌یله‌ی میصر مردن .

چه ئند سوودو نامۆزگارییه ک له م چیرۆکه دا.

(۱) له بهنی ئیسپرائیل پادشا هه بووه که هه زوو ئارزوومه ندی له دواپۆژ بووه نه ک له دنیا .

(۲) پێشه وایی و کاربه دهستی موسلمانان کاریکی گه وره یه و پاداشتی زۆری هه یه نه گه ر نه و پێشه وایه دادپه روه رییت، پیتغه مبهری خوا (ﷺ) هه رموویه تی: (إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَىٰ مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ عَنِ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عِزٌّ وَجَلٌّ وَكَلْنَا يَدَيْهِ يَمِينِ الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلَوْ)^(۱) .

واته : پێشه و او هه رمانپه وایانی دادپه روه ر له لای خوا له پۆژی دوا ییدا له سه ر مینه ری نورن، له لای راستی خوای گه روه، که هه ردوو لای خوای گه وره راسته، نه وانه ی که دادپه روه رن له هه رمانپه وایاندا، وه له ناو که سوو کاریاندا، وه له ناو نه وانه شدا که سه ره رشتیان ده که ن.

(۳) شه ونوێژ له ئومه تانی پێشیشدا هه بووه، ئه م پادشایه شه وانه هه ل ده سا بۆ شه ونوێژ، خوای گه وره ده هه رموویت: ﴿مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ﴾ ﴿١٣﴾ ————— ورة آل عمران .

واته: له‌ خواوه‌ن کتێبه‌کان، ده‌سته‌یه‌ک له‌ باوه‌پدارنیا‌ن هه‌ن که‌ نایه‌ته‌کانی خوا له‌کاتی شه‌ودا ده‌خوێننه‌وه‌و نوێژ ده‌که‌ن و سوژده‌ده‌بن .

(۴) پێویسته‌ مرقۆفی باوه‌پدار بیرله‌و کارانه‌ بکاته‌وه‌ که‌ نه‌نجامیداوه‌، نه‌گه‌ر کاری چاکی نه‌نجامدا‌بوو، نه‌وا بلیت بۆ دوا‌پۆژ که‌مه‌ نه‌و کاره‌، هه‌روه‌ها به‌کاری خراپه‌ لی‌پرسینه‌وه‌ له‌گه‌ڵ خۆیدا بکات، چونکه‌ خوای گه‌وره‌ له‌ دوا‌پۆژدا لی‌پرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ڵدا ده‌کات.

(۵) پێویسته‌ مرقۆفی باوه‌پدار هه‌ولێ کارو که‌سابه‌تی هه‌ڵاڵ بدات، وه‌ خۆی به‌اریزیت له‌ هه‌رام و قه‌ده‌غه‌ لی‌کراوه‌کان .

(۶) موس‌لمانی ژیه‌رو دانا نه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ نوێژه‌کانی له‌کاتی خۆیدا بکات، وه‌ به‌هۆی کارو که‌سابه‌ته‌وه‌ نوێژه‌کانی دوا نه‌خات .

(۷) به‌نی ئیسرائیل جی نیشینیا‌ن هه‌بووه‌ که‌ کارو با‌ری به‌پێوه‌بردون، بێ نه‌وه‌ی که‌ پێغه‌مبه‌ریش بن .

(۸) ناسینی هه‌ندی‌ک له‌و که‌لو په‌لانه‌ی له‌و سه‌رده‌مه‌دا هه‌بووه‌ که‌ دروستکراون، وه‌کو دروستکردنی خشت .

القصة السابعة عشر: الرجل الذي قتل نفسه من شدة الألم

عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُفْيَانَ الْبَجَلِيِّ (رضي الله عنه)، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ، فَجَزَعٌ فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ، فَمَا رَقَأَ الدَّمُ حَتَّى مَاتَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ (١).

چیرۆکی هه‌قده‌یه‌م: ئه‌و پیاوه‌ی له‌به‌ر ئازار خۆی کوشت

هاوه‌لی خۆشه‌ویست جوندوبی کوپی عه‌بدوللا (خوای لای پانی بێت) ده‌فه‌رموویت: پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فه‌رمووێتی: له‌ ئوممه‌تانی پێش ئێوه‌ پیاویک برینییکی هه‌بوو، برینه‌که‌ی کێم و زوخمی هه‌بوو، ئارامی نه‌گرت له‌سه‌ر ئازاره‌که‌ی و چه‌قویه‌کی کرد به‌ناو برینه‌که‌دا به‌رده‌وام خوینی لێده‌هات تاكو نه‌زێف بوو ئینجا مرد، په‌روه‌ردگار فه‌رمووێ: به‌نده‌که‌م په‌له‌ی کرد له‌مردندا خۆی کوشت، ئه‌وا منیش به‌هه‌شتم لی حه‌رام کرد. چه‌ند سوودو ئاموزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(١) خوای گه‌وره‌ به‌نده‌کانی خۆی تا‌قی ده‌کاته‌وه‌ به‌ هه‌موو شتێک (برینداری، برسێتی، که‌سوکار مردن، هه‌زاری...هتد).

(٢) پێویسته‌ مرقفی باوه‌ردار ئارامگرێت له‌سه‌ر تا‌قیکردنه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار، چونکه‌ له‌سه‌ر تا‌قیکردنه‌وه‌ی ژیا‌نی دنیا پاداشتی گه‌وره‌ی ده‌دریته‌وه‌.

(٣) خوای گه‌وره‌ خۆ کوشتنی حه‌رام کردوه‌.

(٤) له‌دunia‌دا به‌چی خۆت بکوژیت له‌قیامه‌تدا به‌رده‌وام به‌و شته‌ سزا ده‌دریت.

(١) أخرجه البخاري (٣٤٦٣).

القصة الثامنة عشر: المرأة التي دخلت النار بسبب هرة

عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (عُذِّبَتْ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ سَجَنَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارُ لِأَنَّهُ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ) (۱).

چیرۆکی ههژدهیهه: ئەو ئافەرەتەیی بەهۆی پشیلەییەکەوە چوو ه ناگەرەوه

هاوه لى خوڤنه ويست عه بدللای كورى عومه (خوایان لى پازى بێت) دهفه رموویت: پیغه مبهرى خوا (ﷺ) فهرموویهتی: ئافەرەتێك سزا دهدها له سهه پشیلەیهك، بهندى كردبوو تاكو مرد، بههۆیهوه خرایه دۆزهخهوه، نه ئهوهبوو خوڤراك و ئاوى بداتى، وه نه وازى لى دههینا بۆ خوێ په له وهرى سهه زهوى بخوات . چهند سوودو نامۆزگارییهك لهم چیرۆكه دا .

(۱) گه وریه یی تاوانی نهوانه ی ئازارى ئاژه لان دهدهن و دهیان كوژن .

(۲) دروسته پاگرتن و بهندکردنى پشیلە و هه موو جوړه ئاژه لێك، بهمه رجێك فه رامۆش نه کریت له خواردن و ئاو، بهتایبه تی ئه و ئاژه لانه ی کوێرو نوستان و ناته واون .

(۳) هه رکه سه یك ئاژه لێك ئازار بدات له دونیادا له دواپۆژدا ئه و ئاژه له ئه وکه سه سزا ده داته وه .

(۴) ئەم چیرۆکه به لگه ی هه بوون و ئاماده یی دۆزهخه له ئیستادا، که نه مېش مه زه به یی ئه هلی سوننه و جه ماعیه .

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۳۴۸۲)، وَمُسْلِمٌ (۵۸۱۳) .

القصة التاسعة عشر: المَتَصَدِّقُ الَّذِي وَضَعَ الصَّدَقَةَ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهَا
 عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (قَالَ: رَجُلٌ
 لَأَتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ،
 فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ
 لَأَتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ،
 فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ
 عَلَى زَانِيَةٍ، لَأَتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ
 غَنِيِّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ عَلَى غَنِيٍّ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، عَلَى
 سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأَتَيْتِ، فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ،
 فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْفَّ عَنْ سَرَقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعْفَّ عَنْ زِنَاهَا،
 وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ^(١) .

چیرۆکی نۆزدهیه‌م: ئەو خێرمەندە‌ی خێره‌که‌ی له شوینی خۆیدا نه‌بوو

هاوه‌لی خۆشه‌وێست نه‌بو هوره‌یره (خوای لا پازی بی‌ت) ده‌فه‌رمووی‌ت:
 پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی‌تی: پیاوی‌ک ووتی: سوێند به‌خوا
 نه‌مشه‌و خێری‌ک ده‌که‌م، کاتی‌ک شه‌وه‌اته‌ ده‌ره‌وه‌ خێره‌که‌ی کرده‌ ناو
 ده‌ستی دزی‌که‌وه (به‌لام نه‌ی زانی که‌ دزه)، که‌ به‌یانی بووه‌وه‌ له‌ناو
 خه‌لکی‌دا باسی شه‌وه‌ ده‌کرا که‌ شه‌وه‌ خێر به‌ دز دراوه‌، پیاوه‌که‌ش
 ووتی: خوايه‌ سوپاسو ستایش بۆتۆ، که‌ شه‌وه‌ خێره‌ بۆ شه‌وه‌ دزه‌ بوو
 شه‌ویش به‌ ویستی خوايه‌ نه‌ک به‌ ویستی من، چونکه‌ ویستی و

(١) أخرجه البخاري (١٤٢١)، ومسلم (٢٣٥٩) .

فه‌رمانه‌کانی تۆ هه‌موویان جوانن)، دووبار ووتی: سوێند به‌خوا ئه‌م شه‌و خێرده‌که‌م، شه‌و هاته‌ دهره‌وه ئه‌م جاره‌یان خێره‌که‌ی کرد به داوێن پیستی، دیسان که به‌یانی بووه‌وه له‌ناو خه‌لکیدا باسی ئه‌وه ده‌کرا که ئه‌م شه‌و خێر به داوێن پیس دراوه، پیاوه‌که‌ش ووتی: خوایه سوپاس و ستایش بۆ تۆ، که ئه‌و خێره بۆ ئه‌و داوێن پیسه بوو (ئه‌ویش به‌ ویستی خوایه نه‌ک ویستی من، چونکه ویست و فه‌رمانه‌کانی تۆ هه‌موویان جوانن)، جاری سییه‌م ووتی: سوێند به‌خوا ئه‌م شه‌و خێرده‌که‌م، شه‌و هاته‌ دهره‌وه به‌لام ئه‌م جاره‌یان خێره‌که‌ی دا به‌ ده‌وله‌مه‌ندی، دیسان که به‌یانی بووه‌وه له‌ناو خه‌لکیدا باسی ئه‌وه ده‌کرا که ئه‌م شه‌و خێر به‌ ده‌وله‌مه‌ندی کراوه، پیاوه‌که‌ش ووتی: خوایه سوپاس و ستایش بۆ تۆ، که ئه‌و خێره بۆ ئه‌و ده‌وله‌مه‌نده بوو (ئه‌ویش به‌ ویستی خوایه نه‌ک ویستی من، چونکه ویست و فه‌رمانه‌کانی تۆ هه‌موویان جوانن)، پیاوه‌که‌شه‌و خه‌ونی بینی که مه‌لائیکه‌تیک له‌ خه‌ودا پێی ووت: به‌لام ئه‌و خێره‌ی که کردت به‌ دزه‌که ئومێد ده‌کری‌ت و ده‌گونجی‌ت که ده‌ست هه‌لبگری‌ت و از له‌ دزی به‌یانی، وه ئه‌و خێره‌ی که کردت به داوێن پیسه‌که ئومێد ده‌کری‌ت و ده‌گونجی‌ت که از له داوێن پیسی به‌یانی، وه ئه‌و خێره‌ی که کردت به‌ ده‌وله‌مه‌نده‌که ئومێد ده‌کری‌ت و ده‌گونجی‌ت که به‌هۆی ئه‌و کاره‌وه په‌ند و ئامۆزگاری وه‌ریگری‌ت و به‌خشیت له‌وه‌ی که خوای گه‌وره پێی به‌خشیوه .

چەند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆكه‌دا .

(۱) له‌ ناو هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌كدا پیاو چاك‌و صالح هه‌یه‌ كه‌ تامه‌زۆی خێرو سه‌ده‌قه‌ن، بۆ به‌ده‌ست هه‌ینانی په‌زانه‌ندی خوای په‌روه‌ردگار، هه‌روه‌ها به‌هیوای هه‌چ پاداشت و ستایشی به‌نده‌کانی خوای په‌روه‌ردگار نین .

(۲) فراوانی به‌زه‌یی و میهره‌بانی خوای په‌روه‌ردگار بۆ قه‌بول بوونی خێرو سه‌ده‌قه‌، ئه‌گه‌رچی نه‌كه‌ویته‌ ده‌ست ئه‌وانه‌ی شایسته‌ن .

(۳) نییه‌ت پاکی گه‌وره‌ترین هۆکاره‌ بۆ گیرابوونی کرده‌وه‌ چاکه‌کان.

(۴) فه‌زل و گه‌وره‌یی مالّ به‌خشین، به‌تایبه‌تی مالّ به‌خشینی نه‌یّتی .

(۵) خێرو مالّ به‌خشینی نه‌یّتی و شاراوه‌ توپه‌ بوونی خوای گه‌وره‌ لاده‌بات.

(۶) پازی بوون به‌قه‌ده‌ری خوای گه‌وره‌ و سوپاس و ستایشکردنی په‌روه‌ردگار له‌هه‌موو کاتێکدا، به‌تایبه‌تی له‌ کاتی ناخوشیدا .

(۷) دوو باره‌کردنه‌وه‌ی خێرو سه‌ده‌قه‌ ئه‌گه‌ر زانرا نه‌دراوه‌ به‌ هه‌ژارو که‌سانی موسته‌حق و شیاو .

(۸) زۆر جار کرده‌وه‌ی چاکی موسڵمان کاریگه‌ری چاک‌و باش به‌ره‌م ده‌هه‌ینێت، به‌شی‌وه‌یه‌ك خاوه‌نه‌که‌ی نه‌یو‌یستوه‌، وه‌ په‌روه‌ردگار پاداشتی ده‌داته‌وه‌ له‌سه‌ری، ئه‌و پیاوه‌ نه‌ی ده‌ویست خێر بکات به‌ دزو داوین پیسو ده‌وله‌مه‌ند، به‌لام په‌روه‌ردگار کاره‌که‌ی ئی وه‌رگرت.

(۹) خه‌وی خۆش و چاک له‌و خه‌وانه‌یه‌ که‌ مژده‌ی خۆش ده‌ده‌ن به‌ موسڵمانان، هه‌روه‌ها خه‌وی خۆش و چاک به‌شێکه‌ له‌ چل و شه‌ش به‌شی پێغه‌مبەرایه‌تی .

النَّصَةُ الْعِشْرُونَ: الرَّجُلُ الَّذِي أَحَبَّهُ اللَّهُ لِحُبِّ أَخِيهِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ، قَالَ: أَتَيْنَ تَرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ، قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرْتُهَا، قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحَبَّتُهُ فِيهِ (۱).

چیرۆکی بیستویه‌که‌م: ئەو پیاوێ پەروردگار خوشی دەوێست

هاوێلی خوشەوێست ئەبو هورەیره (خوایان لی پانی بیت) دەفەرموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویەتی: پیاوی‌نک چوو بۆ سەردانی بڕایەکی لە گوندیکی تر، خۆی گەورە لەسەر پێگەی ئەو پیاوێ مەلانیکیەتیی دانا، کاتی‌نک پیاوێ گەیشته لای، مەلانیکیەتەکی بە پیاوێ‌کە‌ی ووت: بۆ کۆی دەچیت؟ پیاوێ‌کە‌ش ووتی: دەمەوێت بچم بۆلای بڕایەکم لەم گوندە، مەلانیکیەتەکی ووتی: ئایا لەلای ئەو بڕایەت هێچ خێرو بەرزەوێندییەکت لای دەست دەکەوێت؟ پیاوێ‌کە‌ ووتی: نەخێر، تەنها ئەو نەبێت کە من لەبەر خاتری خۆی گەورە ئەم خوش دەوێت، مەلانیکیەتەکی ووتی: بەراستی من نێردراوی خۆی گەورەم بۆلای تۆ کە پێت بلێم خۆی گەورە تۆی خوش دەوێت، وەک چۆن تۆ ئەو بڕایەت خوش دەوێت لەبەر خاتری خۆی گەورە.

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (٦٤٩٥).

چهند سوودو ئامۆزگارییه‌ک له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) فه‌زلۆ گه‌وره‌یی سه‌ردانیکردن و خۆشه‌ویستن له‌به‌ر خاتری په‌روه‌ردگار .

(۲) باوه‌پداران برای یه‌کترین: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ (سورة الحجرات .

واته‌: به‌راستی ته‌نها باوه‌پداران برای یه‌کترین، هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (الْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ)^(۱) واته‌: باوه‌پدار برای باوه‌پداره‌.

(۳) خۆشه‌ویستی له‌به‌ر خوا هۆکاره‌ بۆ به‌ده‌ست هینانی خۆشه‌ویستی خوا

(۴) هه‌ریاوه‌پدارێک له‌به‌ر خوا باوه‌پدارێکی خۆش بووێت ئه‌وا ئه‌و که‌سه‌ پێزی له‌ خوای گه‌وره‌ گرتووه‌ .

(۵) هه‌رکه‌سیکت خۆش بووێت له‌ دنیا‌دا له‌ قیامه‌تیشدا له‌گه‌ڵ ئه‌وداده‌بیته‌،

پیاویک په‌رسیاری کرد له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) سه‌باره‌ت به‌ قیامه‌ت؟

ئه‌ویش فه‌رموویه‌تی: چیت بۆ ئاماده‌کردوه‌، پیاوه‌که‌ش ووتی:

خۆشه‌ویستی خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی، ئه‌ویش فه‌رمووی: (إِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ)^(۲) واته‌: تۆ له‌گه‌ڵ خۆشه‌ویستدایت .

(۶) مه‌لانیکه‌ت داوای لیخۆش بوون بۆ ئه‌و که‌سانه‌ ده‌که‌ن که‌ له‌به‌ر خوا

یه‌کترین خۆش ده‌پێت .

(۷) خۆشه‌ویستی له‌به‌ر خوا هۆکاره‌ بۆ په‌زگار بوون له‌ نا‌په‌حه‌تی قیامه‌ت .

(۸) خۆشه‌ویستی له‌به‌ر خوا نیشانه‌یه‌ بۆ چێژ وه‌رگرتن و ته‌واوێتی باوه‌پ .

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (۳۴۴۹) .

(۲) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۳۶۸۸)، وَمُسْلِمٌ (۶۶۵۵) .

القصة الحادية والعشرون: الرجل الذي افتخر بأبائه الكفرة

عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) انْتَسَبَ رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ مُوسَى (عليه السلام) فَقَالَ: أَحَدُهُمَا أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً فَمَنْ أَلْتَ لَا أُمَّ لَكَ؟ قَالَ: أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ ابْنُ الْإِسْلَامِ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى (عليه السلام) أَنْ قُلْ: لِهَذَيْنِ الْمُتَنَسِّبِينَ: أَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُتَنَسِّبُ إِلَى تِسْعَةٍ فِي النَّارِ، فَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ، وَأَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُتَنَسِّبُ إِلَى اثْنَيْنِ فِي الْجَنَّةِ فَأَنْتَ ثَالِثُهُمَا فِي الْجَنَّةِ (۱).

چیرۆکی بیست و دوهم: ئەو پیاوێ شانا زی دەکرد بە باو و باپیرە بێ باوەڕەکانی
هاوێلی خۆشەویست ئوبەیی کوپی کەعب (خوای لی پازی بێت)
دەفەر موویت: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویەتی: دوو پیاو نەژادو
پەچەلکی خۆیان باسکرد لە سەر دەمی پیغه مبه‌ر موسادا (ﷺ)،
یەکیکیان ووتی: من فلانی کوپی فلانم تاكو نو پشنتی خوێ ژمارد
(فەخرو شانا زی کرد بە سەردیدا)، ئینجا بە پیاوێ کە ی تری ووت: تو
کێی دایکت نییە (بە چاویکی سوکو و پێسوایی سەیری کرد)؟ ئەویش
ووتی: من فلانی کوپی فلانم کوپی نیسلام، خوای گەورە سروشی
بو پیغه مبه‌ر موسا (ﷺ)، نارد کە بە دوو پیاو بلیت: باسی نەژادو
پەچەلەکی خۆیان کرد، ئەویان کە تاكو نو پشنتی ژمارد هەرتۆیان لە
ئاگردان و ئەویش دەیه‌میانه، وە ئەوێان کە دوو پشنتی خوێ ژمارد
هەرتوکیان لە بەهەشتدان و ئەویش سی یەمیانه لە بەهەشتدا.

(۱) (صحيح) أخرجه أحمد وصححه الشيخ الألباني في صحيح الجامع (۱۴۹۲).

چەند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆكه‌دا.

(۱) پێگه‌ری و قه‌ده‌غه‌ی له‌ فەخرو شانازی کردن به‌باو باپیران له‌ شوێن که‌وتنیان له‌سه‌ر کاره‌ پێو پوچ و ناحقه‌کانیان .

(۲) خوای گه‌وره‌ که‌سانیکه‌ی خو‌ش ئاوێت فەخرو شانازی بکه‌ن به‌سه‌ر خه‌لكیدا

(۳) نه‌ژادو په‌چه‌له‌ك سوود به‌كەس ناگه‌یه‌نێت له‌ دواپۆژدا،
پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: (وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ)^(۱)

واته‌: هه‌ر كه‌سێك له‌ پۆژی دواپیدا كرده‌وه‌ی خراپی هه‌بێت و دواى
بخات، ئه‌وا ئه‌و كه‌سه‌ نه‌ژادو په‌چه‌له‌كی سوودی پێناگه‌یه‌نن و پێشی
ناخات و نایكاتە به‌هه‌شته‌وه‌.

(۴) به‌پێزترین كه‌س لای خوای گه‌وره‌ ئه‌و كه‌سه‌یه‌ كه‌ له‌خوا ترسه‌

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (۶۷۹۳).

القصة الثانية والعشرون: الرجل الذي يتألى على الله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: كَانَ رَجُلَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُتَاخِضِينَ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا يُذْنِبُ، وَالْآخَرُ مُجْتَهِدٌ فِي الْعِبَادَةِ فَكَانَ لَا يَزَالُ الْمُجْتَهِدُ يَرَى الْآخَرَ عَلَى الذَّنْبِ، فَيَقُولُ أَقْصِرْ، فَوَجَدَهُ يَوْمًا عَلَى ذَنْبٍ، فَقَالَ لَهُ أَقْصِرْ؟ فَقَالَ خَلَنِي وَرَبِّي أَبْعَثَ عَلَيَّ رَقِيًّا، فَقَالَ وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ، أَوْ لَا يُدْخِلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ، فَقُبِضَ أَرْوَاحُهُمَا، فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَقَالَ لِهَذَا الْمُجْتَهِدِ أَكُنْتَ بِي عَالِمًا؟ أَوْ كُنْتَ عَلَيَّ مَا فِي يَدِي قَادِرًا؟ وَقَالَ لِلْمُذْنِبِ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي، وَقَالَ لِلْآخَرِ اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ^(۱).

چیرۆکی بیست و نهم: ئەو پیاوێی ئە جیاتی خۆی گەورە بریارێ دا

هاوێلی خۆشه‌ویست ئەبو هورەیره (خوای ئی زانی بیت) دەفه‌رموویت: گویم لێ بوو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دەیفه‌رموو: دوو پیاو هه‌بوو له‌به‌نی ئیسرائیل وه‌ك برا بوون یه‌كێکیان تاوان كار بوو ئەوی تریشیان كۆششی ده‌كرد له‌ خواپه‌رستی دا، به‌رده‌وام خواپه‌رسته‌كه‌ براكه‌ی ده‌بینی له‌سه‌ر تاوان پێی ده‌ووت: ده‌ست هه‌لگه‌ره‌ له‌ تاوان به‌سه‌، پۆژێکیان بینی له‌سه‌ر تاوانێك، ئەویش پێی ووت: ده‌ست هه‌لگه‌ره‌؟ تاوان كاره‌كه‌ش ووتی: وازم لێ بێته‌ توخوا خۆم و خوای خۆم، ئایا تۆ نێردراوی به‌ چاودێر به‌سه‌ر منه‌وه‌؟ خوا په‌رسته‌كه‌ش پێی ووت: سوێند به‌خوا خوا لێت خۆش نابێت، یان خوا ناتكاته‌ به‌هه‌شته‌وه‌ پوهیان كێشرا، هه‌ردووکیان گه‌پانه‌وه‌ لای په‌روه‌ردگار،

(۱) (صحيح) أخرجه أبو داود وصححه الشيخ الألباني في صحيح الجامع (٤٤٥٥).

په‌روه‌ردگار به‌خواپه‌رسته‌که‌ی فهرموو: ئایا تۆ زانیاریت هه‌بوو به‌وه‌ی که
من لێی خوش‌نابم؟ پاشان به‌تاوانکاره‌که‌ی فهرموو: بێۆ بۆیه‌هه‌شت
به‌په‌حمو به‌زه‌یی خۆم، وه‌ به‌خواپه‌رسته‌که‌شی فهرموو: بیه‌ن بۆ دۆزه‌خ.
چهند سوودو ئاموزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) پێویسته‌ مرۆفی باوه‌ردار ئاگاداریبێت خوای گه‌وره‌ له‌ خۆی توپه‌ نه‌کات،
وه‌ له‌ جیاتی خوای گه‌وره‌ بریار نه‌دات و به‌ناوی ئه‌وه‌وه‌ قسه‌نه‌کات .

(۲) پێویسته‌ له‌سه‌ر مرۆفی موسلمان له‌ وێستگه‌ی به‌ندایه‌تیدا راپه‌وه‌ستی و
کار به‌فه‌رمانی خوا بکات، ئارامگریبێت له‌سه‌ر بانگه‌وازو بانگیشت کردنی
خه‌لکی و په‌له‌ نه‌کات له‌ حوکمدان به‌سه‌ریاندا .

(۳) ده‌بێت باوه‌ردار به‌خواپه‌رسته‌ی که‌ ده‌یکات له‌ خۆی بایی نه‌بێت .

(۴) مرۆفی باوه‌ردار هه‌رکاتێك قسه‌ ده‌کات پێویسته‌ بێر له‌سه‌ر ئه‌نجامه‌که‌ی
بکاته‌وه‌، چونکه‌ به‌ند هه‌یه‌ قسه‌ی واده‌کات خوای گه‌وره‌ به‌هۆی ئه‌و
قسه‌یه‌وه‌ ده‌بیاته‌ خواره‌وه‌ به‌ ناو ئاگریدا .

(۵) که‌سانێك هه‌ن گومانیان وایه‌ خه‌لکی هه‌موویان به‌هیلāk چوون و خۆیشی
پزگاری بووه‌، به‌لام له‌ راستیدا ئه‌و که‌سه‌ خۆی به‌هیلāk چووه‌ .

(۶) خوای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو تاوان و گوناھێك خوش ده‌بێت ئه‌گه‌ر ویستی
لێبێت جگه‌ له‌ شیرك، به‌پراستی خوای گه‌وره‌ له‌که‌سیك خوش نابێت که
هاوبه‌شی بۆ بریار بدات، به‌لام له‌و بچوکت هه‌ر تاوانێك بێت خوش ده‌بێت بۆ
هه‌رکه‌سیك که‌ ویستی لێبێت و شایه‌نی ئه‌و لێخۆش بوونه‌ بێت .

(۷) ترسان له‌ عاقیبه‌تی خراپ .

روونکردنه و بهیه ک :

زانای پایه بهرز شیخ ابن العثیمین (رحمتهی خواى لى بیت) دهفه رموویت :
 ئیمه شایه تی بۆ هه موو باوه پداریک ده دهین که له بهه شتدایه ، به لام
 نه گهر که سییکمان بینى نویتز ده کات و زه کات ده دات و پۆژوو ده گزیت و
 هه ج ده کات و خیر و سه ده قه ده کات و چاکه کاره و گوپرایه لى دایک و
 باوکی تی و سه ردانی خزم و ناسیاری ده کات ، نه و شایه تی بۆ نادهین
 که نه و که سه له بهه شتدایه ، چونکه ئیمه بۆمان نییه هیه که سیک
 ده ستنیشان بکهین ، وه نه گهر پیاویکی بى باوه پو یاخی مان بینى و
 قورئانی ده دپان و ده یخسته ژیر پییه وه و گالتیه به خواى گه و ره و
 پیغه مبه ر (ﷺ) ده کرد ، نه و نالتین : نه و که سه له ناگردایه ، به لکو
 ده لئین هه ر که س نه و کاره بکات نه وه له ناگردایه ، به بى ده ست
 نیشانکردن ، چونکه ده گونجیت نه و که سه له کۆتایی ژیانیدا خواى
 گه و ره منه تی به سه ردا بریت و هیدایه تی بدات ، وه تو نازانیت ، بۆیه
 ده بیت جیاوازی بکریت له نیوان (التعین والإطلاق ، أوالتعین
 والإجمال) ، بۆیه بیروباوه پى (نه هلی سوننه و جه ماعه) نه وه یه که
 شایه تی بۆ هیه که س نه دریت که له بهه شتدایه ، وه شایه تیش بۆ
 هیه که س نه دریت که له ناگردایه ، جگه له وه ی که خواى گه و ره و
 پیغه مبه رى خوا (ﷺ) ده ست نیشانی کردوون و شایه تی بۆ داو (۱) .

(۱) بپوانه : تهفسیری جوزئی زاریات نایه تی (يُؤْتِكُ عَنْهُ مِنْ أَلْفِكَ) ، الشَّيْخُ / مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْعُثَيْمِين .

القصة الثالثة والعشرون: موسى (عليه السلام) و ملك الموت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: أَرْسَلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى (عليه السلام) فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ فَقَفَا عَيْنَهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ، قَالَ: فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ: يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَنْشَرٍ ثَوْرٍ، فَلَهُ بِمَا غَطَّتْ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ، قَالَ: أَيْ رَبِّ ثُمَّ مَهْ قَالَ: ثُمَّ الْمَوْتُ، قَالَ: فَلَا أَنْ فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ، فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَلَوْ كُنْتُ ثُمَّ لَأَرْيَتَكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ تَحْتَ الْكَيْبِ الْأَحْمَرِ^(۱) چیرۆکی بیستوسو یه‌م: پیغه مبه‌ر موسا (عليه السلام) وه مه لانیکه‌ی گیان کیشان

هاوه‌لی خۆشه‌ویست نه‌بو هوره‌یره (خوای لی پازی بیست) ده‌فه‌رموویت: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: مه لانیکه‌ی گیان کیشان نیردرا بۆلای موسا (عليه السلام) (له‌سه‌ر شیوه‌ی مرقۆه)، جا کاتی‌ک هات بۆلای زله‌یه‌کی لێ‌داو چاوی کوێز کرد، مه لانیکه‌ته‌که گه‌رایه‌وه بۆلای خوای گه‌وره‌و فه‌رمووی: منت ناردوه‌و بۆلای به‌نده‌یه‌ک مردنی ناوێت، خوای په‌روه‌ردگار چاوی بۆ گێ‌رایه‌وه‌و فه‌رمووی: بگه‌ڕێ‌ره‌وه بۆلای و پێ‌ی بلی: با ده‌ست بخاته‌سه‌ر پشتی گایه‌ک، چه‌ند تال موو‌که‌وته ژێ‌ر ده‌سته‌یه‌وه نه‌وه‌نده سال ده‌ژیت، نه‌ویش فه‌رمووی: نه‌ی دوا‌ی نه‌وه‌نده ساله؟ فه‌رمووی: دوا‌ی نه‌وه ده‌مریت، پیغه مبه‌ر موسا (عليه السلام) فه‌رمووی: ده‌ی ئێ‌ستا با به‌رم داوا‌یه‌که له‌ خوای په‌روه‌ردگار نزیکم بکاته‌وه له‌خاکی پیرۆز به‌نه‌ندازه‌ی به‌رد هاوێژیک، وه

(۱) أخرجه البخاري (۳۴۰۷)، ومسلم (۶۱۰۱).

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: نه گەر له لای نهو بوایه م، نهوا قه بره کهیم نیشان دهدان وا له که ناری ریگه که دا له ژێر کۆمه له لمێکی سوردایه .
چهند سوودو نامۆزگارییه که له م چیرۆکه دا.

- (۱) مه لانیکه له سه ر شیوه ی مرقه کان دین بۆ سه ر زهوی بۆلای مرقه کان .
- (۲) مردن ریگه یه کی حه تمیه و هه موو مرقه یێک و خاوه ن نه فسێک ده مریت .
- (۳) مرقه کان حه ز به مردن نا که ن و مردنیان پێ ناخۆشه ، به لام له راستیدا مردن باشته بۆ باوه ردار له توش بوون به فیتنه و گومرایی و تاوان و گونا ه .
- (۴) پیغه مبه ران له کاتی مردنیاندا موخه یه رو سه رپشک ده کرین، له نیوان مردن و ژياندا .

(۵) فه زل و گه وره یی ناشتن له خاکی پیروز (الأرض المقدسه) .

(۶) قه بره که ی پیغه مبه ر موسا (عليه السلام) له خاکی پیروز، وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) شوینه که ی زانیوه و هه ندیک نیشانه ی باسکرد له سه ری .

(۷) فه زل و گه وره یی پیغه مبه ر موسا (عليه السلام) له لای خوای گه وره ، نه وه بو به یه که زله چاوی مه لانیکه ی گیان کیشانی کوێر کرد، جا نه گەر پیغه مبه ر موسا (عليه السلام) له لای خوای گه وره به ریز نه بوایه ، نهوا مه لانیکه ی گیان کیشان تۆله ی لی ده سه نده وه .

(۸) کوێر کردنی چاوی مه لانیکه ی گیان کیشان له لایه ن پیغه مبه ر موسا وه (عليه السلام) واته : نهو چاوه ئاده مبییه ی که له سه ر شیوه که ی خوێ نیشاندابوو، چونکه نه گەر له سه ر شیوه ی مه لانیکه ت خوێ نیشان بدایه ، نهوا نهیده توانی زله ی لی بدات و توانای نه ده بوو به سه ریدا .

پونکردنه‌وه‌یه‌ک:

هه‌ندی‌ک له‌بیده‌ه‌چی و گومراکان ده‌لێن: چۆن ده‌بێت پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌السلام) چاوی مه‌لانی‌که‌ی پۆج کێشان کوێر بکات، بۆ وه‌لامی ئەم شوپه‌یه‌ ده‌چینه‌ لای پێشه‌وا نه‌وه‌وی (په‌حمه‌تی خ‌وای لێ بێت) وه‌ی زانا یا نه‌مان پێی پاده‌گه‌ینیت، ده‌فه‌رموویت: زانا یا نه‌ وه‌لامی ئەم شوپه‌یه‌ یا نه‌ داوه‌ ته‌وه‌ به‌ چه‌ند وه‌لامێک، له‌وانه‌: یه‌گه‌م؛ هه‌یچ پێگه‌یه‌ک نییه‌ که‌ خ‌وای گه‌وره‌ پێگه‌ی پێدا‌بێت به‌وه‌ی که‌ چاوی کوێر بکات، وه‌ ده‌گونجیت تا قه‌یرده‌وه‌یه‌ک بێت بۆ مه‌لانی‌که‌ی پۆج کێشان، هه‌روه‌ها خ‌وای گه‌وره‌ ویستی چۆن بێت هه‌ر نه‌وه‌ ده‌بێت .

دووه‌م: پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌السلام) نه‌یزانی که‌ نه‌وه‌ مه‌لانی‌که‌ی گیان کێشانه‌و له‌لای خ‌وای گه‌وره‌وه‌ نێردراوه‌، به‌لکو‌ وای زانی که‌ پیاوێکی بێگانه‌یه‌و بۆ زیان پێگه‌یان‌دنی هاته‌وه‌، بۆیه‌ نه‌ویش به‌رگری له‌ خ‌وی کردووه‌، وه‌ نه‌یشی ویستووه‌ که‌ کوێری بکات، چونکه‌، زله‌ یه‌کی لێداوه‌ (صَكُّهُ اَي لَطْمُهُ)، نه‌مه‌ش بۆ چوونی ئیمامی نه‌بو به‌گری کوپی خ‌وزه‌یمه‌و جگه‌ له‌وانیشه‌ .

هه‌روه‌ها (الْمَازِرِي وَ الْقَاضِي عِرَاض) ده‌فه‌رموون: هه‌یچ به‌لگه‌یه‌ک نییه‌ که‌ پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌السلام) به‌ نه‌قه‌ست چاوی کوێر کردبێت، وه‌ نه‌گه‌ر بووتریت: نه‌ی جاری دووه‌م پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه‌السلام) دانی پێدانا که‌ نه‌وه‌ مه‌لانی‌که‌ی پۆج کێشانه‌؟ وه‌لامی ده‌ده‌ینه‌وه‌ به‌وه‌ی که‌ جاری دووه‌م هاته‌وه‌ بۆ لای نیشانه‌ی پێی بوو که‌ ده‌ناسرایه‌وه‌ مه‌لانی‌که‌ی پۆج کێشانه‌، بۆیه‌ خ‌وی دایه‌ ده‌ستی و ته‌سلیم بوو، خ‌وای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو که‌س زاناتره‌^(۱).

(۱) به‌وانه‌: شَرْحُ التَّوْرَةِ عَلَى مُسْلِمٍ (۸/۱۰۳/۴۲۷).

هه‌روه‌ها پێشه‌وا ئێبنو حه‌جەر (په‌حمه‌تی خوای لی بیته‌) زانیارییه‌کی ترمان ده‌داتسێ به‌وه‌ی که ده‌فه‌رموویت: ده‌لێت: پێغه‌مبهران له‌ کاتی مردنیاندا موخه‌یه‌ر ده‌کری‌ن، له‌ نیوان مردن و ژياندا، ئه‌میش ئاگادار نه‌کراوه‌ته‌وه‌ پێش مردنی، بۆیه‌ جاری دوهم که ئاگادار کرایه‌وه‌و موخه‌یه‌ر کراو مه‌لانیکه‌ته‌که‌ خوێ ناساند ئه‌میش خوێ دایه‌ ده‌ستی و ته‌سلیم بوو، وه‌ئهم ووتیه‌ له‌ هه‌موویان به‌هێزتره‌و نزیکتره‌ له‌ پاستیه‌وه‌، خوای گه‌وره‌ش له‌ هه‌موو که‌س زاناتره‌^(۱).

(۱) بېوانه: فَتْحُ الْبَارِي شَرْحُ صَحِيحِ الْبَخَارِيِّ (۳۱۵۵/۲۰۴/۱۰).

القصة الرابعة والعشرون: الحجر الذي فر بثوب موسى (عليه السلام)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ مُوسَى كَانَ رَجُلًا حَيًّا سَتِيرًا، لَا يُرَى مِنْ جِلْدِهِ شَيْءٌ اسْتَحْيَاءَ مِنْهُ، فَأَذَاهُ مِنْ ابْنِي إِسْرَائِيلَ، فَقَالُوا مَا يَسْتَرُ هَذَا التَّسْتَرُ إِلَّا مِنْ غَيْبٍ بِجِلْدِهِ، إِمَّا بَرَصٌ وَإِمَّا أُذْرَةٌ وَإِمَّا آفَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ أَرَادَ أَنْ يَبْرِئَهُ مِمَّا قَالُوا لِمُوسَى فَخَلَا يَوْمًا وَخَذَهُ فَوَضَعَ ثِيَابَهُ عَلَى الْحَجَرِ ثُمَّ اغْتَسَلَ، فَلَمَّا فَرَّغَ أَقْبَلَ إِلَى ثِيَابِهِ لِيَأْخُذَهَا، وَإِنَّ الْحَجَرَ عَدَا بِثَوْبِهِ، فَأَخَذَ مُوسَى عَصَاهُ وَطَلَبَ الْحَجَرَ، فَجَعَلَ يَقُولُ ثَوْبِي حَجَرٌ، ثَوْبِي حَجَرٌ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى مَلَأٍ مِنْ ابْنِي إِسْرَائِيلَ، فَرَأَوْهُ غُرَيَانَا أَحْسَنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ، وَأَبْرَاهُ مِمَّا يَقُولُونَ، وَقَامَ الْحَجَرُ فَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَلَبَسَهُ، وَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا بِعَصَاهُ، فَوَاللَّهِ إِنَّ بِالْحَجَرِ لَنَدَبًا مِنْ أَثَرِ ضَرْبِهِ ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا أَوْ خُمْسًا فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﴿بِثَابِهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَادُوا مُوسَى فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجْهًا﴾ (١).

چیرۆکی بیست و چوارم: ئەو بەردەیی پۆشاکە کە ی پیغه مبه‌ر موسا (ﷺ) ی رفاند هاوێ خۆشه‌ویست ئەبو هورەیره (خوای لێ پازێ بیت) دەفه‌رموویت: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: بە‌راستی پیغه مبه‌ر موسا (ﷺ) پیاویکی شەرم‌ن و شاراوە بوو، هیچ کات لاشە ی بە‌پووتی نەدە‌بینرا چونکە شەرمی لێیان دە‌کرد، هەندیک لێ نازاردە‌ران لێ بە‌نی ئیسرائیلیه‌کان نازاریان دە‌دا، ووتیان: ئەم شاردنە‌وه‌یه‌ی موسا (ﷺ) ئیلا عەبییک لێ پێست و لاشە‌یدا هەیه، جا یان نە‌خۆشی بە‌لە‌کی هەیه، وه‌یان هێلکە‌ی گونی

(۱) أخرجه البخاري (٣٤٠٤).

ئاوساوه، وه یان به‌لاو نه‌هامه‌تییه‌کی هه‌یه، وه خوای گه‌وره‌ش ده‌یویست که له‌و تۆمه‌ت و بوختانانه‌ پاک‌ی بکاته‌وه که به‌ موسا (علیه‌السلام) ده‌ووترا، پۆژیکیان به‌ته‌نها بوو پۆشاکه‌که‌ی له‌سه‌ر به‌ردێک داناو پاشان خۆی شۆری، وه‌کاتی که له‌ خۆشۆردن بووه‌وه ویستی پۆشاکه‌که‌ی ببات و له‌به‌ری بکات، به‌لام به‌رده‌که به‌ خێرای پۆیشت، وه موسا (علیه‌السلام) به‌ داره‌که‌یه‌وه دوا‌ی که‌وت و له‌ به‌رده‌که‌ی ده‌داو ده‌یفه‌رموو: ئه‌ی به‌رد یه‌سته پۆشاکه‌کانم پۆشاکه‌کانم، تا‌کو گه‌یشته‌ لای کۆمه‌ڵێک له‌ به‌نی ئیسرائیلیه‌کان (ئه‌وانه‌ی که بوختانیان بۆ کرد بوو به‌وه‌ی که لاشه‌ی عه‌یبیک‌ی هه‌یه)، پاشان که لاشه‌یان به‌پۆتی بێنی که خوای گه‌وره له‌ جوانترین شێوه‌ دروستی کردووه‌و به‌ری کرد له‌و تۆمه‌ت و بوختانانه‌ی که بۆیان هه‌لبه‌ستبوو، ئینجا به‌رده‌که وه‌ستاو موسا (علیه‌السلام) پۆشاکه‌که‌ی برد و له‌به‌ری کرد و ئینجا به‌ داره‌که‌ی له‌ به‌رده‌که‌ی ده‌دا، پاشان فه‌رمووی: سویند به‌خوا شوین و وارو شوین لێدانی داره‌که به‌ به‌رده‌که‌وه دیاره، سیان یان چوار یان پینج، خوای په‌روه‌ردگاریش ده‌فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَاذُوا مُوسَىٰ فَبَرَأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجْهًا ۝﴾ په‌روه‌ردگاریش فه‌رموویه‌تی: ئه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی باوه‌رتان هێناوه، وه‌کو ئه‌وانه مه‌بن که ئازاری موسایان دا، په‌روه‌ردگار له‌و تۆمه‌ت و بوختانانه‌ پاراستی و پاک‌ی کرده‌وه، ئه‌و لای خوا زۆر به‌پێزو خاوه‌ن پله‌یه .

چه‌ند سوودو ئامۆزگارییه‌ك لهم چیرۆكه‌دا.

(١) له شه‌ریه‌تی پێغه‌مبهر موسادا (ﷺ) ڕێگه‌ پێدراو بووه‌ پیاوان به‌ پوتی خۆیان بشۆرن، به‌ لām شه‌ریه‌تی ئێمه‌ ئه‌وه‌ی لابرده‌وه‌ نه‌سخی کردوه‌ ته‌وه‌.

(٢) فه‌زل و گه‌وره‌یی پێغه‌مبهر موسا (ﷺ) وه‌ شه‌رمکردنی له‌وه‌ی كه‌ به‌ پوتی خۆ بشۆریت، هه‌رچه‌نده‌ ڕێگه‌ پێدراویش بووه‌.

(٣) پێویسته‌ مرۆفی باوه‌ردار به‌ شه‌رم بێت، به‌ تایبه‌تی له‌ به‌رامبهر په‌روه‌ردگارا، شه‌رمکردنێك كه‌ شایه‌ن بێت به‌رامبهر به‌ په‌روه‌ردگار.

(٤) شه‌رم کردن ڕێگه‌یه‌كه‌ به‌ره‌و به‌هه‌شت.

(٥) مرۆفی باوه‌رداری شه‌رم لای په‌روه‌ردگار خۆشه‌ویسته‌.

(٦) پێویسته‌ هه‌ر كات مرۆفی باوه‌ردار خۆی شورێ له‌ شوێنێکی داپۆشراودا خۆی بشۆریت، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌یج كه‌س نه‌ی بینیت.

(٧) پێغه‌مبهران (عَلَيْهِمُ السَّلَام) له‌ هه‌موو كه‌مو كورپییه‌ك به‌رینه‌و په‌روه‌ردگار هه‌ڵی بژاردوون، كاتێك به‌نی ئیسرائیل لاشه‌یان به‌پوتی بینی، جوانترین شیوه‌ی هه‌بوو، دڵنیابوون له‌وه‌ی كه‌ به‌هه‌له‌دا چوونه‌.

(٨) ته‌نانه‌ت پێغه‌مبهرانیشت (عَلَيْهِمُ السَّلَام) له‌ ئازاردانی نه‌زانه‌كان پزگاریان نه‌بووه‌، به‌ لām ئه‌وان ئارامگر بوونه‌ له‌سه‌ر ئه‌و ئازاردانه‌.

(٩) چه‌ند موعجزه‌یه‌کی پێغه‌مبهر موسا (ﷺ) له‌وانه‌: پۆیشتن و پا‌کردنی به‌رد، شوێنه‌وارو ده‌ركه‌وتنی شوێن داره‌كان له‌سه‌ر به‌رده‌كه‌.

النَّصَةُ الْخَامِسَةُ وَالْعِشْرُونَ: حَبَسَ الشَّمْسُ لِنَبِيِّ مِنَ النَّبِيِّاءِ (الْعَلَاءِ)
 عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) غَرَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَقَالَ لِقَوْمِهِ
 لَا يَتَّبِعْنِي رَجُلٌ قَدْ مَلَكَ بَضْعُ امْرَأَةٍ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَنْبِيَّ بِهَا وَلَمَّا بَيْنَ وَلَا آخِرُ قَدْ
 بَنَى بُنْيَانًا وَلَمَّا يَرْفَعُ سُقْفَهَا وَلَا آخِرُ قَدْ اشْتَرَى غَنَمًا أَوْ خِلْفَاتٍ وَهُوَ مُنْتَظَرٌ
 وَلَا ذَهَابَ قَالَ: فَغَرَا فَأَذْنَى لِلْقَرِيَةِ حِينَ صَلَاةِ الْعَصْرِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ
 لِلشَّمْسِ أَأَنْتِ مَأْمُورَةٌ وَأَنَا مَأْمُورٌ اللَّهُمَّ احْبِسِيهَا عَلَيَّ شَيْئًا فَحَبَسَتْ عَلَيْهِ حَتَّى
 فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ قَالَ: فَجَمَعُوا مَا غَنَمُوا فَأَقْبَلَتِ النَّارُ لِتَأْكُلَهُ فَأَبَتْ أَنْ تَطْعَمَهُ فَقَالَ
 فِيكُمْ غُلُولٌ فَلْيَبِيعْنِي مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ رَجُلٌ فَبَايَعُوهُ فَلَصِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ فَقَالَ
 فِيكُمْ الْغُلُولُ فَلْتَبِيعْنِي قَبِيلَتَكَ فَبَايَعْتَهُ قَالَ فَلَصِقَتْ بِيَدِ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ فَقَالَ
 فِيكُمْ الْغُلُولُ أَنْتُمْ غُلَلْتُمْ قَالَ فَأَخْرَجُوا لَهُ مِثْلَ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ فَوَضَعُوهُ
 فِي الْمَالِ وَهُوَ بِالصَّعِيدِ فَأَقْبَلَتِ النَّارُ فَأَكَلَتْهُ فَلَمْ تَحِلِّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ مِنْ قَبْلِنَا
 ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رَأَى ضَعْفَنَا وَعَجَزَنَا فَطَيَّبَهَا لَنَا (١).

چیرۆکی بیستوینجهم: راگرتنی خۆر بۆ یه‌كێك له پێغه‌مبه‌ران (الْعَلَاءِ)

هاوێلی خۆشه‌ویست نه‌بو هوره‌یره (خوای ئی‌رازی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت:
 پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووێته‌ی: پێغه‌مبه‌ریک له پێغه‌مبه‌ران
 غه‌زایه‌کی کرد، وه به‌ ئوممه‌ته‌که‌ی فه‌رموو: با پیاویک شوینم
 نه‌که‌ویت که ئافره‌تیکی ماره‌کردبی‌ت و بیستبیتی بیگوژیته‌وه و
 هیشتا نه‌یگواستبیتی‌ته‌وه، هه‌روه‌ها که سیکی تریش که خانوویه‌کی

دروستکردبیت و هیشتا سه‌ری نه‌گرتبێ، وه یه‌کیکی تریش که مه‌ر
یان ووشتری ئاوسی کړی بێ و چاوه‌پێی به‌چکه‌ی ببی و بزیت، ئینجا
پیغه مبه‌ره که غه‌زا که‌ی کردو و پاشان نزیک گوندیک بووه، کاتی نوێزی
عه‌سریان ده‌ووبه‌ری عه‌سر، پیغه مبه‌ره که به‌ خۆری فهرموو: تۆ
فهرمان به‌رداری و منیش فهرمان به‌ردارم، خواجه بۆ ماوه‌یه‌ک ئه‌م
خۆره‌ راگره‌ بۆم، وه‌ خۆره‌ که‌ی بۆ راگیرا تا کو خوای گه‌وره‌ سه‌ری
خست، ئینجا ده‌ست که‌وته‌ جه‌نگیه‌ کانیان کۆکرده‌وه، پاشان ئاگر
هات بۆ ئه‌وه‌ی که ده‌ست که‌وته‌ کان بسوتیڤیت، به‌لام نه‌ی سوتاند،
پیغه مبه‌ره که‌ش فهرموو: دزتان تیڤایه، با له‌ هه‌ر هۆزیک پیاویک
په‌یمانم بدات، ئینجا په‌یمانیان دایه‌ و ده‌ستی پیاویک به‌ ده‌ستییه‌ وه
لکا (به‌ ده‌ستییه‌ وه‌ نوسا)، پیغه مبه‌ره که‌ش فهرموو: دزتان تیڤایه،
با هۆزه‌ که‌ت هه‌موویان په‌یمانم بده‌ن، وه‌ هۆزه‌ که‌ی هه‌موویان
په‌یمانیان دایه‌ و ئه‌مجاره‌ یان ده‌ستی پیغه مبه‌ره که‌ لکا به‌ ده‌ستی دوو
یان سی پیاوی هۆزه‌ که‌یه‌ وه، پاشان پیغه مبه‌ره که‌ فهرموو:
ده‌زه‌ که‌ له‌ ناو ئیوه‌ دایه‌ و ئیوه‌ دزیتان کردووه، ئینجا به‌ ئه‌ندازه‌ی
سه‌ره‌ مانگایه‌ک ئالتونیان بۆ ده‌ره‌ینا و خستیانه‌ وه‌ ناو
ده‌ستکه‌وته‌ کان که‌ له‌ ده‌شته‌ که‌دا دانرابوو، ئه‌مجاره‌ یان ئاگره‌ که‌
هات و سوتاندی، ده‌ستکه‌وته‌ کانی شه‌ر بۆ که‌س حه‌لال نه‌کراوه
له‌ پێش ئیمه‌دا، به‌لام چونکه‌ خوای گه‌وره‌ ئیمه‌ی به‌ لاوازی و بێ
ده‌سه‌لاتی بینیه‌، بۆیه‌ ده‌ستکه‌وتی شه‌ری بۆ حه‌لال کردوین .

چەند سوودو نامۆزگارییەك لەم چیرۆكەدا.

- (۱) غەزاو جەنگ لەسەر نەتەوێكەکانی پیش ئیمەش فەرز بوو .
- (۲) لە چیرۆكەكەدا بەلگەی ئەوێ تێدا یەك ناییت كە سانیك بچن بۆ غەزاو جەنگ لەكاتێكدا سەرقالن بە ژن هێنان یان خانوو دروست كردن .
- (۳) خۆشویستنی دنیا هۆكارە بۆ پێگەری لە غەزاو جیا بوونەو لە موسلمان .
- (۴) نیشانە و موعجیزە ی گەرە لەسەر دەسلاتی خۆی گەرە، هەرەها پشەنگیری كردنی نێر دراوێكەکانی و یارمەتیدانیان، لەسەر ئەو كارە گرنگانی خراوەتە ئەستۆیان، لەوانە: پاگرتنی خۆر تاكو بەسەر دوژمندا سەر دەكەون .
- (۵) لە ئومەتانی پیش ئیمەدا دەستكەوتی غەزاو جەنگ حەلال نەبوو، بۆیە كاتێك دەستكەوتیان هەبوایە ئەوا كۆیان دەكردەوێ ناگرتێك دەهات و دەیسوتاند، بەلام بۆ ئەم ئومەتە حەلال و پەوایە .
- (۶) لە ئومەتانی پیشودا پیاو چاك هەبوو كە لە پێناوی خوادا جەنگاون، وە خۆی گەرە لەسەر دەستی ئەوان سەر كەوتن بە دەست دەخات .
- (۷) بەهۆی كرداری نەفامەوێ سزای خۆی گەرە كۆمەلێك دەگرتەو .
- (۸) هەرچەندە ئەو پێغه‌مبەرە سوپاكە ی پاك كردبوو لەوانە ی دەبنە هۆی شكاندنی سوپا، بەلام هەر كۆمەلێك باوەڕ لاوازی تێدا ماوو، ئەوانیش ئەوانە بوون كە دزی یان لە دەست كەوتی جەنگ كرد بوو .

الفَصَّةُ السَّادِسَةُ وَالْعِشْرُونَ: الْقَوْمُ الَّذِي أَحْبَبَ اللَّهُ لَهُمْ مَيْتًا

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حَدَّثُونَا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ، فَإِنَّهُ كَانَتْ فِيهِمُ الْأَعَاجِيبُ، ثُمَّ أَتَشَأُ يُحَدِّثُ قَالَ: خَرَجَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ حَتَّى أَتَوْا مَقْبَرَةَ لَهُمْ مِنْ مَقَابِرِهِمْ، فَقَالُوا: لَوْصَلَيْنَا رُكْعَتَيْنِ، وَدَعَوْنَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُخْرِجَ لَنَا رَجُلًا مِمَّنْ قَدْ مَاتَ نَسْأَلُهُ عَنِ الْمَوْتِ، قَالَ: فَفَعَلُوا فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ طَلَعَ رَجُلٌ رَأْسَهُ مِنْ قَبْرِ مِنْ تِلْكَ الْمَقَابِرِ خَلَّاسِي بَيْنَ عَيْنَيْهِ أَثَرُ السُّجُودِ، فَقَالَ: يَا هَؤُلَاءِ مَا أَرَدْتُمْ إِلَيَّ فَقَدْ مِتُّ مُنْذُ مِائَةِ سَنَةٍ، فَمَا سَكَنْتَ عَنِّي حَرَارَةَ الْمَوْتِ حَتَّى كَانَ الْآنَ فَادْعُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِي يَعِيدَنِي كَمَا كُنْتُ^(۱).

چیرۆکی بیستوشه‌شهم: ئەو قەومە ی خۆای گەورە مردو یه‌کی بۆ زیندو کردنەوه هاوێلی خۆشه‌یست جابری کوپی عەبدوللا (خۆای لی پازی بێت) دەفەرموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرمووێتی: لە بەنی ئیسرائیلەوه شت بگێڕنەوه، چونکە لەناو ئەواندا شتی زۆر سەر سوپه‌ینه‌ر هەیه، جاریکیان کۆمه‌لیک لە بەنی ئیسرائیل چوون بۆ گۆرستانێک لە گۆرستانەکانیان و وتیان: با دوو پکات نوێژ بکەین و داوا لە خۆای گەورە بکەین کە یه‌کیک لە پیاوه‌ی مردووه‌کانی ئەم گۆرستانەمان بۆ زیندو بکاتەوه و بێنێتەدەر تاکو پرسیارێ لی بکەین سەبارەت بە مردن، پاشان دوو پکاتە نوێژه‌که‌یان کردو و ئەو‌نده‌ی پێنەچوو لە یه‌کیک لە گۆرەکان پیاویکی پەنگ ئەسمەر سەری لەناو

(۱) (صَحِيح) أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي سِلْسِلَةِ الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ (۲۹۲۶).

کۆپه‌که‌ی ده‌رکرن، وه‌ پیاوه‌که‌ شوینه‌واری سو‌جده‌ بردن به‌ ناو چه‌وانیه‌وه‌ دیار بوو، وه‌ پیاوه‌ مردووه‌که‌ به‌ به‌نی ئیس‌رائیلیه‌کانی ووت: ئێوه‌ چ کارێکتان به‌من هه‌یه‌؟ من ماوه‌ی سه‌د سال‌ ده‌بی‌ت مردووم، وه‌ تا‌کو ئێستا لاشه‌م سارد نه‌بو‌ته‌وه‌ له‌ گه‌رمی مردن و پۆ‌ج کێشان، بپا‌رێنه‌وه‌ له‌ خ‌وای گه‌وره‌ با بم‌ گێ‌رێته‌وه‌ شوینی خۆم .

چهند سوودو نامۆ‌زگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(١) دروس‌ته‌ گێ‌رانه‌وه‌ی چیرۆکه‌کانی به‌نی ئیس‌رائیل به‌مه‌رجێ‌ك د‌ل‌نیابیت له‌وه‌ی که‌ هه‌لبه‌سترا‌وو درۆ نییه‌ .

(٢) چه‌سپاندنی که‌راماتی پیاو چاکان پاس‌ته‌و خ‌وای په‌روه‌ردگار به‌ هه‌ندێ‌ك له‌به‌نده‌کانی خ‌وی ده‌به‌خشیت .

(٣) نوێ‌ژه‌و‌کارێ‌کی سه‌ره‌کیه‌ بۆ‌پ‌زگاری‌بوون له‌ ناخ‌وشی و گه‌رابوونی پا‌رانه‌وه‌ .

(٤) نا‌په‌حه‌تی ئازاری گیان کێشان و مانه‌وه‌ی د‌وای سه‌د سال‌ .

(٥) کارێ‌کی پێ‌گه‌ پێ‌ دراوه‌ نه‌گه‌ر که‌سێ‌ك بپا‌رێته‌وه‌ له‌ خ‌وای گه‌وره‌ بۆ‌ شتی‌کی گه‌وره‌ (له‌ توانای م‌و‌ف‌دا نه‌بی‌ت)، وه‌ پێ‌ش یا‌رانه‌وه‌که‌ی دوو پ‌کاه‌ت نوێ‌ژ ب‌کات .

الْقِصَّةُ السَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ: وَصِيَّةُ نُوحٍ (عليه السلام) لِابْنِهِ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ نُوحًا (عليه السلام) لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، قَالَ لِابْنِهِ: إِنِّي قَاصٌّ عَلَيْكَ الْوَصِيَّةَ، أَمْرُكَ بِاثْنَيْنِ، وَأَنْهَاكَ عَنْ اثْنَيْنِ، أَمْرُكَ بِ— (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، فَإِنَّ السَّمَوَاتِ السَّعْيَ، وَالْأَرْضَيْنِ السَّعْيَ، لَوْ وُضِعَتْ فِي كَفَّةٍ، وَوُضِعَتْ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) فِي كَفَّةٍ، رَجَحَتْ بِهِنَّ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، وَلَوْ أَنَّ السَّمَوَاتِ السَّعْيَ، وَالْأَرْضَيْنِ السَّعْيَ، كُنَّ حَلَقَةً مِنْهُمَا فَصَمْتَهُنَّ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، وَ(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)، فَإِنَّهَا صَلَاةٌ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِهَا يُرْزَقُ الْخَلْقُ، وَأَنْهَاكَ عَنِ الشِّرْكِ وَالْكِبْرِ، قَالَ: قُلْتُ، أَوْقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الشِّرْكَ قَدْ عَرَفْنَاهُ، فَمَا الْكِبْرُ؟ قَالَ: أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا نَعْلَانِ حَسَنَتَانِ لَهُمَا شِرْكَانِ حَسَنَتَانِ؟ قَالَ: «لَا» قَالَ هُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا حُلَّةٌ يُلْبِسُهَا؟ قَالَ: «لَا» قَالَ: الْكِبْرُ هُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا دَابَّةٌ يَرْكَبُهَا؟ قَالَ: «لَا» قَالَ: أَفَهُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا أَصْحَابٌ يَجْلِسُونَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: «لَا» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا الْكِبْرُ؟ قَالَ: سَفَهُ الْحَقِّ، وَغَمْصُ النَّاسِ (١).

چيروکی بیستو ههوتهم: وهسیتی پیغه مبهري نوح (عليه السلام) بو کوره که ی

هاوه لی خو شه ویست عه بدولای کوری عه مر (خوابان لی یازی بیت) ده فره مویت: پیغه مبهري خوا (ﷺ) فره مویت: له کاتی که دا پیغه مبهري نوح (عليه السلام) مر دنی نزیك بووه وه، به کوره که ی فره مو: من وهسیه تت بلی ده که م، فره مان

(١) (صحيح) أخرجه البخاري في الأدب المفرد وصححه الشيخ الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة (١٣٤).

پێده‌که‌م به دووشت، وه پێگریست لێده‌که‌م له دووشت، فه‌رمانت پێده‌که‌م به ووتنی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) واته: هیچ په‌رستراویک نییه به‌ه‌ق جگه له (الله) چونکه هه‌ر حه‌وت ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌کانیش، ئه‌گه‌ر بخزێنه تابه‌کی ته‌رازووه‌وه (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) له تابه‌که‌ی ته‌ری بێت، ئه‌وا (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) قورسته‌، وه ئه‌گه‌ر هه‌ر حه‌وت ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌کانیش ببن به بازنه‌یه‌کی نادیارو ئالۆز ئه‌وا (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) لێکیان جیا‌ده‌کاته‌وه، وه فه‌رمانیشت پێده‌که‌م به ووتنی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)، واته: پاک‌و بێ‌گه‌ردی و ستایش بۆ خواجه، چونکه ووتنی ئه‌م ووشانه نوێژی هه‌موو شتێکه، وه به‌هۆیه‌وه پزق و پۆزی ده‌به‌خشریت به‌ دروستکراوه‌کان، وه پێگریشت لێده‌که‌م له هه‌وبه‌ش دانان بۆ خوای گه‌وره، وه له‌ خۆبه‌گه‌وره‌زانین، هه‌وله‌که‌کان فه‌رموویان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) زانیومه‌نه هه‌وبه‌ش دانان بۆ خوای گه‌وره‌چییه، به‌لام خۆبه‌گه‌وره‌زانین چییه؟ ووتیان: ئه‌وه‌یه که یه‌کێک له ئێمه جوتێک نه‌عل یان پێلاویکی جوانی هه‌بێت و قه‌یتانی جوانی پێوه‌بێت، ئه‌ویش فه‌رمووی: نه‌خێر، ووتیان: یه‌کێک له ئێمه پۆشاکێکی جوانی هه‌بێت و له‌به‌ری بکات، ئه‌ویش فه‌رمووی: نه‌خێر، ووتیان: ئه‌وه‌یه که یه‌کێک له ئێمه سوارییه‌کی هه‌بێت و سواری بێت، ئه‌ویش فه‌رمووی: نه‌خێر، ووتیان: ئایا ئه‌وه‌یه که یه‌کێک له ئێمه هه‌ورپێ هه‌بێت و له‌لای دابنیشن، ئه‌ویش فه‌رمووی: نه‌خێر، ووتیان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌ی خۆبه‌گه‌وره‌زانین چییه؟ ئه‌ویش فه‌رمووی: وه‌رنه‌گرتن و په‌تکردنه‌وه‌ی هه‌ق و راستیه، وه به‌سوک و نزم ته‌ماشای کردنی خه‌لکه .

چه‌ند سوودو نامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) پێویسته باوه‌ردار له‌كاتی مردنیدا وه‌سیه‌تو نامۆزگاری بۆ منداڵو خێزان و كه‌سو كاری بكات .

(۲) زه‌وییه‌كانیش هه‌وتن، وه‌كو ئاسمانه‌كان، خوای گه‌وره‌ده‌فه‌رموویت:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ ﴿۱۲﴾﴾ سورة الطلاق .

واته‌: خوای په‌روه‌ردگار ئه‌و زاته‌یه‌ كه‌ هه‌وت چین ئاسمانی دروستكردوه‌، وه‌ به‌وێنه‌ی ئه‌وان زه‌ویشی دروست كردوه‌.

(۳) فه‌زلۆ گه‌وره‌یی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، وه‌ به‌دلتیایی ته‌نها وتنی: هیچ سوود به‌ بێژه‌ری ناگه‌ینیت، ئه‌گه‌ر هه‌وت مه‌رجی له‌گه‌ڵدا نه‌بیت، ئه‌وانیش:

— زانیاری به‌ماناكه‌ی له‌ نه‌فی و جیگه‌ركردندا، بۆیه هه‌ركه‌سیك بیلێت و ماناو ناوه‌پۆكه‌كه‌ی نه‌زانیت ئه‌وا سوودی پێ ناگه‌ینیت .

— دلتیایی، كه‌بریتییه‌ له‌ ته‌واویتی زانیاری پێی كه‌ دژی گومان و دوودلتییه‌ .

— نییه‌ت پاکی و دلسۆزی، كه‌نه‌فی هاوبه‌ش بپاردان ده‌كات .

— پاستگزیی كه‌به‌ربه‌سته‌ له‌ دوو پووایی، چونكه‌ دووپه‌وه‌كان به‌زوبان ئه‌یلێن و باوه‌ریان به‌ ده‌لاله‌ت له‌سه‌ر كراوه‌كان نییه‌ .

— خۆشه‌ویستی بۆ ئه‌م وشه‌یه‌و ئه‌وه‌ی كه‌ ئه‌م وشه‌یه‌ ده‌لاله‌ت بكات له‌سه‌ری، وه‌ خۆشحال بوون به‌م شته‌ .

— خۆ په‌یوه‌ست كردن به‌ جێ به‌جیكردنی مافه‌كانی، كه‌ بریتییه‌ له‌ كرده‌وه‌ فه‌رزه‌كان به‌نیاز پاکی بۆ خوا .

- وەرگرتن، کەنەفی پەتکردنەوە ئەکات، ئەمەیش بە خۆ پەییوەستکردن بە
فەرمانەکانی خۆی پەروەردگار وازهێنان لە قەدەغەکراوەکانی ئەبێت .

(۴) فەزڵ و گەورەیی زیكرو یادی خۆی گەورە .

(۵) تەرازیوی پۆژی دواوی حەق و دوو تایی هەیه، ئەمیش بیروباوەری ئەهلی
سوننە و جەماعەیه .

(۶) خۆپازاندنەوە بە پۆشاکێ جوان بریتی نییه لە خۆبەگەورە زانین، بەلکو
کاریکی پێگەپێدراوە، پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی: (إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ،
يُحِبُّ الْجَمَالَ)^(۱) .

واقە: خۆی پەروەردگار جوانە و خاوەنی هەموو ناوو سەفەتێکی جوان و
پیرۆزە، هەروەها هەموو کارەکانی جوان و پرپایەخ و پیرۆزە و جوانی بێ
سنورە لە ناوو سیفەتدا، وە ئەوانەى خۆش دەوێت کە خۆیان دەپازێننەو
بە کار و کردەوێ جوان .

(۷) پێویستە مۆفی باوەردار خۆی لە خۆبەگەورە زانین بە دووربگیریت،
لەبەرئەوێ فەرموودەى نۆر هاتوووە سەبارەت بەپێگەری و قەدەغەیی
خۆبەگەورە زانین.

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ (۲۷۵)

القصة الثامنة والعشرون: مُحَاجَّةُ آدَمَ وَمُوسَى (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) اخْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ) عِنْدَ رَبِّهِمَا فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى قَالَ مُوسَى أَنْتَ آدَمُ الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَسْجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ وَأَسْكَنَكَ فِي جَنَّتِهِ ثُمَّ أَهْبَطَ النَّاسَ بِخَطِيئَتِكَ إِلَى الْأَرْضِ فَقَالَ آدَمُ أَنْتَ مُوسَى الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلَامِهِ وَأَعْطَاكَ الْأَنْوَاحَ فِيهَا تَبَيَّنَ كُلُّ شَيْءٍ وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَبِكُمْ وَجَدْتَ اللَّهَ كَتَبَ التَّوْرَةَ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ قَالَ مُوسَى بَارَبْعِينَ عَامًا قَالَ آدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيهَا ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى﴾ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَفَتُلَوِّنُنِي عَلَى أَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ أَنْ أَعْمَلَهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي بَارَبْعِينَ سَنَةً قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ).^(١)

چیرۆکی بیستو هه‌شتهم: به‌لگه‌هه‌نانه‌وه‌بۆیه‌کتری له‌نیوان ئاده‌م و موسا سه‌لامی خویان بێیت هاوه‌لی خۆشه‌ویست نه‌بو هه‌وره‌یره (خوای ئا پازی بێیت) ده‌فه‌رموویت: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویت: ئاده‌م و موسا که‌وتنه‌گفتوگۆ له‌نیوان خویاندا له‌لای خوای گه‌وره، وه‌ئاده‌م به‌لگه‌ی به‌هێزتر بوو له‌موسا، موسا فه‌رمووی: تو ئاده‌می که‌ خوای گه‌وره به‌ده‌ستی پێرۆزو موباره‌کی خۆی دروستی کردووی، وه‌له‌پوچی خۆی فووی کرد به‌به‌رتا، وه‌مه‌لانیکه‌ته‌کان سو‌جده‌یان بۆبۆردی، وه‌جێگیری کردی له‌به‌هه‌شتدا، پاشان به‌هۆی هه‌له‌که‌ت (که‌له‌داره‌که‌ت خوارد) خه‌لکیت دابه‌زاند بۆسه‌ر زه‌وی؟

(١) أخرجه البخاري (٦٦١٤)، ومسلم (٦٦٨٦).

ئادهم فهرمووی: تۆ ئه‌و موسایه‌ی که خوای گه‌وره به‌هۆی په‌یام و وشه‌ پیرۆزه‌کانیه‌وه هه‌لبێژاردووی، وه‌ ته‌وراتی پێبه‌خشی که پۆشنکه‌ره‌وه‌ی هه‌موو شتی‌ک بوو، وه‌ نزیکێ کردیته‌وه‌و پزگاری کردی، وه‌ بوونی ته‌وراتیش چه‌نده‌ پیش دروستکردنی من بوو؟ موسا فهرمووی: چل سال، ئادهم فهرمووی: ئه‌م ئایه‌ته‌ی تیدا بووه‌: که خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ﴾ سورة طه .

واته‌: ئادهم یاخی بوو له‌ په‌روه‌ردگاری و فریوی خواردو پێگه‌ی لی تیکچوو، موسا فهرمووی: به‌لێ، ئاده‌میش فهرمووی: باشه‌ ئایا سه‌رزه‌نشتی من ده‌که‌ی له‌سه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک که پیش چل سال له‌ دروست بوونم خوای گه‌وره‌ نوسیویه‌تی؟ ئینجا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی: به‌لگه‌ی ئادهم به‌هیزتر بوو له‌ به‌لگه‌ی موسا .

چه‌نده‌ سوود و ئامۆزگارییه‌ک له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) فه‌زلۆ گه‌وره‌یی پیغه‌مبه‌ر ئادهم (عليه السلام) به‌وه‌ی خوای گه‌وره به‌ ده‌ستی خۆی دروستی کردووه‌، وه‌ فهرمانی کردووه‌ به‌ مه‌لائیکه‌ ته‌کان سوجده‌ی پێژنی بۆ به‌ن، هه‌روه‌ها له‌ به‌هه‌شتدا دایناوه‌ .

(۲) فه‌زلۆ گه‌وره‌یی پیغه‌مبه‌ر موسا (عليه السلام) به‌وه‌ی خوای گه‌وره قسه‌ی له‌گه‌ل کردووه‌، هه‌روه‌ها ئه‌و له‌و حانه‌ی پێ به‌خشیه‌وه‌ که هه‌موو شتی‌کی تیدا پوون کراوه‌ته‌وه‌ .

- (۳) چه‌سپاندنی ده‌ست بۆ خوای گه‌وره‌، وه‌ دروست نییه‌ بۆ هیچ که‌سیک نکو‌لی له‌و پاستیه‌ بکات، به‌لام شتوازه‌که‌ی چۆنه‌ ئی‌مه‌ نایزانین، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (سوره‌ الشوری واته‌: هیچ شتیک نییه‌ له‌ وینه‌ی ئه‌و زاته‌ پێرۆزه‌، وه‌ هیچ شتیک له‌و ناچیت، چونکه‌ په‌روه‌ردگاره‌و به‌دیینه‌ره‌. وه‌ هه‌ر ئه‌ویش بیسه‌رو بینایه‌.
- (۴) خوای گه‌وره‌ ته‌وراتی به‌ده‌ستی خۆی نویسه‌و پێش دروستکردنی ئاده‌م به‌چل سال‌ وه‌ یه‌کیک له‌و ئایه‌تانه‌ی که‌ تییدا‌یه‌: ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى﴾ (سوره‌ البقره‌) له‌ قورئانی‌شدا هاتوه‌، هه‌روه‌ها ئاده‌میشی به‌ده‌ستی خۆی دروستکردوه‌.
- (۵) خوای گه‌وره‌ به‌ه‌شت و دۆزه‌خی دروستکردوه‌ پێش دروستبوونی ئاده‌م.
- (۶) دروسته‌ مونا‌قه‌شه‌و گفتوگۆکردن له‌سه‌ر باسیک بۆده‌رکه‌وتنی حه‌ق و راستی، ئه‌ویش به‌ چه‌ند مه‌رجیک:
- ئه‌وکه‌سه‌ی که‌ مونا‌قه‌شه‌و گفتوگۆ ده‌کات له‌سه‌ر پوونکردنه‌وه‌ی حه‌ق و راستی ده‌بی‌ت نیه‌ت پاک بی‌ت.
- ده‌بی‌ت ئه‌وکه‌سه‌ی که‌ مونا‌قه‌شه‌و گفتوگۆده‌کات زانا بی‌ت به‌و باسه‌.
- ده‌بی‌ت که‌سیکی نه‌رم و نیا‌ن و له‌سه‌ر خۆبی‌ت و خۆبه‌گه‌وره‌ زان نه‌بی‌ت، بۆ ئه‌وه‌ی حه‌ق و راستی په‌ت نه‌کاته‌وه‌.
- ده‌بی‌ت دل‌خۆش بی‌ت به‌ ده‌رکه‌وتنی حه‌ق و راستی، جا له‌سه‌ر ده‌ستی خۆی بی‌ت، یا‌ن له‌سه‌ر ده‌ستی به‌رامبه‌ره‌که‌ی بی‌ت.

القصة التاسعة والعشرون: فضل تَكَرُّار التَّوْبَةِ وَالِاسْتِغْفَارِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، اْعْمَلْ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ، قَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى لَا أَذْرِي أَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ اْعْمَلْ مَا شِئْتَ (١).

چیرۆکی بیست و نۆیه‌م: فه‌زێی دووباره بوونه‌وه‌ی ته‌وبه‌وه‌ی داوا‌ی ئی خوش‌بوون کردن هاوه‌لی خوشه‌ویست نه‌بو هوره‌یره (خوا‌ی ئی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌وشتانه‌ی که له‌ په‌روه‌ردگاریه‌وه‌ ده‌گێڕێته‌وه‌وه ده‌فه‌رموویت: به‌نده‌یه‌ک گوناھێکی نه‌نجامداو ووتی: خوا‌یه له‌ گوناھه‌که‌م خوشه‌، خوا‌ی په‌روه‌ردگاریش فه‌رمووی: به‌نده‌که‌م گوناھێکی نه‌نجامداو پاشان زانی که په‌روه‌ردگاریکی هه‌یه‌و له‌ گوناھ خوش ده‌بیت و له‌سه‌ر گوناھیش به‌نده‌کانی سزاده‌دات، پاشان دووباره گوناھێکی تری نه‌نجامداوه‌وه‌ ووتی: خوا‌یه له‌ گوناھه‌که‌م خوشه‌، خوا‌ی په‌روه‌ردگاریش فه‌رمووی: به‌نده‌که‌م گوناھێکی نه‌نجامداو پاشان زانی که په‌روه‌ردگاریکی

(١) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (٧٥٠٧)، وَمُسْلِمٌ (٦٩١٩).

هه‌یه‌و له گوناھ خۆش ده‌بی‌تو له‌سه‌ر گوناھیش به‌نده‌کانی سزاده‌دات، پاشان سی باره گوناھێکی تری نه‌نجامدا به‌وه‌ووتی: خوا به له‌گوناھه‌که‌م خۆشبه، خوا ی په‌روه‌ردگاریش فەرمووی: به‌نده‌که‌م گوناھێکی نه‌نجامدا و پاشان زانی که په‌روه‌ردگاریکی هه‌یه‌و له گوناھ خۆش ده‌بی‌تو له‌سه‌ر گوناھیش به‌نده‌کانی سزاده‌دات، خوا ی په‌روه‌ردگار فەرمووی: چی ده‌که‌یت بیکه، نه‌وا من لی‌ت خۆش بووم، (عَبْدُ الْأَعْلَى) ده‌فه‌رموویت: نازانم له جاری سی یه‌م دابوو یان چواره‌م فەرمووی: « چی ده‌که‌یت بیکه » .

چهند سوودو ئامۆزگارییه‌ك له‌م چیرۆکه‌دا.

(۱) گه‌وره‌یی و لی‌خۆشبوونی خوا ی په‌روه‌ردگار به‌رامبه‌ر به‌نده‌کانی .

(۲) دان پێدانانی مۆفه‌کان به‌ تاوان و گوناھه‌کانیان .

(۳) نه‌گه‌ر به‌نده‌کان تاوان و گوناھ نه‌نجام نه‌دن، نه‌وا خوا ی گه‌وره له‌ناویان ده‌بات و گه‌ل و قه‌ومیکی تر دینیت که گوناھو تاوان نه‌نجام بده‌ن و پاشان داوا ی لی‌خۆش بوون بکه‌ن و خوا ی گه‌وره‌ش لی‌یان خۆش بی‌ت .

(۴) هه‌ر که‌سی‌ك ته‌وبه بکات له‌سه‌ر تاوان و گوناھه‌کانی نه‌وا وه‌ك ته‌وه وایه که تاوانی نه‌نجام نه‌دابیت .

(۵) پێویسته مۆفی باوه‌ردار ئاگادار بی‌ت له‌وه‌ی گوێ نه‌دات به‌تاوان و هه‌له، چونکه له‌وانه‌یه مردن له‌ پر په‌خه‌ی پێگرت و بوا‌ری ته‌وبه‌ی نه‌دات .

پونکردنه وه‌یه‌ک

پیشه‌وا ئیبنول قه‌ییمی جه‌وزی (به‌حه‌تی خ‌وای لای بیت) ده‌فه‌رموویت: ئه‌م فه‌رموده‌یه‌ و‌ا ناگه‌ینیت که خ‌وای گه‌وره‌ پ‌یگه‌ به‌نه‌جامدانی گ‌ونا‌هو تاوان بدات، به‌لکو واده‌گه‌یه‌نیت که خ‌وای گه‌وره‌ لای ده‌بووریت، چونکه به‌م شیوه‌یه‌ گ‌ونا‌هو تاوان ده‌کات و پاشان په‌شیمان ده‌بیته‌وه‌و ته‌وبه‌ ده‌کات، وه‌ خ‌وای گه‌وره‌ ئه‌و بنده‌یه‌ی تایه‌ت کردووه‌ به‌ لایبووردن، چونکه زانیویه‌تی که سور ناییت له‌سه‌ر گ‌ونا‌هو تاوان، به‌لکو مه‌رکاتیک توشی گ‌ونا‌هیک هات به‌په‌له‌ ته‌وبه‌ ده‌کات، وه‌ ئه‌م حوکمه‌ش گ‌شتیه‌وه‌مووکه‌سیک ده‌گریته‌وه‌ که به‌م شیوه‌یه‌ بیت، به‌لام ئه‌و بنده‌یه‌ لایبووردنی بۆ براوه‌ته‌وه‌، هه‌روه‌ک هاوه‌لانی به‌در، وه‌ به‌مه‌مان شیوه‌ ئه‌و هاوه‌لانه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) مژده‌ی به‌ه‌شتی پ‌یدا‌وان، یان پ‌ییانی پاگه‌یان‌دووه‌ که خ‌وای گه‌وره‌ لایان خ‌وش بووه‌، جا ئه‌مه‌ ئه‌وه‌ ناگه‌یه‌نیت که پ‌یگه‌ی پ‌یدا‌بن گ‌ونا‌هو تاوان ئه‌نجام بده‌ن و‌وا‌ز له‌ به‌ندایه‌تی و‌کاره‌ واجبه‌کان به‌یئن، به‌لکو ئه‌م هاوه‌لانه‌ د‌وای ئه‌وه‌ی مژده‌ی لایبووردنیان پ‌یدرا زیاتر له‌ خ‌وای گه‌وره‌ ده‌ترسان و‌به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌کرد، هه‌روه‌ک ئه‌و (۱۰) هاوه‌له‌ی که مژده‌ی به‌ه‌شتیان پ‌یدرا‌بوو^(۱).

(۱) به‌هانه: الف‌رائد (ص: ۱۵).

له‌ کو‌تاییدا...

سوپاس و ستایش بۆ خوای په‌روه‌ردگار که یارمه‌تی دام بۆ ئاماده‌کردنی ئەم بابەته، وه‌ هه‌موو نه‌و بربایانه‌ی که یارمه‌تی ده‌رم بوون.

برای خوشه‌ویست... خوشکی به‌ریز...

نه‌گه‌ر هه‌رشتیک له‌م په‌رتوکه‌ی به‌رده‌ستدایه له‌پاستی و په‌واو حه‌ق نه‌وا له‌خوای تا‌کو ته‌نها و پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه‌یه، وه‌ هه‌رشتیکیش له‌هه‌له‌و بیرجوو‌ن و خامۆش کردنی تیدا بێت، نه‌وا له‌خۆم و له‌شه‌یتانه‌وه‌یه... خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) به‌رین لیتی...

وه‌ جیتی خۆیه‌تی لی‌ره‌شه‌وه‌ سوپاس و پێزانینی خۆم ئاراسته‌ی مامۆستای به‌ریز (م. صلاح الدین عب‌دُ‌الک‌ریم) بکه‌م که توانی بۆ چاپی دووه‌میش نه‌رکی پێداچونه‌وه‌ و هه‌له‌سه‌نگاندنی شه‌رعی ئەم په‌رتوکه‌ بکریته ئه‌ستۆی خۆی، خوای په‌روه‌ردگار پاداشتی خه‌یری بداته‌وه‌.

هه‌. ابوبکر احمد قادر (۱۴۳۱) کوچی.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَهُ خَالِصًا لِرَوْحِكَ الْكَرِيمِ وَتَغْفِرَ عَمَّا وَقَعَ فِيهِ مِنَ الْخَطَا
وَالزَّلَلِ إِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ، رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، وَاعْفِرْ لِي
وَلِوَالِدَيَّ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ

وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ .

وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

گرنگترین سه‌رچاوه‌کان

- (۱) القرآن الکریم .
- (۲) مختصر تفسیر ابن کثیر .
- (۳) تفسیر السغدی .
- (۴) صحیح البخاری .
- (۵) صحیح مسلم .
- (۶) صحیح سنن أبي داود/ تحقیق الشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۷) صحیح سنن الترمذی/ تحقیق الشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۸) صحیح سنن ابن ماجه/ تحقیق الشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۹) صحیح سنن النسائی/ تحقیق الشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۱۰) صحیح الجامع الصغیر/ للشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۱۱) شرح ریاض الصالحین/ للشیخ العلامة: مُحَمَّد بن صالح العثیمین (رَحِمَهُ اللّٰهُ) .
- (۱۲) صحیح الأدب المفرد للإمام البخاری/ تحقیق الشیخ العلامة: مُحَمَّد ناصر الدین الألبانی .
- (۱۳) فتح الباری شرح صحیح البخاری/ للحافظ: أحمد ابن حجر العسقلانی (رَحِمَهُ اللّٰهُ)
- (۱۴) شرح الثووی علی مسلم/ للشیخ الإمام العلامة: أبو زکریا یحییٰ بن شرف الثووی (رَحِمَهُ اللّٰهُ) .
- (۱۵) چه‌ند سه‌ر چاوه‌یه که تر .

ناوهرۆك

- ۲ پێشه‌کی
 ۵ نه‌و پیاوه‌ی سه‌د که‌سی کوشتبوو
 ۹ نه‌و پیاوه‌ی په‌رومردگار چاو پۆشی لێکرد
 ۱۴ نه‌و سێ که‌سه‌ی چوونه‌ ناو نه‌شکه‌وته‌که‌وه
 ۱۹ نه‌و پیاوه‌ی فه‌رمانی‌کرد به‌ منداڵه‌گانی لاشه‌ی بسوتینن
 ۲۳ لاویکی باومردار له‌گه‌ڵ پادشایه‌کی بێ باومر
 ۳۱ نه‌و پیاوه‌ی چووه‌ به‌هه‌شته‌وه‌ له‌بهر نه‌وه‌ی سه‌گیکی تیر ناوکرد
 ۳۴ به‌ئه‌کێک و که‌چه‌لێک و کوپرێک نه‌وانه‌ی تاقیکرانه‌وه
 ۴۰ نه‌و پیاوه‌ی زه‌وییه‌کی کړی و له‌زه‌وییه‌که‌دا گۆزمیه‌ک ئالتونی
 ۴۳ نه‌و پیاوه‌ی هه‌زار دیناری به‌ قهرز وهرگرت
 ۴۶ نه‌و هه‌وره‌ی فه‌رمانی پێکرا باخی پیاوێک ئاوبادات
 ۵۰ جورمه‌جی خوا په‌رست
 ۵۴ نه‌و پیاوه‌ی چووه‌ به‌هه‌شته‌وه‌ به‌هۆی لابردنی نارچه‌تی له‌سه‌ر ڕێگه‌
 ۵۶ نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ی شاره‌ می‌روله‌یه‌کی سوتاند
 ۶۰ پیره‌ ژنه‌که‌ی به‌نی ئیسرائیل
 ۶۳ نه‌و ئافهرمه‌ی دوو پێی داری بۆ خۆی دروستکرد
 ۶۵ نه‌و پێشه‌وایه‌ی له‌ فه‌رمان ره‌واپی هه‌لات
 ۶۹ نه‌و پیاوه‌ی له‌بهر ئازار خۆی کوشت
 ۷۰ نه‌و ئافهرمه‌ی به‌هۆی پشیله‌یه‌که‌وه‌ چووه‌ ئه‌گره‌وه
 ۷۱ نه‌و خێرمه‌نده‌ی خێره‌که‌ی له‌ شوێنی خۆیدا نه‌بوو

- ۷۴ ئەو پياوھى پەرورمردگار خۇشى دەويست
- ۷۶ ئەو پياوھى شانازى دەکرد بەباو باپىرە بى باومرېمکانى
- ۷۸ ئەو پياوھى لە جىياتى خواى گەورە برپارى دا
- ۸۱ پيغه مېهر موسا (ﷺ) وه مه لانيكهى گيان كيشان
- ۸۵ ئەو بەردەى پۇشاگەكەى پيغه مېهر موسا (ﷺ) ى پفاند
- ۸۸ راگرتنى خۆر بۆ يەكك له پيغه مېهران (ﷺ)
- ۹۱ ئەو قەومەى خواى گەورە مريدو يەكى بۆ زيندو كردنەوه
- ۹۳ نامۆزگارى پيغه مېهر نوح (ﷺ) بۆ كورەكەى
- ۹۷ بەلگە هينانەوه بۆ يەكترى لەنيوان نادەمو موسا سەلاى غوايان نىيت
- ۱۰۰ فەزلى دووبارە بوونەوهى تەوبەو داواى ئى خۇشبوون كردن
- ۱۰۴ سەرچاوەكان
- ۱۰۵ ناومرۆك

